

National Security Bureau
Republic of Poland

Secretariat-General of
the National Security Council
Republic of Turkey

MİLLİ GÜVENLİK PERSPEKTİFİNDEN POLONYA-TÜRKİYE İLİŞKİLERİ

POLISH-TURKISH RELATIONS
FROM NATIONAL
SECURITY PERSPECTIVE

RELACJE POLSKO-TURECKIE Z PERSPEKTYWY
BEZPIECZEŃSTWA NARODOWEGO

Old Friends, New Leaders
600 years of Polish-Turkish
Diplomatic Relations

Table of Contents / Spis treści / İçindekiler

Preface / Słowo wstępne / Önsöz.....	173
European Security and Added Value of Turkey and Poland to the European Security Bezpieczeństwo europejskie i wartość dodana Turcji i Polski wniesiona w bezpieczeństwo europejskie Avrupa Güvenliği ve Türkiye ile Polonya'nın Avrupa Güvenliğine Katma Değeri <i>Şehnaz Tokatlı</i>	175
New Challenges and Added Value of Poland and Turkey to European Security Nowe wyzwania oraz wkład Polski i Turcji w bezpieczeństwo europejskie Yeni Tehditler ve Polonya ile Türkiye'nin Avrupa Güvenliğine Katma Değeri <i>Dominik P. Jankowski</i>	189
NATO's Enlargement Policy: A Turkish Perspective Polityka poszerzania NATO – perspektywa turecka Türkiye'nin Perspektifinden NATO'nun Genişleme Politikası <i>Özgür Ay</i>	205
NATO Open Door Policy – Poland's Perspective Polityka otwartych drzwi NATO – perspektywa Polski Polonya'nın Perspektifinden NATO'nun Açık Kapı Politikası <i>Przemysław Pacuła</i>	219
Potential for Cooperation Between Turkey and Poland in Aerospace and Defense Industries Potencjalne obszary współpracy Turcji i Polski w zakresie przemysłu lotniczego, kosmicznego i obronnego Türkiye ve Polonya Arasında Havacılık ve Savunma Sanayii Alanında İşbirliği Potansiyeli <i>Canan Uslu - Murad Cinoğlu</i>	231
Significance of Defence Industry and Cooperation in this Field between Poland and Turkey Znaczenie przemysłu obronnego i współpraca w tym obszarze między Polską a Turcją Savunma Sanayiinin Önemi ve Savunma Sanayii Alanında Polonya-Türkiye Arasında İşbirliği <i>Witold Lewandowski</i>	241
Biographies / Notki Biograficzne / Biyografiler	247

Önsöz

Bu yıl, Türkiye ve Polonya arasında diplomatik ilişkilerin tesis edilmesinin 600'üncü yıldönümü olarak kutlanmaktadır. Bu çerçevede, iki ülke arasındaki tarihi ilişkileri yansıtacak ve iki ülkenin stratejik kültürünün tanıtımını yapacak kapsamlı ve çok boyutlu etkinlikler düzenlenmesi konusunda mutabakata varılmıştır.

600'üncü yıl dönümü, Türkiye'nin Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği ile Polonya'nın Ulusal Güvenlik Bürosu arasındaki ilişkileri daha ileriye götürmek için de önemli bir vesile teşkil etmektedir. Güvenlik alanında ortak çıkar konularında hazırlanan bu bülten, 600'üncü yıl kutlamalarına iki kurumun somut katkısını oluşturmaktadır. Avrupa güvenliği, NATO genişleme politikası ve savunma sanayii alanında işbirliği konularında hazırlanan makaleler, bize sadece benzerlikleri değil, iki ülkenin jeopolitik özgünlükleri konusunda da görüşlerimizi uluslararası anlamda paylaşma imkânını vermektedir.

Türkiye ve Polonya, etraflarına yaydıkları siyasi dinamizm ve ekonomik büyüme ile Eski Kıta için umut haline gelmiştir. Bugün, İttifak'ın sınır ülkesi konumundaki her iki ülke de NATO'nun etkinliğine ve bütünlüğüne aktif bir şekilde katkıda bulunmaktadır. Gelecekte Türkiye ve Polonya'nın bu yaklaşımı Avrupa Birliği bünyesinde de sürdürmesi mümkündür.

Türkiye ve Polonya, bölgesel işbirliği biçimlerinin yanı sıra üye oldukları uluslararası kurumlar vasıtasıyla güvenlik ve istikrarı desteklemektedir. Her iki ülke de bölgesel barış, istikrar ve refahı önceleyen politikalar izlemektedir. Hazırlanan bu bülten de dahil olmak üzere, kurumsal işbirliğimizin Türkiye ve Polonya'nın diğer kurumlarına örnek teşkil etmesini dileriz.

Stanisław Koziej

Polonya

Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı

Muammer Türker

Milli Güvenlik Kurulu

Genel Sekreteri

*Polonya Cumhurbaşkanı Bronisław Komorowski -
MGK Genel Sekreteri Muammer Türker
(Eliza Radzikowska Białobrzewska-KPRP)*

Avrupa Güvenliği ve Türkiye ile Polonya'nın Avrupa Güvenliğine Katma Değeri

Şehnaz Tokatlı

Mevcut Güvenlik Ortamı ve Avrupa'nın Karşı Karşıya Olduğu Riskler

Güvenlik ortamı sürekli bir değişim içindedir. Küreselleşmenin getirdiği dinamik ortamın etkisiyle ulusal ve uluslararası güvenliğe yönelik tehditler farklılaşmış ve bu durum klasik güvenlik kavramını değiştirmiştir. Bugün dünya, daha önce öngörölemeyen yeni tehdit ve risklerle karşı karşıyadır. Bu bağlamda; terörizm, şiddet içeren aşırıcılık, radikalleşme, organize suç, temel kaynakların akışının aksaması, silahlı çatışmalar sonucu insanların kontrol dışı kitlesel hareketleri ve siber savaş riski gibi asimetrik tehditler, 21'inci yüzyılda uluslararası güvenliğin temini için ortak çabalarla mukabele edilmesi gereken tehditler haline gelmiştir.

Günümüzde dünyanın karşı karşıya kaldığı, hiçbir ulusal sınır tanımayan ve birbirleriyle bağlantılı olan tehdit ve riskler, ulusal düzeyde olduğu gibi bölgesel ve küresel düzeylerde de ele alınmayı gerektirmektedir. Bu durum, bir yandan genel güvenlik kavramının birbiriyle ilişkili iki temel sütunu olan ulusal güvenlik ve kolektif güvenlik arasındaki bağı pekiştirirken, diğer yandan güvenliğin bölünmezliği ilkesini teyit etmiştir. Bu yeni uluslararası güvenlik mimarisinde, işbirliğinin küresel ölçekte artırılması ve ortaklığa, diyaloğa ve yumuşak güce dayalı güvenlik anlayışının geliştirilmesi gibi faktörler ehemmiyet kazanmaktadır.

Uluslararası güvenlik, istikrar, sürdürülebilir kalkınma ve insan gelişimine katkıda bulunacak güvenli ve barışçıl bir çevrenin tesisi için ortam hazırlanması genel hedefi oluşturmaya devam ederken; yeni güvenlik ortamı, güvenliğe yönelik yeni sınamalarla başa çıkabilmek için askeri, ekonomik, sosyal ve siyasi politikaların daha koordineli ve kapsamlı bir şekilde kullanılmasını gerektirmektedir.

Yukarıda bahsedilen mevcut güvenlik ortamı ve günümüzde Avrupa'nın karşı karşıya kaldığı riskler, Avrupa Birliği (AB)'nin güvenlik stratejisi dokümanında ve Birlik üyesi çeşitli ölkelerin benzer dokümanlarında ifade bulunmaktadır.

Esasen, barış ve güvenliğin sağlanması gayesi, başlangıçtan itibaren Avrupa entegrasyonunun merkezinde yer almıştır.¹ Bu motivasyon, ülkeler arasında karşılıklı bağımlılığı artırmak suretiyle Avrupa'yı bir çatışma ortamından güvenlik toplumuna dönüştürme gayesini yansıtan 1950 tarihli Schuman Deklarasyonu'nda açıkça ortaya konmuştur. Aslında bilhassa karşılıklı bağımlılık ve entegrasyonun neredeyse kendiliğinden ilerlemesi beklendiği için güvenliğe ilişkin son derece dolaylı bir yaklaşımdır.² Bununla birlikte, üye ülkelerin, barış ve güvenliğin sağlanması hususunda AB'nin nasıl dâhil edileceğine ilişkin yaklaşımları zaman içinde değişmiştir. Örneğin, bir Avrupa Savunma Topluluğu teşkil edilmesine yönelik adımlar 1952 gibi erken bir tarihte atılmış olmasına rağmen, bahse konu yapının oluşumuna ilişkin antlaşma bizzat bu planın mimarları tarafından reddedilmiştir.

Öte yandan Soğuk Savaş'ın sona ermesi AB için yeni bir dönemin sinyalini vermiştir. Soğuk Savaş döneminde Batı Avrupa'nın güvenliğinden NATO sorumlu iken, bu dönemin sona ermesi ile birlikte, her ne kadar savunma ve askeri konularda ittifak önemli bir rol üstlenmeye devam etmişse de, ikili ve çok taraflı işbirliği ihtiyacını arttıran bütçesel kısıtlamalar dile getirilmeye başlanmıştır. Bu bağlamda, AB'nin, Ortak Dış ve Güvenlik Politikası'nı içeren yeni bir sütunlu yapı geliştirmesi tesadüf değildir. Bu yeni uluslararası ortam, Sovyetler Birliği'nden kaynaklanacak olası bir askeri müdahale tehdidinin ortadan kalkması ile birlikte, AB'nin, doğu komşuları ve Finlandiya, İsveç ve Avusturya ile ilişkilerini şekillendirirken yeni bir siyasi özgüven ile hareket etmesini de mümkün kılmıştır.³ Ayrıca, Berlin Duvarı'nın yıkılmasından kısa bir süre sonra, kolektif güvenliğin, Soğuk Savaş döneminde olduğu gibi, sadece uluslararası silahlı çatışmanın yokluğu üzerinden tanımlanamayacağı aşikâr bir hal almıştır.⁴ Soğuk Savaş'ın sona ermesiyle birlikte ortaya çıkan tüm bu faktörler, AB içinde, güvenlik ve savunma ile ilgili konularda yeni bir ilginin doğmasına yol açmış ve bu ilgi bir bakıma üye ülkeleri bahse konu alanlara AB düzeyinde müdahil olunması ihtiyacını farketmeye zorlamıştır. Söz konusu ilgi, 12-13 Aralık 2003 tarihli AB Zirvesi'nde kabul edilen Avrupa Güvenlik Stratejisi'nde yansıtılmıştır.

1 Sarah Wolff, Nicole Wichmann & Gregory Mounier, "The External Dimension of Justice and Home Affairs: A Different Security Agenda for the EU?", *European Integration* Vol. 31, no. 1 (Ocak 2009):9.

2 Bjørn Møller, The EU As a Security Actor "Security By Being" and "Security By Doing", *Danimarka Uluslararası Çalışmalar Enstitüsü Raporu*, 2005, 23-24.

3 Nikola Purković, "How Did the End of the Cold War Change the Main Foreign Policy Objectives of the EU?", Ağustos 2012.

4 Feng Zhongping et.al, "Global Security in a Multipolar World", *Avrupa Birliği Güvenlik Çalışmaları Enstitüsü*, Chaillot Paper no. 118, Ekim 2009.

“Daha İyi Bir Dünyada Güvenli Bir Avrupa” başlıklı bahse konu dokümanda; terörizm, kitle imha silahlarının yayılması, bölgesel çatışmalar, başarısız devletler ve organize suç Avrupa’nın karşı karşıya olduğu beş temel tehdit olarak sıralanmaktadır. Avrupa Güvenlik Stratejisi, yeni çatışmalara ve krizlere mani olabilmek için önleyici angajman önerisinde bulunmaktadır. Dokümanda; etkin çok taraflılık vasıtasıyla kurallara dayalı bir uluslararası sistemin güçlendirilmesi hedefi gibi AB’ye komşu coğrafyalarda -Balkanlar, Güney Kafkasya ve Akdeniz’de- güvenliğin tesisi de önceliklendirilmektedir.

Avrupa Güvenlik Stratejisi yeni güvenlik ortamının siyasi sonuçlarını da ele almakta ve AB’nin daha aktif, daha uyumlu ve daha muktedir olması gerektiğini ifade etmektedir. Doküman, Birlik’in tek başına tehditlerin hiçbirinin üstesinden gelemeyeceğini ileri sürmek suretiyle uluslararası işbirliğinin ve AB’nin ortaklıklarının önemini de vurgulamaktadır.⁵

Benzer şekilde, savunma konusunda tematik bir tartışmanın gerçekleştirildiği 19-20 Aralık 2013 tarihli AB Zirvesi’nde de Avrupa’nın stratejik ve jeopolitik ortamının hızlı bir şekilde değiştiği ifade edilmiştir. Zirve, AB ve üye ülkelerin, şayet Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası vasıtasıyla BM ve NATO gibi temel ortakları ile birlikte barış ve güvenliğin sağlanmasına katkıda bulunmak istiyorlarsa, mevcut sınamalara karşı daha fazla sorumluluk almaları gerektiğinin de altını çizmiştir.⁶

Mevcut güvenlik ortamının çok çeşitli risk ve tehditleri barındırdığının, iç ve dış güvenliğin birbirleriyle yakından bağlı olduğunun ve dünyanın farklı bölgelerinden kaynaklanabilecek risk ve tehditlerin küreselleşmenin çarpan etkisi vasıtasıyla küresel düzeyde etkileri olabileceğinin farkında olan sadece AB değildir. Hollanda’nın ilk uluslararası güvenlik stratejisi, Fransa’nın savunma ve ulusal güvenlik konusundaki Beyaz Kitabı, Avustralya’nın ilk ulusal güvenlik strateji dokümanı, Rusya Federasyonu’nun 2020 yılına kadarki dönemi kapsayan Ulusal Güvenlik Stratejisi, Japonya’nın 2013 Yılı Savunma Beyaz Kitabı, ayrıca ABD Ulusal İstihbarat Konseyi tarafından hazırlanan Küresel Eğilimler 2030: Alternatif Dünyalar raporu, hepsi de günümüz güvenlik ortamıyla ilgili benzer hususların altını çizmektedir.

Yukarıda atıfta bulunulan tüm strateji dokümanları⁷, küreselleşme derinleştikçe güvenlik doktrinlerinin yakınlaşma temayülünde olduğunu ve

5 *Avrupa Güvenlik Stratejisi*, Avrupa Dış Eylem Servisi, http://eeas.europa.eu/csdp/about-csdp/european-security-strategy/index_en.htm (07 Şubat 2014)

6 *AB Zirvesi Sonuçları (19/20 Aralık 2013)*, www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140245.pdf (07 Şubat 2014)

7 Söz konusu strateji dokümanlarına ilişkin notlara MGK Genel Sekreterliği’nin resmi internet sitesinden ulaşılabilir: www.mgk.gov.tr

bu durumun, güvenliğe yönelik tehdit algılamalarında ve ulusal güvenlik stratejilerinin oluşturulmasında benzerlikleri beraberinde getirdiğini göstermektedir. Bununla birlikte, küresel güvenliğin mevcut durumu, küresel yönelimlerde sağlanan mutabakatın küresel güvenliği daha iyi bir noktaya taşımayabileceğini kanıtlamaktadır. Dolayısıyla aynı risk ve tehditleri tespit etmek yeterli değildir; küresel güvenlik hedefine yönelik çabalarda asıl gerekli olan, işbirliğinin küresel düzeyde artırılması ve ortaklık, diyalog ve yumuşak güce dayalı güvenlik anlayışının geliştirilmesidir.

Avrupa'nın Dış ve İç Güvenliği - Türkiye ve Polonya'nın Katma Değeri

Avrupa'nın dış ve iç güvenliğine odaklanmadan önce, Avrupa'nın güvenliğinin sadece AB ülkelerini içermediğinin; Avrupa'nın güvenliğinden bahsederken Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri, AB üyesi olmayan Balkan ülkeleri ve hatta Kafkas ülkelerinin, ayrıca Akdeniz havzası ve Ortadoğu'nun da dikkate alınması gerektiğinin altı çizilmelidir. Avrupa, okyanuslardan ziyade farklı kültürlerle komşu olan bir coğrafyadır. Enerji ve ham madde ihtiyacı, Eski Kıta'nın, periferisinden uzak coğrafyalarla da entegre olmasını gerektirmektedir. Bununla birlikte, "büyük Avrupa"nın güvenliği için hayati öneme sahip olan ve adeta bir iç güvenlik meselesi olarak kabul edilebilecek olan coğrafya, yukarıda öncelikle zikredilen bölgedir.

Altı çizilmesi gereken bir diğer husus ise iç ve dış güvenliğin ayrılmaz bir şekilde bağlantılı bir hal aldığı gerçeğidir ki bu durum, Avrupa'nın istikrarsız bir dünyada bir barış adası olarak var olmasına müsaade etmediği gibi, barış ve istikrardan yoksun bir Avrupa'nın uluslararası barışa katkı sağlamasına da imkân vermemektedir.

Barışı, değerleri ve halklarının refahını ilerletmek amacıyla olan AB ülkeleri, birbirlerine bağımlı olduklarının ve yalnızca barış ve istikrar için değil, halklarının refahı için de kolektif olarak daha iyi bir noktaya ulaşabilmek amacıyla işbirliği yapmaları gerektiğinin esasen başlangıçtan bu yana farkındaydılar. Bu nedenledir ki serbest dolaşım ve entegrasyon en başından itibaren AB fikrinin merkezinde yer almıştır. AB'nin bu temel ideali zımnen dayanışma ve güvenliği gerektirmekte, hatta önceliklendirmektedir; zira dayanışma ve güvenlik olmadan refahın tam anlamıyla sağlanması mümkün değildir.

Türkiye'nin Avrupa güvenliğine katma değerini anlamak için Türkiye'nin dış politikasının ve uluslararası güvenlik algısının ulusal, bölgesel ve küresel olmak üzere birbiriyle ilişkili üç düzeyde tahakkuk ettiği bilinmelidir. Güvenlik

tecrit edilmiş bir mesele değildir; zira güvenlik, insanların ve toplumların temel ihtiyaçlarını, devletlerin hayati gereksinimlerini, bölgesel ve küresel ortak çıkarları karşılamakla ve bu hedeflere yönelik işbirliği çabaları ile ilişkilidir. Dolayısıyla, güvenliğin teminine yönelik çabalarda, gittikçe sert güçten yumuşak güce yönelen önleyici ve proaktif ortak çabaların ötesinde; ulusal, bölgesel ve küresel düzeyde güvenilir ve kalıcı ilişkiler tesis edilmesi ve toplumların sosyal, ekonomik veya siyasi tüm alanlardaki temel ihtiyaçlarının sürdürülebilir bir şekilde karşılanması önem kazanmaktadır. Bu çerçevede Türkiye, son dönemde güvenliğin temeline ve koşullarına yoğunlaşmıştır.

Ulusal düzeyde, bir dizi sosyal reform gerçekleştirmiş olan ve bir demokratikleşme sürecini başarıyla yürüten Türkiye; aynı zamanda bölgesel düzeyde, Balkanlarda barışın muhafazası ve Kafkaslarda donmuş ihtilafların siyasi çözüme kavuşturulmasına yönelik çabalarını ve çok taraflı istişarelerini sürdürmekte, değişen şiddette krizlere ve ciddi insan hakları ihlallerine şahit olan Ortadoğu'da süregitmekte olan duruma ilişkin çok boyutlu siyasi çözümler üzerinde düşünmektedir. Diğer bölgelerde olduğu gibi Ortadoğu'da da Türkiye'nin önceliği; insan hakları ihlallerinin sona erdirilmesi, insanların acil ve hayati ihtiyaçlarının karşılanması ve ilgili ülkelerin egemenliklerinin ve toprak bütünlüklerinin muhafazasına özellikle vurgu yapmak suretiyle kabul edilebilir ve sürdürülebilir bir siyasi, ekonomik ve sosyal sistem tesis edilmesidir. Ticari tamamlayıcılığın hüküm sürdüğü doğu-batı ekseninde olduğu gibi, güvenli ve istikrarlı bir kuzey-güney ekseninin sağlanması da bölgedeki tüm ülkelerin yararına olacaktır. Komşu bölgelerden herhangi birinde meydana gelen siyasi, ekonomik ya da sosyal krizlerin bölgenin çok ötesinde küresel etkileri bulunduğu farkında olan Türkiye, bölgesinde ve ötesinde barışı, istikrarı ve refahı destekleyen politikalar yürütmektedir.

Dış Güvenlik

Mevcut küresel güvenlik ortamı, Suriye örneğinde olduğu gibi, dünyanın herhangi bir yerindeki bir ihtilafın Avrupa güvenliği için tehdit olabileceğini göstermektedir. Bu nedenle Avrupa'nın güvenliği düşünülürken; coğrafi, tarihi ya da başka herhangi bir yakınlıktan bağımsız olarak muhtelif coğrafyalardaki ihtilaflar dikkate alınmalıdır. Bu durum 03 Aralık 2013 tarihli Kompleks Uluslararası Krizlerin Yönetimine İlişkin Üst Düzey Konferans'ta Yüksek Temsilci Catherine Ashton tarafından aşağıdaki şekilde açıkça ifade edilmiştir:

"Birbirine bağlı bir dünyada, herhangi bir yerde ortaya çıkıp da etkileri her tarafta hissedilmeyen bir büyük krizden söz edilemeyeceği benim için çok

açıktır ve şüphesiz, Avrupa Birliği'ni ve dünya çapında oluşturduğumuz siyasi ve ekonomik ortaklıklar ağıımızı etkilemeyen hiçbir kriz yoktur. Uluslararası ticaret ve güvenlik ile Birlik üyesi ülkelerin vatandaşlarının her an tüm dünyada aktif olmaları AB'nin menfaati bulunan hususlardır. Bu nedenle yöntemlerimiz ve yapılarımız, krizlere mümkün olan en hızlı, en etkin ve en kolektif şekilde tepki verebilmeli ve mukabele edebilmelidir."

Riskler hem doğaları hem de kaynakları itibarıyla bu denli çeşitlilik arz ederken, AB içindeki dayanışma ve ortaklarla işbirliği son derece önemli bir hal almaktadır. Esasen AB de bu hususların öneminin farkındalığıyla bazı adımlar atmıştır. Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nı da içeren bir Ortak Dış ve Güvenlik Politikası geliştirmek ve uygulamak amacıyla kurumsal yapılar ve vasıtalar oluşturmak AB'nin bu kapsamda attığı en önemli adımdır. Bununla birlikte AB, bu zamana kadar, siyasi ve ekonomik potansiyelini uzun süren ihtilaflarda önemli bir rol oynayacak şekilde kullanamamış ve ortaya çıkan çeşitli krizlere anlık tepkiler vermekle yetinmiştir.⁸ 28 egemen ülke arasında mutabakat sağlamanın ve bu mutabakatı muhafaza etmenin zorluğu, temel konularda kapsamlı bir stratejik yaklaşımın eksikliği -ki bu da genellikle bahse konu zorluktan kaynaklanmaktadır - ve mali kriz, AB'nin etkin bir Ortak Dış ve Güvenlik Politikası izlemesini engelleyen en önemli meseleler olarak tezahür etmektedir.

Dış ve güvenlik politikası söz konusu olduğunda üye ülkelerin bakış açılarının, tercihlerinin ve önceliklerinin farklılık arz etmesi ya da en iyi politika yönelimi konusunda uzlaşamamaları kuvvetle muhtemeldir. Görece büyük olan bazı AB ülkeleri kendi güvenlik stratejilerini izlemek suretiyle uluslararası nüfuzlarını muhafaza etmektedir; Fransa ve Birleşik Krallık'ın nükleer güç, Almanya'nın ise ekonomik güç olması bu duruma örnek teşkil etmektedir. Bununla birlikte, Avrupa'nın jeostratejik konumuna ilişkin ortak bir algı ve dış ve güvenlik politikasının önceliklerini belirleyecek güncel bir kavramsal çerçeve bulunmamaktadır. Bu stratejik açık ve ortak vizyon eksikliği, uzlaşmayı son derece müşkül kılmakta ve dış ve güvenlik meselelerinde AB düzeyinde ortak bir politika izlenmesine mani olmaktadır.⁹

Dünyanın başka bölgelerinde savunma bütçelerinde artış gözlemlenirken AB ülkelerinin savunma bütçelerinde süregiden daralma da Ortak Dış ve Güvenlik Politikası bağlamında sorun telakki edilebilecek bir diğer husustur. 2012 yılında Asya ülkelerinin savunma harcamaları ilk kez Avrupa

8 Pawel Swiezak, "International Challenges for Regional Security in Central and Eastern Europe- Poland, the EU and Protracted Conflicts", *Polonya-Ukrayna Bülteni*. (2012):15.

9 Nick Witney and Olivier de France, "Europe's Strategic Cacophony", *Avrupa Dış İlişkiler Konseyi*, Nisan 2013, http://ecfr.eu/page/-/ECFR77_SECURITY_BRIEF_AW.pdf (07 Şubat 2014)

ölkelerinin savunma harcamalarını geçerken, 2005 ve 2010 yılları arasında Avrupa ölkelerinin savunma harcamaları neredeyse %10 azalmıştır. Ayrıca 2010 ve 2013 yılları arasında da benzer oranda bir düşüş yaşandığı tahmin edilmektedir.¹⁰

İşbirliğinin ilerletilmesi ve ortak yaklaşımlar geliştirilmesi ihtiyacını işaret eden bu sorunlar, Aralık 2013 tarihindeki AB Zirvesi'nde Lizbon Antlaşması'nın kabulünden sonra ilk kez savunma konusunda tematik bir tartışmanın gündem teşkil etmesine ve daha güçlü bir işbirliği için öncelikli adımların belirlenmesine yol açmıştır.¹¹

Yukarıda resmedilen ortamda, Polonya ve Türkiye'nin Avrupa güvenliğine sağlayabilecekleri önemli katkılar bulunmaktadır. Soğuk Savaş koşulları, Polonya ve Türkiye'nin, ait oldukları siyasi bloklara yönelik yükümlülüklerini yerine getirmek üzere önemli düzeyde mali ve beşeri sermaye vakfetmelerini gerektirmiştir. Bu tecrübe, Soğuk Savaş'ın sona ermesini müteakip Türkiye ve Polonya'nın yeni Avro-Atlantik güvenlik topluluğunda daha büyük rol üstlenmelerini mümkün kılmıştır. NATO'ya üye ölkeler olarak, Türkiye ve Polonya, çevrelerindeki bölge ve ölkelere gelişmiş erişim olanaklarıyla kendi bölgelerinde merkezi bir konuma sahiptirler. Bu durum, birçok uluslararası konuda yakın görüşlere sahip olan Türkiye ve Polonya'nın, bölgelerinde ve küresel ölçekte istikrar, güvenlik ve refaha önemli katkı sağlamalarını mümkün kılmaktadır.

Türkiye ve Polonya, Avro-Atlantik güvenliğinin temel taşı ve transatlantik diyalog için asli forum olarak gördükleri NATO'yu, söz konusu bölgede risk ve tehditlerle mücadelede ve barış ve istikrarın geliştirilmesinde öncelikli örgüt olarak düşünmektedir. Her iki ölkede de konsensüse dayalı karar alma mekanizması gibi zaman içinde sınanmış önemli ilkelerin altını çizmekte ve kolektif savunmanın İttifak'ın temel görevi olduğunu vurgulamaya devam etmektedir.

Ayrıca her iki ölkede, Afganistan'dan Kosova'ya kadar uzanan geniş bir coğrafyada çeşitli kriz yönetimi ve barışı koruma/barışın tesisi harekâtlarında yer almak suretiyle, küresel güvenliğe önemli katkı sağlamıştır. NATO'nun Balistik Füze Savunma Sistemi, müttefikler olarak Türkiye ve Polonya'nın somut katkı sağladıkları ve sağlayacakları bir diğer alandır.

10 AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'ın ortak dış, güvenlik ve savunma politikasındaki son gelişmelere ilişkin konuşması, Strasbourg, 23 Ekim 2013.

11 AB Zirvesi Sonuçları (19/20 Aralık 2013), www.consilium.europa.eu/uedocs/cms_data/docs/pressdata/en/ec/140245.pdf (07 Şubat 2014)

Türkiye ve Polonya, Avrupa’da güvenlik ve istikrarın ancak Avro-Atlantik kurumların kapsamının genişletilmesiyle sürdürülebileceği görüşünü paylaşmaktadır. Bu anlayışla, her iki ülke de NATO’nun “açık kapı” politikasını ve AB’nin “genişleme politikasını” aktif bir şekilde desteklemektedir.

Mustafa Kemal Atatürk’ün “Yurtta Sulh, Cihanda Sulh” ilkesini rehber edinen Türk dış politikasının temel ilkelerini; diğer ülkelerle dostane ilişkiler kurmak ve bu ilişkileri muhafaza etmek, ikili ve çok taraflı projelerle bölgesel ve uluslararası işbirliğini ilerletmek, ihtilafları barışçıl yollarla çözmek ve bölgesel ve uluslararası barış, istikrar ve refahı ilerletmek olarak ifade etmek mümkündür. Benzersiz coğrafyasının farkında olan ve bu konumuna eşlik eden güvenlik tehditlerinin fiili yansımalarını tecrübe eden Türkiye’nin, güçlü bir orduya sahip olması zorunludur. Nitekim NATO’nun ikinci büyük ordusu olan Türk Silahlı Kuvvetleri, yüksek hazırlık düzeyi ile kısa sürede müşterek ve birleşik harekâtlar icra edebilecek donanımda olup; koşullar gerektirdiği takdirde dünyanın herhangi bir bölgesinde barışı destekleme, doğal afetlerde yardım ve insani yardım gibi değişik harekât türlerini ifa etme kabiliyetine sahiptir. Türkiye; BM, NATO ve AB tarafından yürütülen pek çok misyon ve harekâta iştirak etmiştir. Güney Doğu Avrupa Savunma Bakanları Süreci, Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Gücü ve Karadeniz Uyumu Harekâtı, Türkiye’nin önderlik ettiği ya da yer aldığı bölgesel girişimler ve faaliyetlerden bazılarıdır.

Türkiye; NATO tarafından yürütülen IFOR, SFOR, KFOR, “Essential Harvest”, “Kehribar Tilki”, “Müttefik Uyumu”, ISAF, Irak Eğitim Misyonu, Baltık Hava Polisi Misyonu, “Etkin Çaba”, “Okyanus Kalkanı” ve “Birleşik Koruyucu” isimli harekât ve misyonlar ile Çad, Haiti, Demokratik Kongo Cumhuriyeti, Kosova, Sudan, Lübnan, Liberya ve Darfur’dakiler de dâhil olmak üzere dünyanın çeşitli bölgelerindeki BM operasyonlarına katılmıştır.

Türkiye, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası’nı da desteklemektedir. Bu destek, başlangıçtan itibaren stratejik bir kararın sonucu olmuştur. Ülkemizin bahse konu politikaya tereddütsüz ve tam desteği sadece AB’ye katılım sürecinden kaynaklanmamakta, daha ziyade Türkiye’nin bölgesel ve uluslararası barış ve istikrara katma değeri olacak her girişimi desteklemek yönündeki genel yaklaşımının doğal bir yansıması olarak tezahür etmektedir. Türkiye bu desteğini, AB’nin savunma ve güvenlik alanındaki faaliyetlerine, misyon ve harekâtlarına kapsamlı katkıda bulunmak suretiyle fiiliyata da yansıtmıştır. Bu kapsamda Türkiye, 2003 yılından bu yana Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası kapsamında 6 misyon ve harekâta katkı sağlamış olup, halihazırda Althea Operasyonu, Kosova Hukukun Üstünlüğü Misyonu ve Filistin Polis Misyonu’na katkı sağlamaktadır.

Türkiye'nin uluslararası işbirliği politikasının önemli bir bileşeni olan eğitim, Avrupa'nın güvenliğini etkileyebilecek durumlara ilişkin olarak kaydadeğer potansiyel arz eden bir diğer alandır. NATO'nun ortak ülkelerinin eğitim ve müşterek çalışabilirlik çabalarına katkı sağlamak amacıyla 1998 yılında Genelkurmay Başkanlığı bünyesinde oluşturulan "Barış İçin Ortaklık Eğitim Merkezi" bu kapsamda zikredilebilecek önemli bir örnektir. Türkiye ayrıca, NATO standardizasyonuna katkıda bulunmak ve kabiliyetler ile müşterek çalışılabilirliği geliştirmek için stratejik ve operasyonel düzeyde eğitim ve öğretim sağlayan Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi'ne de ev sahipliği yapmaktadır. Emniyet Genel Müdürlüğü, ortak ülkelerin polislerine hem Türkiye'de, hem de eğitimi talep eden ülkede uzmanlık eğitimleri vermektedir. Bu çerçevede 2010 yılında 30 ülkeden 2.457 polise eğitim verilmiş, 345 Türk polisi ise yurtdışındaki uluslararası eğitimlere katkı sağlamıştır. Bu eğitimlere ilave olarak, hâlihazırda 15 ülkeden 307 öğrenci Polis Akademisi'ne devam etmektedir.¹²

İnsani yardım, Türkiye'nin uluslararası güvenliğe katkı sağladığı bir diğer vasıttır. Dünyanın büyük bölümü, devam etmekte olan görülmemiş boyutlardaki insani krizi duymazdan gelirken, iç savaştan kaçan yaklaşık 700.000 Suriyeliyi misafir etmesi, Türkiye'nin, uluslararası güvenliğe gerçek zamanlı olarak ne denli mühim ve somut katkı sağladığının bir örneğidir. Afetlerin yaşandığı bir coğrafyada bulunan Türkiye, sadece doğal afetler sırasında değil, ihtiyaç duyulan diğer zamanlarda da ihtiyaç sahiplerinin yardımına koşmaktadır. Türkiye; ırk, din, dil ve cinsiyet farkı gözetmeksizin zor durumda olan ülkelere süratle insani yardım göndermeye gayret etmekte ve bu yöndeki uluslararası çabaları desteklemektedir. Bilhassa son yıllarda çeşitli insani yardım operasyonlarına sağladığı katkılar vesilesiyle, bazı uluslararası organizasyonlar Türkiye'yi "yükselen donör ülke" olarak adlandırmıştır. Türkiye'nin sağladığı uluslararası insani yardım tutarı 2012 yılında 1 milyar ABD Doları eşiğini geçmiştir. Küresel İnsani Yardım 2013 raporu, 2012 yılında Türkiye'nin sağladığı resmi insani yardımın toplam resmi kalkınma yardımlarının %40'ına tekabül edecek şekilde önemli bir artış gösterdiğini ve bu artışın Türkiye'yi 2012 yılının en büyük 4'üncü donörü kıldığını ifade etmiştir.¹³

Türkiye'nin uluslararası güvenliğe, dolayısıyla Avrupa güvenliğine sağladığı katkıların bir diğer vechesi, Türkiye'nin Afro-Avrasya'nın ortasındaki eşsiz jeostratejik konumundan kaynaklanmaktadır. AB Komisyonu tarafından

12 <http://www.egm.gov.tr/cn/Dkmanlar/TNP.pdf> (07 Şubat 2014)

13 <http://www.globalhumanitarianassistance.org/wp-content/uploads/2013/07/In-focus-Turkey.pdf> (07 Şubat 2014)

hazırlanan “Türkiye’nin Üyeliği Perspektifinden Kaynaklanan Hususlar” başlıklı doküman, Türkiye’nin; Balkanlar, Kafkaslar, Orta Asya, Ortadoğu ve Doğu Akdeniz arasında Avrupa açısından stratejik önemi haiz bölgesel bir kavşak noktasında yer aldığının altını çizmekte ve bu coğrafi konumu, Türkiye’ye, bölgesel ve uluslararası istikrara katkı sağlama kapasitesi veren unsurlardan biri olarak ifade etmektedir. Zikredilen coğrafyalar krize meyilli bölgeleri barındırmakta olup, bu bölgelerdeki siyasi ya da ekonomik herhangi bir kriz hem Türkiye, hem de uluslararası toplum için doğrudan sonuçlar doğurmaktadır. Bu gerçeğin ve mevcut güvenlik ortamında pasif bir duruşun sürdürülebilir olmadığına farkında olan Türkiye, bölgesinde barış ve istikrarı teşvik etmek için aktif bir şekilde çalışmaktadır.¹⁴ Bu çerçevede Türkiye, ikili siyasi diyalog mekanizmalarını tamamlayan pek çok bölgesel girişime öncülük etmekte, arabuluculuk ve uyuşmazlıkların çözümü konularında daha aktif bir rol üstlenmektedir.¹⁵

Enerji güvenliği, Türkiye’nin Avrupa güvenliğine katkısından bahsederken dikkate alınması gereken bir diğer önemli faktördür. Türkiye, coğrafi olarak dünyanın kanıtlanmış petrol ve gaz rezervlerinin %70’inden fazlasının bulunduğu bir bölgenin, Ortadoğu ve Hazar havzasının çok yakınında bulunmaktadır. Bu konumu ile kaynak ülkelerle tüketici ülkeler arasında doğal bir enerji köprüsü oluşturan Türkiye, enerji kaynaklarının ve güzergâhlarının çeşitlendirilmesi vasıtasıyla enerji güvenliğinin sağlanmasında da kilit ülke konumundadır. Bu bağlamda, gerçekleştirilen ve gerçekleştirilmesi düşünülen önemli boru hattı projeleri, geniş Hazar Havzası ve Ortadoğu’nun hidrokarbon kaynaklarını Türkiye üzerinden Avrupa’ya kesintisiz ve güvenilir bir şekilde aktarmak suretiyle Avrupa’nın enerji güvenliğine katkı sağlayacaktır. Bu kapsamda Akdeniz’deki kanıtlanmış ve tahmini gaz rezervlerinden de bahsetmek gereklidir. Zira Avrupa’ya ve çevresine en uygun şekilde taşınması Türkiye üzerinden sağlanabilecek olan bu rezervlerin, ilgili tüm aktörlerin sorumluluk üstlenmesi halinde, bölgesel istikrarı kolaylaştırabilecek bir işbirliğini mümkün kılacak şekilde kullanılması mümkündür.

14 *Dışişleri Bakanı Sayın Ahmet Davutoğlu’nun AUC Cairo Review’daki mülakatı (Mısır)*, http://www.mfa.gov.tr/interview-by-mr_-ahmet-davuto%C4%9Flu-published-in-auc-cairo-review-_egypt_-on-12-march-2012.en.mfa, 12 March 2012 (07 Şubat 2014).

15 *Sorumluluk ve Vizyon - 2014 Yılına Girerken Türk Dış Politikası*, http://www.mfa.gov.tr/site_media/html/sorumlulukvevizyon-2014.pdf

İç Güvenlik

2010 tarihli “Avrupa Birliği İç Güvenlik Stratejisi”; uluslararası suç şebekelerinin dağıtılması, terörizmin engellenmesi ve radikalleşme ile eleman temini meselelerinin ele alınması, siber alanda vatandaşlar ve işletmelerin güvenlik seviyesinin yükseltilmesi, sınır yönetimi vasıtasıyla güvenliğin güçlendirilmesi ve Avrupa’nın kriz ve felaketlere karşı direncinin artırılması hususlarını beş stratejik hedef olarak tespit etmektedir.

Türkiye, dış güvenlik alanında olduğu gibi, iç güvenlik alanında da Avrupa’nın güvenliğine katkı sağlayacak önemli bir potansiyele ve tecrübeye sahiptir.

Türkiye şiddet içeren aşırıcılık, radikalleşme, ırkçılık ve terörizm tehditlerini son derece ciddiye almakta ve güvenliğe yönelik bu sınamalarla mücadele kapsamındaki küresel çabalara katkı sağlamaktadır. Türkiye; söz konusu tehditlere yönelik çabaların etkili olması arzu ediliyorsa, etkin bir istihbarat ağını da içerecek şekilde etkin bir uluslararası işbirliği ve koordinasyonun esas olduğuna kanidir. Terörizmin her türü ve biçimiyle mücadelede kararlı olan ve bu musibete karşı kolektif, tutarlı, kararlı ve samimi bir duruşun öneminin farkında olan Türkiye, terörizmle mücadeleye ilişkin tüm uluslararası anlaşmalara ve protokollere taraftır. Türkiye, güvenlik gereksinimlerinin karşılanması ve aynı zamanda özgürlüklerin korunması ve hatta ilerletilmesi ihtiyacı arasında doğru dengeyi sağlamak için yoğun çaba sarf etmektedir. Terörizme karşı kararlı duruşu ve tecrübesi, Türkiye’nin, Avrupa’nın bu kapsamdaki çabalarına katkı sağlamasını mümkün kılmaktadır. Bugüne değin 105 ülkeden 7.315 katılımcıyı biraraya getiren Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi ve Emniyet Genel Müdürlüğü Terörle Mücadele Dairesi Başkanlığı’nın eğitimlerine 24 farklı ülkeden iştirak eden 1.766 katılımcı, bu katkıya örnek teşkil etmektedir.

Terörizm ile organize suçlar arasında yakın bir bağlantı bulunmaktadır. Uyuşturucu ve insan kaçaklığı, silah kaçaklığı, kara para aklama ya da haraç alma gibi yasadışı kaynaklar terörist grupların başlıca gelir kaynaklarıdır. Uluslararası metinlere ve uyuşturucu kaçaklığı, terörizm ve organize suçlarla mücadelede işbirliğine yönelik ikili anlaşmalara taraf olmak suretiyle organize suçların çeşitli türlerine son vermek üzere işbirliği içinde bulunmak büyük önem arz etmektedir. Türkiye yetmişden fazla ülke ile bu tür anlaşmalar akdetmiştir. Türkiye aynı zamanda Balkanlar ve Karadeniz bölgesinde İstikrar Pakti, Güneydoğu Avrupa İşbirliği Girişimi ve Karadeniz Ekonomik İşbirliği Örgütü gibi bölgesel işbirliği gayretlerinde de yer almaktadır. İlaveten, “Türkiye Cumhuriyeti ve Avrupa Polis Teşkilatı Arasında İşbirliğine İlişkin Anlaşma” Temmuz 2004 itibarıyla yürürlüğe girmiştir.

Yukarıda zikredilen işbirliği faaliyetlerine ilave olarak, organize suçlar ve uyuşturucu kaçakçılığı ile mücadelede büyük başarı sağlayan bir ülke olarak Türkiye, bu alandaki çabalarını uluslararası düzeyde de yürütmek üzere bir altyapı oluşturmak maksadıyla ulusal bir girişimde bulunmuş ve Birleşmiş Milletler Uyuşturucu ve Suç Ofisi ile işbirliği içinde Türkiye Uluslararası Uyuşturucu ve Organize Suçlarla Mücadele Akademisi'ni (TADOC) kurmuştur. Kurulduğu 2000 yılından bu yana, 1600'den fazla yerli ve yabancı kolluk kuvveti TADOC tarafından düzenlenen eğitim ve seminer programlarına katılmıştır.

Türkiye, AB'nin, "sınır yönetimi vasıtasıyla güvenliğin güçlendirilmesi" şeklinde belirlediği stratejik hedefine de katkı sağlayabilecek durumdadır. AB, sınır aşan suçları mümkün olduğunca bertaraf etmek suretiyle sınırların güvenliğini sağlarken, kişilerin ve malların serbest dolaşımını kolaylaştırmak amacıyla "entegre sınır yönetimi" konseptini geliştirmiştir. Türkiye, bazı AB üyesi ülkelerle entegre sınır yönetimi ve ilgili konularda çeşitli eşleştirme projeleri gerçekleştirmiştir. 16 Aralık 2013 tarihinde Türkiye ve AB arasında imzalanan Geri Kabul Anlaşması da Türkiye'nin Avrupa güvenliğine katkısı bağlamında önemli bir adım teşkil etmektedir.

AB'nin Siber Güvenlik Stratejisi 7 Şubat 2013 tarihinde açıklanmıştır. Ulusal ve uluslararası işbirliği bahse konu dokümanın ana temasıdır. Türkiye, Ulusal Siber Güvenlik Stratejisi ve 2013-2014 Eylem Planı'nı 20 Haziran 2013 tarihinde kabul etmiştir. Söz konusu stratejide, "siber ortam güvenliğinin sağlanması ve sürdürülmesinde uluslararası işbirliği ve bilgi paylaşımının esas kabul edildiği" vurgulanmaktadır. Dolayısıyla güvenli bir siber ortam için işbirliğine duyulan ihtiyaç, siber güvenliğin Türkiye ve AB arasında diğer bir işbirliği alanını teşkil etmesini beraberinde getirmektedir.

Afetlerin yaşandığı bir coğrafyada bulunan Türkiye'nin acil durum yönetim sistemi, ülke çapında yaşanan doğal afetlerde edinilen derslerle geliştirilmiştir. 2009 yılında kurulan Afet ve Acil Durum Yönetimi Başkanlığı, o tarihten itibaren Haiti, Moğolistan, Pakistan, Somali, Suriye ve Japonya'dan Arnavutluk, Bosna-Hersek, Karadağ ve Sırbistan'a uzanan bir coğrafyada ulusal ve uluslararası düzeyde çeşitli koordinasyon ve işbirliği faaliyetleri gerçekleştirmiştir. Türkiye aynı zamanda bir felaket yaşanmadan önce diğer ülkeler ve örgütlerle işbirliğinin, önleme ve hazırlık konusundaki iyi uygulamalar ile kriz ve afet yönetiminde edinilen bilgi ve en iyi uygulamaların paylaşımının gerekliliğinin ve değerinin farkındadır. Bu duruşu, afet ve acil durum yönetimindeki zengin ve muhtelif tecrübeleriyle birleştğinde, Türkiye'nin bu alanda da Avrupa güvenliğine sağlayacağı kayda değer katkılar bulunduğunu ortaya koymaktadır.

Sonuç

Avrupa'nın güvenliği, Eski Kıta'nın çok ötesindeki coğrafyaları da içerecek şekilde düşünülmesi gereken bir husustur. Nitekim Avrupa'nın güvenliğinden bahsederken sadece AB ülkeleri değil; Merkezi ve Doğu Avrupa ülkeleri, AB üyesi olmayan Balkan ülkeleri ve hatta Kafkas ülkeleri, ayrıca Akdeniz havzası ve Ortadoğu da dikkate alınmalıdır. Avrupa'nın mevcut güvenlik ortamını; küresel mali kriz, kemer sıkma politikaları, azaltılan savunma bütçeleri ve zikredilen tüm bu farklı coğrafyalarda Avrupa güvenliğini etkileme potansiyeli bulunan krizlerin ortaya çıkması endişesi şekillendirmektedir.

Soğuk Savaş'ın sona ermesi yalnızca Avrupa'da büyük bir değişime yola açmakla kalmamış, aynı zamanda ulusal, bölgesel ve küresel güvenliğe yönelik potansiyel risk ve tehditleri de çeşitlendirmiştir. Konvansiyonel tehditlerin yanı sıra; kitle imha silahlarının yayılması, insan ve silah kaçakçılığı ve siber suçlar, ulusların ve uluslararası aktörlerin dikkatini gerektiren zorlu güvenlik sınamalarından sadece birkaçı olarak tezahür etmektedir.

Herhangi bir aktörün tek başına güvenliğini sağlamasına imkân vermeyen bu dönem, ulusal ve uluslararası tüm aktörlerin kriz yönetiminin ötesine geçerek küresel işbirliğine dayalı yeni bir uluslararası güvenlik düzeni oluşturmalarını gerektirmektedir.

Türkiye; BM'nin kurucu üyelerinden biri, NATO ile tüm önde gelen Avrupa kuruluşlarının üyesi ve AB'ye tam üyelik için müzakere sürecinde bulunan bir ülke olarak, yukarıda zikredilen coğrafyalarda fırsatlar ve risklerin yoğun bir etkileşim içinde bulunduğu inanmaktadır. Türkiye aynı zamanda, gerçek fay hattının dinler ve kültürler arasında değil; bir tarafta demokrasi, modernite ve reformculuk, diğer tarafta totaliterlik, despotluk, radikalizm ve fanatizm arasında olduğuna inanmakta; bölgesel ve küresel barış ve istikrarın iç güvenlik açısından önem arz ettiğini dikkate almaktadır. Bu anlayışla Türkiye; kendi topraklarındaki, yakın bölgesindeki ve daha geniş bir coğrafyadaki güvenlik sınamalarına karşı koymak için sahip olduğu imkânları ihtiyatlı bir şekilde seferber etmektedir. Soğuk Savaş'tan sonra şekillenen Avrupa coğrafyası ve 11 Eylül saldırılarından sonra yeniden şekillenen Ortadoğu ve Kuzey Afrika ile yakın ilişkilere sahip bulunan Türkiye, insanlığın ortak amaçlarına ulaşmaya da katkı sağlayacak şekilde, bu yöndeki çabalarını kararlılıkla sürdürecektir.

*MGK Genel Sekreteri Muammer Türker -
Ulusal Güvenlik Kurulu Başkanı Stanisław Koziej
(BBN)*

Yeni Sınamalar ve Polonya ile Türkiye'nin Avrupa Güvenliğine Katma Değeri

Dominik P. Jankowski

Güvenlik politikasının devletlerin dış siyasetinin en önemli alanı olduğu günler sona ermiştir. 21'inci yüzyılın ilk senelerinde Avrupa ülkeleri, uluslararası faaliyetlerini ağırlıklı olarak ekonomi alanına kaydırma çabasına girmişlerdir. Bu şekilde kendilerini ekonomik ve sosyal boyutları güçlendirecek şekilde konumlandırmışlardır. Ayrıca, küresel mali krizin yoğunlaşmasıyla Avrupa devletlerinin savunma harcamaları ciddi biçimde azalmıştır. 2008-2012 döneminde, 37 bölge ülkesinden 20 tanesi askeri harcamalarını reel verilerle %10'dan fazla azaltmıştır¹. Söz konusu eğilim esasen Avrupa'da güvenlik politikasının durumunu olumsuz olarak etkilemektedir. Çoğunlukla tesadüfen, müttefik ve ortaklarla gerekli istişareler yapılmadan gerçekleşen tasarruf arayışları, Avrupa toplumlarında Eski Kıta'ya yönelik bir tehdit bulunmadığı yönündeki yaygınlaşan inanışla birleştğinde, Avrupa güvenlik politikasının geleceğiyle ilgili tartışma daha zorlu hale gelmiştir. Esasen Avrupa güvenlik politikası hakkında konuşmanın modası geçmiştir. Birçok Avrupalı siyasetçi, seçim kampanyalarında güvenlik konularını öne çıkarmanın anlamsız olduğunu itiraf etmektedir. Bu nedenle bazı siyasetçiler Walter Hallstein'in "Savunma konularını konuşarak zaman harcamayın. İlk olarak bunu anlamıyoruz. İkinci olarak ise hepimiz fikir ayrılığına düşüyoruz." sözlerinin doğru olduğunu iddia etmektedirler².

Ancak, güvenlik politikasının öneminin marjinalize olduğu inanışı yanlıştır. Yıllar boyunca Avrupa güvenlik ortamında çok önemli değişikliklere şahit olduk: Ukrayna'daki kriz; 2008 yılında meydana gelen Rusya-Gürcistan savaşına da net olarak yansıyan Rusya'nın dış politikada artan iddiası; NATO'nun Afganistan ve Libya'daki alan dışı müdahalelerinin seferi karakteri; Kuzey Afrika ve Ortadoğu'daki devrimler ve sosyal huzursuzluklar; ABD'nin karşı karşıya bulunduğu siyasi ve mali sınamalar; Çin'in ekonomik büyümesi ve siyasi hırsları ile Asya-Pasifik bölgesine yönelik angajmanının artması;

1 S. Perlo-Freeman, E. Sköns, C. Solmirano, H. Wilandh, *Trends in world military expenditure*, "SIPRI Fact Sheet", Stockholm, April 2013. http://books.sipri.org/product_info?c_product_id=458

2 A. Toje, *America, the EU and Strategic Culture: Renegotiating the Transatlantic Bargain*, Routledge, New York 2008, p. 25.

Avrupa'daki ABD varlığının belirsizleşmesi sonucunu doğuran, ABD'nin Çin'in bölgesel etkinliğinin artmasına verdiği stratejik tepki³.

Avrupa savunma politikasının karşı karşıya bulunduğu sınama, tehdit ve fırsatlar da dahil olmak üzere, Avrupa devletlerinin kendi güvenlik durumlarıyla ilgili tartışmaya katılımlarının yetersiz olması, bir tereddüt sendromu olarak yorumlanmalıdır. Bu eğilimin derinleşmesi Avrupa güvenliğinin daha da zayıflamasına ve -en kötü senaryo olarak- ulusal egotizmin yükselişine neden olacaktır.

Polonya'da güvenlik politikası meselesine gösterilen ilgi nereden kaynaklanmaktadır? Polonya'nın tarihi deneyimleri, coğrafi konumu (hatta Polonya'da tüm stratejik tarih coğrafya kaynaklıdır⁴) ve sınırlı potansiyeli nedeniyle Varşova, daha güçlü ve etkili bir Avrupa güvenliğinin inşasına dahil olmaktan kaçınmaz. Ekonomik krize rağmen Polonya "Savunma Avrupası" olarak isimlendirilen yeni vizyonla ilgili tartışmaların eş-liderliğini aktif olarak yürütmekte ve daha da önemlisi siyasi varsayımları uygulamaya koymaktadır.

Bu makale, 21'inci yüzyılın ikinci on yılında Avrupa güvenliği konusunda Polonya'nın vizyonunu ele almaktadır. Polonya'nın Avrupa güvenliği konsepti beş sütun üzerinde şekillenmektedir: Daha güçlü ulusal savunma kapasitesi, ABD'nin Avrupa'daki rolünün muhafazası, bölgesel formatların kullanılması, NATO'nun konsolidasyonu ve AB Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nın (OGSP) daha etkin hale getirilmesi.

Daha Güçlü Ulusal Savunma Potansiyeli

Polonya, modernizasyon ve geliştirme yoluyla ulusal savunma potansiyeline yapılan yatırımı, Eski Kıta'nın güvenlik sorumluluğunun paylaşılması olarak görmektedir. NATO ve AB ancak, üye ülkeleri güçlü ve etkin olduğunda etkili olabilecektir. Bu nedenle Polonya, ekonomik krize rağmen, savunma harcamalarını GSYİH'nin %1,95'i seviyesinde sabit tutmaktadır (bunun en azından %20'si silahlı kuvvetlerin teknik modernizasyonu için ayrılmalıdır). Bu hukuki çözüm, savunma konusunda partiler üstü bir anlaşma sağlanmasına yardımcı olmakta ve silahlı kuvvetlerin gelişiminin hangi yönde ilerleyeceği konusundaki stratejik düşünme sürecini kolaylaştırmaktadır.

3 *W stronę nowej europejskiej strategii bezpieczeństwa. Food for thought*, National Security Bureau, Warsaw, October 18, 2012. <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4166,dok.html>

4 Bakınız: C. S. Gray, *War, Peace and International Relations. An Introduction to Strategic History*, Routledge, New York 2012.

8 Kasım 2011'de Polonya Cumhurbaşkanı Bronisław Komorowski 2013-2022 dönemi için silahlı kuvvetlerin geliştirilmesi faaliyetlerinin temel yönelimini açıklamıştır⁵. Teknik modernizasyon önümüzdeki on yılda kilit önemi haiz unsurlardan biri olacaktır. Ulusal savunma potansiyelinin güçlendirilmesine önemli katkı sağlayacak bu öncelikler arasında; hava ve füze savunma sistemi kurulması, askeri bilgi teknolojileri sistemlerinin geliştirilmesi ve kara kuvvetlerinin hareket kabiliyetinin artırılması yer almaktadır. Esasen modernizasyon girişiminin kapsamı karmaşıktır ve dört farklı boyuttan oluşmaktadır.

İlk olarak, Polonya kara kuvvetleri kayda değer biçimde güçlendirilecektir. Bazı Avrupa devletleri tarafından geçmiş çağdan kalan, hantal ve yüksek maliyetli bir yük gibi görülse bile, zırhlı kuvvetler Polonya'nın savunma stratejisinde önemli bir rol oynamaktadır.

İkinci olarak, Polonya deniz kuvvetleri modernizasyon programını hızlandırmış olup, bu kapsamda 2030 yılına kadar 2,5 milyar Avro (10 milyar Złoti) harcama yapılması öngörülmektedir. Bu büyük yatırım olmazsa, 41 muharebe gemisinden 17 tanesi 2022 yılına kadar hizmetten çekilecek olan Polonya donanması operasyonel kapasitesini kaybedecektir.

Üçüncü olarak, Polonya silahlı kuvvetleri yapılanmasının en modern bileşeni olan hava kuvvetleri, sekiz adet uçakla 2017 yılına kadar kurulması planlanan İleri Jet Eğitimi sistemiyle daha da güçlendirilecektir. Bunun yanı sıra, silahlı kuvvetlerin çeşitli bölümleri tarafından kullanılan helikopter filosu, öngörülen 70 yeni helikopter alımıyla tamamen modernize edilecektir.

Dördüncü ve son olarak, modernizasyon çabalarında kilit rol üstlenebilecek Polonya savunma sanayii, açık bir stratejik rehber kapsamında faaliyet gösterecektir. 2013 yılında Ekonomi Bakanlığı, Hazine Bakanlığı ve Milli Savunma Bakanlığı, sektörün konsolidasyonu için bir plan hazırlamışlardır. Söz konusu konsolidasyon süreci, değişen Avrupa piyasasındaki sınamalarla başa çıkmak konusunda Polonya şirketlerine yardımcı olacaktır.

Modernizasyon sürecinin başarısını garanti altına almanın en iyi yolu, güvenlik ve savunma stratejisini doğru oluşturmaktan geçmektedir. Dışişleri Bakanı Radosław Sikorski, "Tarih bize Polonya'nın güvenliğini sağlamak konusunda, askeri anlamda da, kendisine bakması gerektiğini

5 *Prezydent określił główne kierunki rozwoju Sił Zbrojnych RP*, National Security Bureau, Warsaw, November 8, 2011. <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/3458,PrezydentokreslilglownekierunkirozwojuSilZbrojnychRP.html>

ve güvenliğimizin büyük ölçüde kendi savunma potansiyelimize bağlı olduğunu öğretmiştir.” sözlerini kullandığı Mart 2013’teki yıllık konuşmasında eski-yeni izahını ortaya koymuştur. Jan Nowak-Jeziorański⁶ bir zamanlar “kendi kuvvetlerinizi müttefiklerinizin size yardım etmesini sağlamak için kullanamıyorsanız güvenliğinizi sadece müttefiklerinize, en güçlü olanlara bile dayandırmamalısınız. Güvenlik duygusu zihni silahsızlanmaya neden olan ve askeri düşüncede tembelliği artıran bir efsane olamaz.” şeklinde yazmıştır⁷. Bu vizyon Cumhurbaşkanı Bronisław Komorowski’ye ilham vermiştir (Bkz: “Komorowski Doktrini”)⁸.

Ayrıca, Polonya stratejisinin bir başka özgün unsurunu tanımlamak gerekirse, bu, caydırıcılığın yinelenmesi olacaktır. Bir zamanlar pek çok ulusal güvenlik stratejisinin belkemiği olan bu kavram, zamanla stratejik tartışma dağarcığından neredeyse tamamen çıkmıştır. Ancak, Polonya açısından hükmünü yitirmemiştir çünkü Avrupa güvenlik stratejisine uygulanabilir bir çözüm sunmaktadır. Caydırıcılık, rakip iki hedefi birlikte ele alma stratejisidir: Potansiyel bir düşman veya tehdide karşı koyma ve savaştan kaçınma.

3 Haziran 2013’te Başbakan Donald Tusk, Milli Savunma Bakanı Tomasz Siemoniak ile birlikte “Polish Fangs” isimli bir proje başlatılacağını duyurmuştur. Bu projenin hedefi, caydırıcılık stratejisini uygulayabilmek için gerekli askeri kabiliyetlerin geliştirilmesidir. Uygulamada, Polish Fangs hem F-16 filosu, hem de potansiyel konvansiyonel denizaltılar, insansız uçaklar, özel operasyon kuvvetleri ve Polonya Kıyı Savunması Müfreze sistemi unsurlarından oluşacaktır. Ayrıca, önümüzdeki stratejik planlama döngüsünde siber savunma kabiliyetleri öncelikli olacağı için, bu projenin hem savunma, hem de saldırı amaçlı siber silahlarla desteklenmesi olasıdır.

6 Jan Nowak-Jeziorański (1914-2005) Polonyalı gazeteci, yazar ve siyasetçidir. İkinci Dünya Savaşı’nda Halk Ordusu’nda (Armia Krajowa, AK) hizmet vermiştir. Kendisi Halk Ordusu komutanlarıyla Londra’da sürgündeki Polonya Hükümeti ve diğer müttefik hükümetler arasında iletişimi sağlamasıyla bilinmektedir ve bu durum onun “Varşova’dan gelen kurye” takma adını almasını sağlamıştır. Savaştan sonra Özgür Avrupa Radyosu’nun Polonya bölümünün başkanlığını yapmıştır.

7 Dışişleri Bakanının Polonya dış politikasının hedefleri konulu 2013 yılı konuşması, Varşova, Mart 29, 2013, p. 22. <http://www.msz.gov.pl/resource/7b5eb7a9-7fc1-4682-a96a-88eb96bec86f:JCR>

8 “Komorowski Doktrini” terimi, Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı Stanisław Koziej tarafından 15 Nisan 2013 tarihindeki konuşmasında ilk kez kullanılmıştır. Koziej konuşmasında “Biz NATO ve AB’nin sınır ülkesiyiz. Bu konumumuz kendi güvenliğimizi sağlama konseptimizi geliştirmemiz sonucunu doğurmaktadır. Bu durum topraklarımızı savunma kapasitemizin öne çıkarılmasında ifadesini bulmaktadır. Cumhurbaşkanı Bronisław Komorowski bu yaklaşımın güçlü bir destekçisi ve savunucusudur. Bu nedenle artık Komorowski Doktrini terimini kullanabileceğimize inanıyorum.”. Bkz: „Doktryna Komorowskiego” – czyli priorytet dla obrony własnego terytorium, National Security Bureau, Warsaw, April 15, 2013. <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4549,Doktryna-Komorowskiego-czyli-priorytet-dla-obrony-wlasnego-terytorium.html>

ABD'nin Avrupa'daki Rolü

Geçtiğimiz 10 yılda ABD'nin Avrupa'daki rolü önemli ölçüde değişmiştir. Avrupa'nın eski duruma dönmesinin mümkün olmadığı yadsınamaz bir gerçektir. Dolayısıyla önemli bir soru açığa çıkmaktadır: O zaman kim ABD'nin Asya'ya yönelmesinden endişe duymaktadır? ABD yeni Avrupa güvenlik denkleminde nasıl bir rol üstlenebilir?

Polonya'nın bakış açısına göre, Avrupa öncelikle ABD'nin dış ve güvenlik politikasında kendi mevcut rolünü daha iyi anlamalıdır. 2008 mali krizinden çok önce ABD'li siyasetçiler genel olarak Avrupa'yı, özellikle de Orta Avrupa'yı sorun olmayan bölge olarak görmeye başlamışlardı. Wess Mitchell'in işaret ettiği üzere, "Obama Yönetimi döneminde ABD'nin Avrupa'dan fiili çekilmesi hızlanmıştır. Bu durum refah önlemlerinin, Asya'daki stratejik sınamaların ve askeri birittifak olarak NATO'nun etkinliğini giderek yitirmesinin bir sonucudur."⁹ Ancak, ABD'nin kaynaklarını Asya-Pasifik bölgesine yönlendirmesi Avrupa'ya sırtını dönmesi olarak değil, yeniden dengeleme süreci olarak algılanmalıdır. ABD Başkanı Barack Obama'nın Asya stratejisinin bazı boyutları, daha önceki yönetimlerin politikaları üzerine inşa edilmiştir¹⁰.

Bu nedenle Avrupa ülkeleri ABD'yle ilişkilerini, bu ülkenin Eski Kıta'daki yeni rolünü dikkate alarak yeniden oluşturmalıdır. Polonya için bu yeni yaklaşım hem ortak değerlerin (demokrasinin güçlendirilmesi, karşılıklı savunma şartı), hem de ortak çıkarların (silahlı kuvvetlerin müşterek faaliyet gösterebilmesi, füze savunması, kaya gazı aramaları) birlikte gözetildiği bir siyaset yürütülmesi anlamına gelmektedir. Esasen, güvenlik boyutunda üç işbirliği alanı öne çıkmaktadır.

İlk olarak askeri işbirliği alanı bulunmaktadır. Aralık 2010'da Barack Obama ve Bronisław Komorowski, iki ülkenin hava kuvvetleri için müşterek bir çalışma platformu oluşturarak ABD-Polonya ordular arası işbirliğini artırma kararı almışlardır. İki yıl sonra, Polonya'daki Lask Hava Üssü'nde ilk ABD hava kuvvetleri birliği operasyonel hale gelmiştir. Aslında bu havacı birliği, Orta Avrupa'daki güvenlik söylemini yenilemek için bir fırsat sunmaktadır.

9 W. Mitchell, *The Future of U.S. Policy in Central Europe. Regaining American Purpose in the "Lands Between"*, "Aspen Review", Aspen Institute, Prague, October 2013, p. 49.

10 Vaşington, bir denizaltıyı Avrupa'dan Guam'a naklettiği 1997'den beri Asya-Pasifik bölgesine daha fazla kaynak aktarmaktadır. William Clinton ve George W. Bush yönetimleri, her önemli deniz ve hava silah sistemini Guam ve Japonya'da konuşlandırmış, bir uçak gemisi yapımı için Singapur'la işbirliği yapmış ve Japonya ve Filipinlerle savunma işbirliğini güçlendirmiştir. Bush Yönetimi, Pasifik bölgesinde ilave bir uçak gemisi görevlendirmiş ve Pentagon 2005 yılında ABD denizaltılarının %60'ının Asya'da konuşlandırılacağını açıklamıştır.

Rotasyonel anlamda büyük olan bu birliğin, sahadaki daimi temsili ise küçüktür (F-16 ve C-130'ları kullanan üniformalı personel ile sözleşmeli siviller). 2013'ten itibaren ABD'nin artan mevcudiyeti eğitim sürecini hızlandırmış ve iki ülke hava kuvvetlerinin müşterek hareket etme kabiliyetini artırmıştır. Ayrıca, özel operasyon kuvvetleri işbirliği alanında tartışmasız bir potansiyel bulunmaktadır. Geçtiğimiz 10 yılda ABD Ordusu ve ulusal güvenlik stratejisinde özel operasyonlar daha önce hiç olmadığı kadar önemli hale gelmiştir. Bu seçenek ABD güvenlik politikası açısından tek gerçekçi yol olarak ortaya çıktığından, ABD özel operasyon kuvvetleri bu alanda ortaklıklar kurmaya devam etmektedir. ABD ve Polonya özel operasyon komutanlıkları arasında stratejik ortaklık tesis eden Şubat 2009 tarihli Mutabakat Muhtırası'nın imzalanmasının ardından ABD, özel kuvvetlerin tam anlamıyla müşterek hareket edebildiği ortak bir ülke haline gelmesi konusunda Polonya'ya yardım sağlamaktadır.

İkinci olarak, Polonya'nın Avrupa Kademeli Uyum Yaklaşımı (EPAA) füze savunma mimarisindeki rolü. Balistik füze savunması kabiliyetine sahip çok işlevli bir "kalkan (Aegis)" gemisinin Akdeniz'de ve AN/TPY-2 radarının Türkiye'de konuşlandırılmasıyla EPAA ilk operasyonel unsurlarına kavuşmuştur. Ayrıca İspanya, 2011 yılında Rota'daki deniz üssünde dört adet ABD "kalkan (Aegis)" gemisine ev sahipliği yapmayı kabul etmiştir. İkinci aşama için ABD ile Romanya arasında varılan ve Aralık 2011'de onaylanan anlaşma doğrultusunda Romanya, 2015 yılından itibaren ABD'nin karada konuşlu SM-3 önleme sahasına ev sahipliği yapacaktır.¹¹ Üçüncü aşama, ev sahipliği anlaşmasını ilk onaylayan ülke olan Polonya'yı kapsamaktadır.¹² SM-3 Block IIA önleyicilerini içeren söz konusu anlaşmaya göre, Redzikowo'da karada konuşlu bir önleme sahası kurulacaktır. Dışişleri Müsteşarı Frank A. Rose 18 Nisan 2013 tarihinde Varşova'daki Ulusal Savunma Üniversitesi'nde yaptığı konuşmada "Söz konusu EPAA üçüncü aşama alanı 2018 yılında hayata geçirilmek üzere takvime ve bütçeye alınmıştır. Polonya'daki önleme sahası EPAA açısından kilit önemdedir. Bu alan sadece Polonya'yı korumakla kalmayacak, diğer EPAA unsurlarıyla birleştiğinde üçüncü aşama, Ortadoğu kaynaklı balistik füze tehditlerine karşı NATO Avrupa'sının tamamını koruyabilecektir" ifadelerini kullanmıştır.¹³ Polonya, Redzikowo'daki SM-3

11 Romanya'daki sahada inşaat çalışmaları 2013'te resmen başlamıştır.

12 ABD ile Polonya arasında Balistik Füze Savunma Anlaşması Eylül 2011'de yürürlüğe girmiştir.

13 *Implementation of the European Phased Adaptive Approach. Remarks by Frank A. Rose at the Polish National Defence University, U.S. Department of State, April 18, 2013.* <http://www.state.gov/t/avc/rls/2013/207679.htm>

sahasını hazırlayabilmek için Barack Obama'nın başkanlığının son üç yılını mümkün olduğunca iyi değerlendirmelidir. Müşterek çalışmalar ilerledikçe, radikal değişikliklerin olasılığı azalır. Ancak, bazı uzmanların ortaya koyduğu üzere "Mali sınırlamalardan veya SM-3 IIA'nın geliştirilmesinden kaynaklanabilecek problemlerden dolayı ABD'nin planlarında gecikmeler yaşanabilir. Ayrıca, Ortadoğu balistik füze tehdit değerlendirmesindeki değişiklikler EPAA'nın uygulanmasını yavaşlatabilir veya hızlandırabilir"¹⁴.

Üçüncü unsur potansiyel kaya gazı devrimidir. En geniş rezervlere sahip ve konvansiyonel olmayan gazı ticari hale getirmede en kararlı ülkelerden biri olarak Polonya Avrupa'da başı çekmektedir. Kaya gazının Avrupa'da ticarileştirilmesinin öncüsü olarak Varşova, ABD'de kullanılan en etkili yöntemleri öğrenmeye ve uygulamaya çalışmaktadır. Esasen, işlerliği olan hukuk, vergi ve çevre rejimleri kapsamında yeterli miktarlarda üretilebilmesi halinde Polonya'daki kaya gazı, Orta Avrupa'nın Rusya'ya bağımlılığını sonlandırabilir ve bu süreçte Avrupa'da enerjinin üretimi, fiyatlandırılması ve dağıtımını bir devrim geçirebilir. Avrupa güvenlik denklemi ve enerji piyasalarını yeniden düzenleyecek böyle bir durum, Avrupa'nın Rusya'yla ilişkilerinin doğasını temelden değiştirebilir.

Kapsayıcı Bir Bölgesel İşbirliğine Doğru

"Günümüzdeki soru Avrupa Birliği'nin küresel bir güç olarak ortaya çıkıp çıkmayacağı değil, anlamlı bir formda varlığını sürdürüp sürdüremeyeceğidir"¹⁵. Bu durumda Avrupa bütünleşme sürecinin konsolidasyonu ve güçlendirilmesi yöntemleri araştırılmalıdır. Potansiyel cevap az taraflılıkta (minilateralism) saklı olabilir¹⁶. AB'deki mevcut ekonomik karmaşa esnasında, bu kavram, örneğin savunma meselelerinde somut sonuçlara ulaşılmasını sağlayabilir. Ayrıca, AB'de hem ulusal egoizmin yükselmesinden, hem de yeni sınama ve tehditlere karşı özel yaklaşımlar geliştirilmesinden oluşan endişe verici süreci dengelemenin bir yolu da olabilir. Dolayısıyla, bugünlerde başarılı bir

14 J. Durkalec, *Modifications of the U.S. Missile Defence Plans in Europe*, "Bulletin" 27, Polish Institute of International Affairs, Warsaw, March 18, 2013. http://www.pism.pl/files/?id_plik=13164

15 J. Havranek, W. Mitchell, *Atlanticism in Retreat*, "American Interest", November/December 2013, p. 43.

16 Az taraflılığın özü uzun süren koalisyonlar kurma kabiliyetinde yatmaktadır. Az taraflılık kavramı uluslararası olumlu şöhretini Moisés Naim'e borçludur. 2009 yılında "Foreign Policy"de yayınlanan "Az Taraflılık: Gerçek uluslararası eyleme geçmenin sihirli sayısı" isimli makalesinde Naim, az taraflılığı bir sorunu çözmede mümkün olan en büyük etkiyi yaratmak için ihtiyaç duyulan en az sayıda ülke olarak tanımlamıştır.

işbirliği hiçbir dışarıda bırakma emaresi içermemelidir. Polonya dış politikası açısından iki bölgesel gruplanma önemli rol oynamaktadır: Weimar Üçgeni (Polonya, Fransa ve Almanya) ve Visegrad Grubu (Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Slovakya).

2009 yılından itibaren Varşova, Weimar Üçgeni'nde yakın işbirliğini yeniden canlandırmaya çalışmaktadır. Söz konusu inisiyatif 2010 yılında Polonya'nın Temmuz 2011'de AB Dönem Başkanlığına üstlenmeye hazırlandığı dönemde daha da önemli hale gelmiştir. O tarihten itibaren Weimar Üçgeni, Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası alanında öncü olarak algılanmıştır. İlerlemenin yol haritası ortaya konmuştur: AB muharebe grubu kavramının reformu, kriz yönetiminin askeri ve sivil boyutlarıyla etkinleştirilmesi, AB-NATO işbirliğinin güçlendirilmesi (özellikle Avrupa Savunma Ajansı ile Müttefik Dönüşüm Komutanlığı arasında) ve Avrupa savunma kabiliyetlerinin ortaklanması ve paylaşılması. Weimar Üçgeni ülkelerinin Savunma ve Dışişleri Bakanları Aralık 2010 tarihinde AB Dış İlişkiler ve Güvenlik Politikası Yüksek Temsilcisi Catherine Ashton'a hitaben yazdıkları mektupta, AB'nin tereddütlü olarak algıladıkları tavrına karşı tahammülsüzlüklerini ifade etmişlerdir. Mektupta OGSP'nin daha etkili ve maliyet-etkin olabilmesi için cesur kararlar alınması çağrısı yapılmış ve önümüzdeki yıllarda OGSP'nin üçlü işbirliğinin amiral gemisi olmayı sürdüreceği açıkça ortaya konulmuştur. Temmuz 2011'de Catherine Ashton, Weimar önerilerinin çoğunu içeren OGSP raporunu sunmuştur.

Ayrıca, 8 Mart 2012'de Cumhurbaşkanı Bronisław Komorowski Weimar Üçgeni kapsamında yeni bir işbirliği formatı açıklamıştır. Bu format, Polonya (Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı), Fransa (Savunma ve Ulusal Güvenlik Genel Sekreteri) ve Almanya (Alman Şansölyeliği Federal Güvenlik Konseyi Sekreteri) Güvenlik Konseyi Sekreterleri arasında hayata geçirilmiştir¹⁷.

Weimar Üçgeni'nin diğer üye ülkelerin dikkatini çekmesini sağlayan husus, müşterek kabiliyetler ve uzmanlaşma yoluyla tasarruf sağlayabilme amacıyla halihazırda AB'de bölgesel savunma işbirliği kurma yönünde yaygın olan eğilimdir. Polonya, Fransa, Almanya, İtalya ve İspanya (Weimar Plus) Dışişleri ve Savunma Bakanları, Kasım 2012'de güvenlik ve savunma alanında iddialı bir Avrupa politikasını desteklemek amacıyla Avrupa Savunma Deklarasyonu'nu

17 Prezydent Bronisław Komorowski zainauguował nową formułę współpracy weimarskiej, National Security Bureau, Warsaw, March 8, 2012. <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/3733,Prezydent-Bronislaw-Komorowski-zainauguowal-nowa-formule-wspolpracy-weimarskiej.html>

imzalamıştır. Ele alınan temel konulardan biri, havadan havaya yakıt ikmali gibi yüksek katma değerli kabiliyetlerde işbirliği çabalarının güçlendirilmesidir. Bu hedefe ulaşmak amacıyla Avrupa Hava Ulaştırma Komutanlığı'nın (EATC) düzenlenmesi ve genişletilmesi önerilmiştir¹⁸.

Ayrıca Polonya, Visegrad Grubu'nun (V4) kullanılmayan potansiyelini de harekete geçirmek istemiştir. V4'te Polonya dönem başkanlığının (1 Temmuz 2012-30 Haziran 2013) önceliklerinden biri güvenlik ve savunma alanındaki işbirliğinin derinleştirilmesi olmuştur. 2016'nın ilk döneminde hazır olacak şekilde V4 muharebe grubunun oluşturulması konusuna özel önem verilmiştir.

2013 yılında, Ulusal Güvenlik Bürosu, AB'nin yeni stratejik çerçevesi için bir vizyon tanımlanması hedefiyle bir dizi stratejik çalışma grubu toplantısı düzenlemiştir. Bu toplantılar esnasında Polonya, Çek Cumhuriyeti, Macaristan ve Slovakya'dan temsilciler AB'nin müşterek çıkar ve stratejik hedeflerinin V4 yorumu üzerinde görüşmeler yapmış, AB güvenlik ortamını değerlendirmiş ve gelişmekte olan uluslararası ortamda AB'nin potansiyel stratejik hareket tarzına yönelik V4 vizyonunu ortaya koymuşlardır¹⁹.

Güvenlik ve savunma alanında V4 etkinliğinin güçlendirilmesi amacıyla aşağıdaki dört ilkenin dikkate alınması faydalı olacaktır.

İlk olarak görünürlük. V4, daha kapsamlı bir siyasi farkındalığın içinde var olabilmek amacıyla bayrağını dalgalandırmalıdır. Bu hem ulusal diplomasi kanalları, hem de Uluslararası Visegrad Fonu'nun rolünün güçlendirilmesi yoluyla yapılmalıdır.

İkincisi esnek liderlik. V4, akılcı bir şekilde görelilik olarak daha küçük bir ülke grubu içerisinde işbirliğini tercih etmiştir. Yine de, küçük bir grupta bile belli bir noktada bir lider seçme ihtiyacı açığa çıkabilir. İlk aşama Varşova tarafından yerine getirilmiştir: Polonya V4 muharebe grubunda çerçeve ülke olmuştur. Ancak, farklı alanlarda -siber güvenlik, enerji güvenliği gibi daha kapsamlı güvenlik boyutlarıyla ilgili olarak- diğer V4 ülkeleri liderlik rolü üstlenebilir ve üstlenmelidir. Esnek liderlik aynı zamanda, bütün projelerin ilgili tüm V4 ortaklarına açık olduğu ve ülkelerin katılmama hakları olduğu anlamına gelmektedir.

18 C. Major, C. Mölling, A. von Voss, *The State of Defence Cooperation in Europe*, "Working Paper" 3/2013, Stiftung Wissenschaft und Politik, Berlin 2013, p. 7.

19 Bakınız: D. P. Jankowski, *W stronę skutecznego minilateralizmu w dziedzinie polityki bezpieczeństwa: na przykładzie aktywności Polski w Grupie Wyszehradzkiej*, "Bezpieczeństwo Narodowe" 27, National Security Bureau, Warsaw 2013. <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/5049,Kwartalnik-quotBezpieczenstwo-Narodowequot-Minilateralizm-na-przykladzie-aktywno.html>

Üçüncü olarak aktif angajman. “Akıllı Bir Devlet” isimli kitabında Przemysław Grudziński, orta ölçekli bir ülke için 10 esas içeren bir dış politika stratejisi ortaya koymuştur. Bu esaslardan birisi de “teklif et, harekete geç, teklif et, harekete geç” sloganıyla en iyi şekilde açıklanabilecek aktif ve zamanlı angajman olarak nitelendirilebilir. Aynı esas V4 için de geçerlidir. Savunma konusunda fiiliyatta bunun anlamı; akıllı savunma programları/ ortaklama ve paylaşımda uygulamanın hızlandırılması ve dört ülkede de garantili ve yeterli askeri harcama düzeyinin sağlanmasıdır.

Dördüncüsü cesur düşünce. Aslında bu, hem AB’nin stratejik çerçevesinin yenilenmesinde, hem de uzay alanında daha yakın bir işbirliği anlamına gelebilir (Polonya ve Çek Cumhuriyeti hâlihazırda Avrupa Uzay Ajansı’na üyedir). Uzay alanında V4 ülkeleri, yere eşzamanlı yörüngede müşterek bir iletişim uydusuna mı, kutup yörüngesinde uzaktan algılama uyduları dizisine mi yatırım yapacaklarına karar vereceklerdir. Söz konusu uzay sistemleri ticari ürünlere harcanan paradan tasarruf edilmesini sağlamakla kalmayacak, aynı zamanda V4 savunma ve güvenlik kabiliyetlerini önemli ölçüde güçlendirecektir²⁰.

NATO’nun Konsolidasyonu

Soğuk Savaş’ın sona ermesinden itibaren NATO geliştirmekte olan bir kolektif güvenlik yapılanması olarak algılanmaktadır. Bu eğilim üye olmayan ülkelerle işbirliği platformu olarak hizmet eden pek çok yeni birimin kurulması anlamında özellikle görünür hale gelmektedir. 20-21 Mayıs 2012 tarihlerinde Şikago’da düzenlenen NATO Zirvesi, örgütün ana fonksiyonu temelinde konsolidasyonunun gerekli olduğunu doğrulamıştır. Polonya’nın bakış açısına göre güvenlik politikası alanında küresel eğilimlerdeki evrim, Vaşington Anlaşması’nı imzalayan ülkelerin temel hedefini, yani kolektif güvenliği, gölgelememelidir. 5’inci madde mekanizmasının etkinliği halihazırda birkaç ilkeye dayanmaktadır. İlk ilke, saldırı tehdidine maruz kalan veya saldırıya uğrayan devlete verilen desteğin kaçınılmaz ve otomatik karakteridir. İkincisi, bir saldırı durumunda NATO kaynaklarına erişim önceliğidir. Ve üçüncü olarak, kaynakların yeterliliği gelmektedir ki bu; saldırıya mukabele edilmesini,

20 A.g.e, pp. 27-28. Bakınız: D. P. Jankowski, *The Visegrad Group: Prospects and Priorities*, Foreign Policy Association, New York, September 24, 2012. <http://foreignpolicyblogs.com/2012/09/24/the-visegrad-group-prospects-and-priorities/>

ortadan kaldırılmasını ve sonuçlarının nötralize edilmesini etkin olarak sağlayacaktır.

2010 Lizbon Zirvesi'nde kabul edilen yeni NATO Stratejik Konsepti; hem 5'inci maddenin önemini vurgulamak, hem de 21'inci yüzyılın yeni realitesi doğrultusunda kolektif savunma yükümlülüğünün yerine getirilmesini sağlayacak bir mekanizma yaratmak zorundaydı. Aslında, yeni üye devletler için ihtimaliyat planlaması ve düzenli müşterek askeri tatbikatlar özel önemi haizdir. Bunlar, ülkelerin kabiliyetlerini artıracak, sonuç olarak bu durum NATO'yu güçlendirecek ve kolektif savunmanın etkinliğini teminat altına alacaktır. Bu vizyon, 2013 yılında Polonya ve Baltık Devletleri'nde icra edilen "Steadfast Jazz" isimli NATO askeri tatbikatında eyleme dönüştürülmüştür. Senaryosu 5'inci maddeye dayanan tatbikatın hedefi, NATO'nun kolektif savunma kabiliyetinin denenmesidir.

Hâlihazırda NATO'nun karşı karşıya bulunduğu temel sınama Afganistan sonrası dönemde rolünün yeniden tanımlanmasıdır. Polonya'nın görüşüne göre NATO'nun günümüzde birkaç işlevi bulunmaktadır: Üye devletlere koruma sağlamaktadır, potansiyel saldırganları caydırmaktadır, anlaşma alanı dışındaki yerlere müdahale etme kabiliyetine sahiptir, ortaklık politikası yoluyla krizleri önlemektedir ve Transatlantik bölgesinde istikrar sağlamaktadır. Ancak, bir savunma ittifakının başarısını belirleyecek unsur NATO'nun alan dışı operasyonları veya istikrar sağlama misyonları değildir. İttifak, üye devletleri savunmak amacıyla kurulmuştur. Bu görevi yerine getirebilmek için iddialı bir savunma planlaması düzeyi muhafaza edilmelidir.

Ayrıca, kesin anlaşmalar ve standartlar ile siyasi kararlılık ve üye ülkelerin alınan kararların uygulanması için tahsis edecekleri kaynaklar, NATO'nun stratejik temellerinin güçlü biçimde muhafaza edilebilmesi açısından kilit öneme sahiptir. Özel icrai kararlar, daha düşük maliyetle NATO'nun etkinliğini artırabilir. Esasen, devletlerin karşılıklı bağımlılığı düşüncesi 21'inci yüzyılın uluslararası güvenlik sistemini düzene sokmaktadır. Polonya'nın perspektifinden, somut eylemler "GSYİH'nin yaklaşık %2'sine tekabül eden miktarlarla uygun yatırımların yapılmasına, üye devletlerdeki NATO altyapısının dengeli biçimde gelişmesinin sağlanmasına, NATO füze savunma sisteminin istikrarlı biçimde inşasına, kolektif savunma senaryolarını da içerecek biçimde müşterek askeri eğitimlerin gerçekleştirilmesine ve NATO ihtimaliyat planlarının düzenli olarak hazırlanmasına ve güncellenmesine"

bağlıdır²¹. Bu tür faaliyetler, özellikle sınır devletleri olmak üzere tüm NATO üyesi ülkelerde güvenlik duygusunun desteklenmesine imkan verecek ve alan dışı operasyon angajmanında hazırlık seviyesinin artmasına katkı sağlayacaktır.

Etkin OGSP

Polonya için OGSP, AB'nin üye ülkelerin güvenliğini ve komşuların istikrarını sağlamak hedefiyle oluşturduğu iddialı ve aşamalı olarak genişleyen bir faaliyet alanıdır. Güçlü bir OGSP reçetesi 10 hedefe dayanmalıdır: 1) yeni bir stratejik çerçeve oluşturulması (yeni bir Avrupa Güvenlik Stratejisi'ne doğru); 2) AB yapılarının ve kriz yönetimi mekanizmalarının planlama kabiliyetlerinin ve işlevselliğinin artırılması (örneğin AB Operasyonlar Merkezi'nin güçlendirilmesi); 3) OGSP çerçevesinde sivil-asker işbirliğinin güçlendirilmesi (kapsamlı yaklaşım); 4) AB-NATO operasyonel işbirliğinin güçlendirilmesi; 5) özellikle Doğu Ortaklığı ülkeleri olmak üzere, OGSP çerçevesinde AB ortaklarıyla işbirliğinin artırılması; 6) muharebe gruplarının esnekliğinin ve kullanılabilirliğinin artırılması (örneğin konuşlandırma ve yeniden konuşlandırmada yük paylaşımının artırılması; üç yıllık rotasyonla görev alacak daimi çerçeve ülkeleri kavramının güçlendirilmesi; sivil unsurların dahil edilmesi); 7) Avrupa Savunma Ajansı tarafından belirlenen müşterek projelerin geliştirilmesi (uzaktan komuta edilen uçak sistemleri, havadan yakıt ikmali, siber savunma); 8) AB ve NATO eylemlerinin uyumlaştırılması ("ortaklama ve paylaşım" ile "akıllı savunma" inisiyatifleri) 9) savunma araştırma ve geliştirme faaliyetlerinde rekabetçiliği destekleyecek ve çifte kullanımı teşvik edecek mali araçların eşit ve bölgesel dağılımına bel bağlayan Avrupa savunma endüstrisinin dengeli ve sürdürülebilir kalkınması; 10) küçük ve orta ölçekli işletmelerin Avrupa savunma pazarına erişiminin desteklenmesi ve savunma mükemmeliyet merkezleri oluşturulması yoluyla bölgesel uzmanlaşmanın artırılması.

Avrupa'nın savunma sektörünün güçlendirilmesi konusunda süregelen tartışma, bazı AB üyesi devletlerde ve Avrupa Komisyonu'nda konsolidasyonu rekabetçilikle aynı kefeyle koyma eğilimi olduğunu göstermiştir. Onların bakış açısından, Avrupa savunma endüstrisinin ekonomik kalkınmasını sağlamanın en iyi yolu, ikinci ve üçüncü düzey firmaların konsolidasyonunu artırmak (örneğin küçük ve orta ölçekli işletmeler) ve Lizbon Anlaşması'nın 346'ıncı

21 *White Book on National Security of the Republic of Poland*, National Security Bureau, Warsaw 2013, p. 124. <http://www.spbn.gov.pl/sbn/english-version/5043,English-version.html>

maddesinin önemini sınırlandırmaktır. Ne yazık ki, bu hatalı varsayımlar Avrupa savunma sanayiinin daha da dengesiz biçimde gelişmesi sonucunu doğurabilir. Bu bakış açısı öncelikli olarak Fransa, Almanya, İtalya, İspanya, İsveç ve İngiltere olmak üzere sadece altı üye devlette, Avrupa'nın endüstriyel devleri ve birinci ligdeki firmalar için faydalı olacaktır. Bahse konu firmalar boyutları, teknolojik gelişmişlikleri, araştırma ve geliştirme faaliyetlerine yaptıkları yüksek yatırım düzeyi ve kendilerine sağlanan siyasi destekle piyasaya egemen durumdadırlar. Bu nedenle Polonya da dahil olmak üzere, diğer üye devletlerde öne çıkan küçük ve orta ölçekli işletmelerin salt ekonomik güçlerin egemen olduğu bu piyasada başarılı bir şekilde rekabet etme şansı sınırlı olacaktır. Polonya açısından ideal olan, sektörde rekabetçiliği artırmaya ayrılmış fonların eşit bölgesel dağılımını destekleyerek bu tür çelişkilerin artması olasılığıyla mücadele ederken, aynı zamanda küçük ve orta ölçekli işletmeler için gerekli siyasi, ekonomik ve teknolojik desteği güvence altına almaktır. Nihayetinde Polonya, tüm bu hususları dikkate alarak yerel savunma endüstrisinin yapısını değiştirmenin yollarını aramalıdır²².

Son olarak, AB'nin güvenlik ve savunma politikasının gelişmesi net ve güncel bir stratejik yönlendirmeye bağlıdır. Mevcut bağlayıcı strateji siyasi katılıktan muzdariptir ve güncel güvenlik ortamını yansıtmamaktadır. Bu nedenle topluluk ruhunun yeniden canlandırılmasının ve 2003 Avrupa Güvenlik Stratejisi'nin gözden geçirme ve değiştirme sürecini başlatarak AB'nin yeni normale uyumunun sağlanmasının tam zamanıdır. Bu önerme Bronisław Komorowski tarafından 2012 Münih Güvenlik Konferansı'nda²³ yaptığı konuşmada teklif edilmiş ve Ulusal Güvenlik Bürosu'nun çalışmalarının temel önceliklerinden biri haline gelmiştir²⁴. Bunun temeli sadece ortak değerlere değil, aynı zamanda ortak çıkarlara da dayanmalıdır.

AB'nin siyasi süreç kanalıyla geliştirilecek yeni stratejik dokümanı, AB kurumlarının yürüteceği detaylı görevleri belirlemeye ve yetkileri tanımlamaya odaklanmalıdır. Ayrıca, gelecekte AB stratejik tartışmasını kurumsallaştıracak daha somut uygulama mekanizmaları tesis edilmelidir. Müteakip AB güvenlik

22 Bakınız: D. P. Jankowski, *Beyond Air and Missile Defence: Modernization of the Polish Armed Forces*, "Issue Brief" 132, Center for European Policy Analysis, Washington, D.C., September 5, 2013.

23 *Wystąpienie Prezydenta RP w Monachium*, Chancellery of the President of the Republic of Poland, February 4, 2012.
<http://www.prezydent.pl/aktualnosci/wypowiedzi-prezydenta/wystapienia/art,136,wystapienie-prezydenta-rp-w-monachium.html>

24 Bakınız: *W stronę nowelizacji Europejskiej Strategii Bezpieczeństwa*, National Security Bureau, Warsaw, October 18, 2012. <http://www.bbn.gov.pl/pl/wydarzenia/4166,W-strone-nowelizacji-Europejskiej-Strategii-Bezpieczenstwa.html>

stratejilerinin düzenli güncellemesini sağlayacak bir hüküm de konulmalıdır. Bu gözden geçirme sürecinde, son NATO Stratejik Konsepti'nin geliştirilme çalışmalarından edinilen olumlu deneyimlerin kullanılması, örneğin bir Akil Adamlar Grubu oluşturulması akla yatkın görünmektedir.

2014 için Öneriler

Bir at arabası düşünün. At arabası iki at tarafından çekilmektedir. Atlardan biri kömür kadar siyah, diğeri kar kadar beyazdır. Arabacı atları kontrol etmeye çalışır ancak atlar çok vahşidir. At arabası biziz; yani Avrupa. Arabacı, ister siyasetçiler, ister analizciler olsun rasyonel Avrupalıları temsil etmektedir. Atlardan biri milli içgüdülerin doymak bilmeyen iştahı, öteki ise Avrupa idealizminin asil tutkusudur. At arabası bir kazaya doğru mu sürüklenmektedir? Uçurumdan aşağı mı yuvarlanacaktır?

Polonya durumun böyle olmadığına ikna olmuştur. Ancak, Avrupa güvenlik politikası için sihirli bir formül yoktur. Esasen, Eski Kıta'yı daha güvenli hale getirmek için hem ileriye gören bir vizyona, hem de bunu ısrarla uygulamak için gerekli siyasi iradeye ihtiyaç duyulmaktadır.

Başlangıç olarak, temel bir olgu akılda tutulmalıdır. Belçikalı devlet adamı Paul-Henri Spaak'ın söylediği üzere Avrupa'da sadece iki tür ülke vardır: küçük ülkeler ve küçük olduklarını henüz anlamamış ülkeler. Ancak Sven Biscop'un haklı olarak belirttiği gibi, "dünya sahnesinde herhangi bir Avrupa devletinin bir cüceden daha fazlası olduğu inancı, Avrupa'nın küresel rolü açısından en tahrip edici safsatadır, çünkü bu pek çok başkentte diğer Avrupalılara ihtiyaçları olmadığı yanılgısını yaratmaktadır. Bu inancı, kolektif Avrupa angajmanını ulusal dış politikaya yönelik ikincil bir desteğe indirgemekte ve özellikle büyük güçlerle iki taraflı eylemleri özendirilmektedir. Kılıçları veya cüzdanları büyük olan bazı cüceler için bu yanlış inancı anlaşılabilir. Fakat cüce cücedir ve bu ya biri ya diğeridir: Hiçbir Avrupa devleti gücün askeri, ekonomik ve siyasi boyutları bakımından günümüzde tek başına küresel erişim iddiasında bulunamaz. Bu nedenle hiçbir Avrupa devleti çıkarlarının tamamını, tüm zamanlarda kendi başına savunamaz"²⁵.

25 S. Biscop, *Europe and the World or Snow White and the Seven Fallacies*, "Egmont Paper" 61, Egmont, Brussels 2013.

Sonuç barizdir: Halihazırda pek çok durumda ulusal çıkarların savunulması kolektif eylem gerektirmektedir. Dolayısıyla 2014 de bir istisna değildir. Esasen, Polonya güvenliğinin her bir sütunu, Avrupa güvenlik denklemi açısından önemli en az bir olayla bağlantılıdır.

Ulusal sütunda, Ulusal Güvenlik Stratejisi Gözden Geçirme sürecinin temel tavsiyelerinin uygulamaya konulduğu yeni bir Ulusal Güvenlik Stratejisi yayımlanacaktır²⁶. ABD’yle ilişkiler bağlamında Varşova, Redzikowo’daki EPAA konuşlandırması hazırlıklarını hızlandırmalıdır. Bölgesel sütunda Weimar ğeni ve Visegrad Grubu, Doğu Ortaklığı inisiyatifinin gelişiminde olumlu rol oynayabilir. Transatlantik sütunda Newport’ta gerçekleştirilecek NATO Zirvesi’nin (4-5 Eylül 2014) hazırlıkları son derece önemlidir. Son olarak Avrupa sütununda, ye ülkeler, stratejik ereve konularında en az üç eşik ortaya koyan Aralık 2013 tarihli Avrupa Konseyi kararlarının uygulama sürecini başlatacaklardır (2014’te bir AB Siber Savunma Politikası erevesi; Haziran 2014’e kadar bir AB Deniz Güvenliği Stratejisi; 2015 yılında küresel ortamdaki değişimlerin etkilerini değerlendiren ve bu kapsamda Birlik açısından sına ve fırsatları ortaya koyan bir Yüksek Temsilci raporu).

26 Ulusal Güvenlik Stratejisi Gözden Geçirme süreci Kasım 2010’dan itibaren Ulusal Güvenlik Bürosu tarafından yürütülmüştür. Süreç, Polonya Cumhuriyeti Cumhurbaşkanı tarafından 20 Aralık 2010’da düzenlenen açılış konferansıyla resmi olarak başlatılmıştır. Ulusal Güvenlik Stratejisi Gözden Geçirme sürecinin hedefleri Polonya ulusal güvenliği koşullarının kapsamlı bir değerlendirmesinin yapılması, stratejik hedeflere yönelik sonuçlar çıkarılması, güvenlik alanında muhtemel devlet eylemlerinin ortaya konulması ve ulusal güvenlik sisteminin geliştirilmesidir.

İçişleri Bakanı Jacek Cichocki - MGK Genel Sekreteri Muammer Türker

Türkiye'nin Perspektifinden NATO'nun Genişleme Politikası

Özgür Ay

Tarihteki en başarılı müşterek savunma ittifakı olarak bilinen NATO, Avrupa-Atlantik güvenliğinin kilit unsurudur. Üyesi olan devletlerin özgürlük ve güvenliğini siyasi ve askeri araçlar kullanarak korumak amacıyla 1949'da Vaşington Antlaşması'nın imzalanması sonucunda oluşturulmuştur. Soğuk Savaş'ın güvenlik parametreleri kapsamında, böyle bir ortak savunma sistemi geliştirilmesini; Avrupa-Atlantik bölgesinde, demokrasi, insan hakları ve hukukun üstünlüğü ortak değerlerine dayanan, kalıcı ve barışçıl bir düzenin güvence altına alınması amacı doğrultusunda düşünmek mümkündür. Her ne kadar başka bir çağın çocuğu olsa da NATO, yeni tehdit ve meydan okumalara cevap verebilmek için geçirdiği yapısal dönüşümlere ve bazı odak kaymalarına rağmen, başlıca görevini bugün de muhafaza etmektedir.¹ NATO, üyelerinin savunmasını sağlamanın yanı sıra, kurduğu ortaklıklar ve kriz yönetimi harekâtlarıyla Kuzey Atlantik Antlaşması'yla tanımlanan alanın ötesinde bir coğrafi düzlemde barış ve istikrara katkıda bulunmaktadır.²

İttifak başlangıçta, Batı Avrupa (Belçika, Danimarka, Fransa, Hollanda, İngiltere, İtalya, İzlanda, Lüksemburg, Norveç ve Portekiz) ve Kuzey Amerika'dan (ABD ve Kanada) 12 devletin katılımıyla oluşmuştur. 1949'dan bu yana yaşanan altı genişleme sonucunda üye sayısı 12'den 18'e çıkmıştır. Genişleme politikasını, NATO'nun 65 yıllık mevcudiyeti süresince temel güvenlik hedeflerine ulaşmada kullandığı etkin bir enstrüman olarak görmek mümkündür.

Soğuk Savaş boyunca, NATO'nun en önemli hedeflerinden birisini Avrupa'ya yönelik Sovyet yayılmasını engellemek oluşturmuş ve yaşanan tüm genişlemelerde iki temel jeostratejik özelliğin dikkate alındığı gözlenmiştir: yeni bir üyenin coğrafi konumu ve/veya insan gücü katkısı ile İttifak'ın müşterek savunmasına sağlayabileceği avantajlar.³ Bu bakımdan, 1952'de Türkiye ve Yunanistan'ın katılımı, NATO'ya Doğu Akdeniz ve Ege Denizi'nde genişlemeye yönelik stratejik niyeti açısından güçlü bir üs sağlamış, Anadolu, Kafkasya'ya

1 Ahmet Davutoğlu, "Transformation of NATO and Turkey's Position", *Perceptions*, 17, no. 2 (2012): p. 7.

2 *NATO Handbook*, Brussels: Public Diplomacy Division, 2006, p. 18.

3 Ferdinando Sanfelice di Monteforte, "On the Geostrategic Aspects of NATO's Enlargement", in *NATO at 60: The post-Cold War Enlargement and the Alliance's Future*, ed. Anton Bebler (Netherlands: IOS Press, 2010), 131.

uzanan doğal bir köprü teşkil etmiş ve Türk Ordusu İttifak'ın kara kuvvetlerinin toplam gücünü ve asker sayısını önemli ölçüde artırmıştır.⁴ Benzer şekilde, Federal Almanya Cumhuriyeti'nin 1955'te gerçekleşen üyeliği, Batı ve Doğu arasındaki kara kuvvetleri dengesini Batı lehine değiştirmiştir. Bunun en hızlı sonucu, aynı yıl Varşova Paktı'nın imzalanması ve böylece Soğuk Savaş'ın tarafları arasındaki sınırların belirlenmesi olmuştur. 1982'de İspanya'nın NATO'ya üye olmasıysa, ihtiyaç halinde Atlantik'in öte yanından gelecek takviye güçler için ilave bir güzergâh sağlamıştır.⁵ Soğuk Savaş süresince iki hasmane kampa bölünmüş dünyada, NATO, müşterek savunmaya yönelik temel hedefleri ve güvenilir caydırıcı yetenekleriyle rolünü etkin şekilde oynamış ve Soğuk Savaş'ın sıcak bir çatışmaya dönmesini engellemiştir. Genişleme politikası da bu hedefe ulaşılmasına sağladığı katkıyla etkinliğini kanıtlamıştır.

Soğuk Savaş Sonrası Dönemde NATO'nun Açık Kapı Politikası

Berlin Duvarı'nın yıkılması ve Sovyetler Birliği'nin dağılması gibi gelişmeler sonucunda ortaya çıkan yeni stratejik ortam, NATO içinde kapsamlı bir gözden geçirme sürecine yol açmış ve İttifak'ın Soğuk Savaş sonrası koşullara dâhili ve harici uyumunu sağlayacak bir dönüşümü tetiklemiştir. Bu sürecin ana unsurları 1991, 1999 ve 2010 Stratejik Konsept'lerine yansıtılmıştır.

1990'lı yılların başında, NATO genişlemesi gündemin önemli bir maddesi haline gelmiştir. Bunun sonucunda, 1995'te İttifak bünyesinde NATO genişlemesi konusunda bir çalışma yapılmıştır. Bu çalışmada, Soğuk Savaş'ın sona ermesinin, Avrupa-Atlantik alanının güvenlik mimarisini yeni ayrışmalara sebebiyet vermeden geliştirmek için eşsiz bir fırsat yarattığı belirtilmiştir. NATO'nun asli güvenlik hedefleri ve yeni üyelerin Avrupa ve Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesi birbirini tamamlayan unsurlar olarak değerlendirilmiş ve genişleme politikasının aşağıdaki hedeflere ulaşılmasında bir araç olarak kullanılması tasarlanmıştır:

- Demokratik reformları cesaretlendirmek ve desteklemek,
- İyi komşuluk ilişkilerini teşvik etmek,
- Ortak savunmayı vurgulamak ve faydalarını genişletmek,
- Savunma planlamasının ve askeri bütçelerin şeffaflığını artırmak,

4 Monteforte, *On the Geostrategic Aspects*, 132.

5 a.g.e.

- Avrupa'da müşterek demokratik değerlere dayanan bütünleşme ve işbirliği eğilimini desteklemek,
- İttifak'ın Avrupa güvenliğine ve uluslararası güvenliğe katkı sağlama yeteneğini artırmak,
- Trans-Atlantik ortaklığı güçlendirmek ve genişletmek.⁶

Bu çerçevede, NATO ile yeni ortaklar arasında güvenlik alanında diyalog için bir forum oluşturması maksadıyla 1991'de Kuzey Atlantik İşbirliği Konseyi (KAİK) kurulmuş⁷, 1994'te de, halen önemli bir role sahip olan Barış için Ortaklık (BİO) programı başlatılmıştır. BİO'nun amacı, istikrarı artırmak, barışa yönelik tehditleri bertaraf etmek ve Avrupa-Atlantik ortaklarının hem NATO ile hem de kendi aralarında güvenlik alanında güçlendirilmiş ilişkiler tesis etmelerini sağlamaktır. Genişleme konusunda yapılan çalışmada, BİO'ya etkin katılımın, üyeliği garanti etmese de üyeliği hedefleyen ülkelerin İttifak'a giriş hazırlıklarında önemli bir rol oynayacağı belirtilmektedir: "KAİK / BİO'ya etkin katılım, muhtemel yeni üyelere İttifak ile ilişkilerinin üyeliğe dönüşmesini kolaylaştıracak siyasi ve askeri işbirliği biçimlerinin geliştirilmesi için bir çerçeve sağlayacaktır. BİO planlaması ve müşterek tatbikatların yanı sıra, seminerler, atölye çalışmaları, Brüksel ve Mons'da günlük temsiller gibi etkinlikler aracılığıyla muhtemel yeni üyeler karar alma, barışı koruma ve kriz yönetimi de dâhil olmak üzere İttifak'ın işleyişine giderek aşinalık kazanacaktır."⁸

İttifak'ın kapılarının Avrupa-Atlantik alanının aday ülkelerine açılmasının bir sonucu olarak, Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan ile birlikte NATO'nun 1997'deki Madrid Zirvesi'nde üyelik müzakerelerine davet edilmiştir. Bu üç ülke, 1999'da gerçekleşen üyelikleriyle Varşova Pakti'nden NATO'ya giren ilk ülkeler olmuşlardır. 1999'daki Vaşington Zirvesi'nde diğer aday ülkelerin muhtemel üyeliği için Üyelik Eylem Planı (MAP) uygulaması başlatılmış; Bulgaristan, Estonya, Letonya, Litvanya, Romanya, Slovakya ve Slovenya, 2002'de üyelik müzakerelerine davet edilmiş ve 2004'te İttifak'a katılmıştır. Son olarak, 2009'da Arnavutluk ve Hırvatistan İttifak'a dâhil olmuştur.

Hâlihazırda kendilerini NATO'ya üye olmak için hazırlayan dört aday ülke bulunmaktadır. 2008'deki Bükreş Zirvesi'nde, Yunanistan ile birlikte isim sorununa bir çözüm bulması halinde üyeliğe davet edileceği konusunda

6 Study on NATO Enlargement, September, 3, 1995, Erişim tarihi 07 Şubat 2014, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_24733.htm

7 KAİK 1997'de Avrupa-Atlantik Ortaklık Konseyi adını almıştır.

8 Study on Enlargement.

Makedonya'ya güvence verilmiş, Bosna Hersek ve Karadağ ise üyelik hedefleri ve bununla ilişkili reformlar konusunda "Yoğunlaştırılmış Diyalog"a davet edilmiştir. İttifak liderleri ayrıca, Gürcistan'ın gelecekte NATO'ya üye olması konusunda hemfikir olmuştur. Gürcistan'ın reform çabalarını desteklemek maksadıyla siyasi diyalog ve pratik işbirliği için özgün bir platform sağlayan NATO-Gürcistan Komisyonu da Eylül 2008'de kurulmuştur. Karadağ Aralık 2009'da, Bosna Hersek ise Nisan 2010'da MAP'a katılmaya davet edilmiştir.

Soğuk Savaş sonrası genişlemeler, ortak değerlere ve demokratik ideallere sahip Avrupa-Atlantik topluluğunu güçlendirmiş, genç Doğu Avrupa demokrasilerine bir güvenlik perspektifi sunmuş, İttifak'ın coğrafi derinliğini ve yeteneklerini artırmış, yük paylaşımına yönelik tabanı genişletmiş, son olarak, Baltık alanının konsolidasyonuna ve Balkanların istikrarına katkıda bulunmuştur.⁹

Aday Ülkelerin Mevcut Durumu

Batı Balkanların istikrarı ve bölgede yer alan ülkelerin Avrupa-Atlantik kurumlarıyla bütünleşmesi, Avrupa güvenliği için önemli önceliklerden birisi olmaya devam etmektedir. Bu bölge son yıllarda önemli dönüşümlerden geçmiş, ancak normalleşme sürecini henüz tamamlamamıştır.

Bu anlamda, Bosna Hersek, Karadağ ve Makedonya'nın NATO üyeliği, bölünmemiş, özgür ve barış içinde bir Avrupa hayaline ulaşılabilmesi için atılması gereken adımlar olarak görülmekte, bölge kalkınması ve istikrarının desteklenmesi bakımından ana unsurlar olarak değerlendirilmektedir. Diğer yandan, üyeliğin, aday ülkenin "gerçek manada demokratik bir toplum yaratma, Avrupa-Atlantik güvenliğine katkıda bulunma ve komşularıyla yapıcı ilişkiler kurma" konusundaki yeteneğine bağlı olduğunun unutulmaması gerekmektedir.¹⁰

Makedonya, bölgede barış ve istikrarın sağlanması açısından esas teşkil eden ülkelerden birisidir. Türkiye Makedonya'nın istikrar ve refahına olduğu gibi toprak bütünlüğüne de büyük önem vermektedir. Makedonya'yı, bölgede çok etnili, çok dilli ve çok kültürlü bir toplumsal yapının barış içinde var olabileceğinin görülmesi bakımından model ülke olarak değerlendirmek mümkündür. MAP'a bundan 15 yıl önce 1999'da dâhil edilen Makedonya,

9 Justus Grabner, "On NATO's Post-Cold War Eastern Enlargement", in *NATO at 60: The post-Cold War Enlargement and the Alliance's Future*, ed. Anton Bebler (Netherlands: IOS Press, 2010), 135.

10 *NATO Parliamentary Assembly Resolution on Furthering Stability and the Euro-Atlantic Prospects of the Western Balkans*, no. 401, 14 Ekim 2013, p. 1.

özellikle çok etnili bir toplum inşa etmek için önemli reformları hayata geçirmiş ve NATO, AB ve BM harekâtlarına hatırı sayılır katkılarda bulunmuştur. Makedonya, hâlihazırda, ISAF Bölgesel Komutanlığı'na 157 personelle destek vermektedir.¹¹ Diğer yandan, "isim meselesi", üye olmak için gerekli tüm kriterleri sağlayan Makedonya'nın İttifak ile bütünleşmesini engellemeye devam etmektedir.

Bosna Hersek, BiO programına 2006'da katılmış ve MAP'a ise 2010'da dâhil olmuştur. İttifak Bosna Hersek'in üyelik sürecini başta Planlama ve Değerlendirme Süreci, Bireysel Ortaklık Eylem Planı ve Yoğunlaştırılmış Diyalog olmak üzere bir takım araçlarla desteklemektedir. Siyasi istikrar, hâlihazırda üyelik sürecinde ilerleme kaydedilebilmesi bakımından sürecin en hayati unsuru olarak öne plana çıkmaktadır. İttifak'ın Bosna Hersek'ten öncelikli beklentisi, Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin Sejdic-Finci kararının uygulanmasını güvence altına alacak bir anayasal reform süreci konusunda mutabakat sağlaması ve ilk MAP döngüsünün başlatılabilmesi için taşınmaz savunma mülkiyetinin tescili meselesini çözümülemesidir.¹² Diğer yandan, Bosna Hersek savunma alanında önemli ilerleme kaydetmiş¹³ ve ISAF'a olan katkısını da artırmıştır.¹⁴

Türkiye de dâhil olmak üzere tüm NATO müttefikleri, Karadağ'ın Haziran 2006'da ilan ettiği bağımsızlığını zaman geçirmeden tanımıştır. Karadağ, Aralık 2007'deki Riga Zirvesi'nde BiO programına dâhil olmuştur. Müttefik ülkeler tarafından Aralık 2009'da MAP'a katılmaya davet edilen Karadağ, ilk Yıllık Ulusal Programı'nı uygulamaya 2010'da başlamıştır. Karadağ bugüne kadar hayata geçirdiği siyasi, ekonomik ve güvenlik reformlarıyla İttifak'a katılmaya yönelik iradesini ortaya koymuştur.

NATO'nun 2012'de gerçekleşen Şikago Zirvesi'nde liderler, Gürcistan'ın üyeliği konusunda aldıkları kararı teyit etmiş, Gürcistan'ın uyguladığı reformlar, Yıllık Ulusal Programı ve NATO-Gürcistan Komisyonu'ndaki aktif

11 Gün bazında değişiklikler göstermesi nedeniyle birlik sayıları gösterge olarak alınmalıdır. *International Security Assistance Force (ISAF): Key Facts and Figures*, 1 August 2013, Erişim tarihi 07 Şubat 2014, <http://www.nato.int/isaf/docu/epub/pdf/placemat.pdf>.

12 İttifak Bosna Hersek'ten taşınmaz savunma mülkiyetinin Savunma Bakanlığı'nın kullanımı için ana devlet adına tescilini yapmasını beklemektedir.

13 Yapılan reformlar sonucunda, birleşik bir askeri yapı ve en azından büyük askeri birlikler bakımından çok etnili bir silahlı kuvvetler modeli yaratmıştır. Bu da ülkenin bütünleşmesi açısından bir itici güç olarak değerlendirilebilir. *Bakınız Witold Waszczykowski, The Western Balkans: Securing a Stable Future*, NATO Parlamenter Asamblesi Taslak Özel Raporu, 17-20 Mayıs 2013, s. 4.

14 Hâlihazırda ISAF bünyesinde 79 Bosna askeri görev yapmaktadır. *International Security Assistance Force (ISAF): Key Facts and Figures*, 2013.

tutumu sayesinde kaydettiği ilerlemeyi memnuniyetle karşılamıştır.¹⁵ Türkiye, Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik hedeflerine ulaşmaya yönelik gayretlerini desteklemekte ve bu çabaların Güney Osetya ve Abhazya bölgelerinde yaşanan sorunların Gürcistan'ın toprak bütünlüğüne halel getirmeden, diyalog yoluyla ve barışçıl yollardan kalıcı şekilde çözümlenmesine katkıda bulunacağına inanmaktadır. Gürcistan'da barış, Türkiye'nin öncelikleri arasında yer alan bölgesel güvenlik ve istikrarın vazgeçilmez bir parçasını teşkil etmektedir.

Türkiye'nin Savunma ve Güvenlik Politikası

Cumhuriyetin ilk yıllarından bu yana, Türkiye'nin savunma ve güvenlik politikasının ayırt edici özelliği diyaloga, işbirliğine ve çok taraflılığa verdiği önem olmuştur¹⁶; bu yaklaşımı büyük ölçüde jeopolitik konumunun da bir yansımasıdır. 14 ülke ile kara ve deniz sınırlarına sahip olan Türkiye¹⁷, benzersiz öneme sahip bir coğrafyada konumlanmıştır. Bu bağlamda Türkiye, barış ve istikrarın halen kırılgan olduğu Balkanlar, doğal kaynakları ve muhtelif ihtilaflarıyla Kafkasya, istikrarsızlık ve belirsizliklerle dolu, enerji bakımından zengin Ortadoğu bölgelerinin kesişim noktasında yer almaktadır. Ayrıca, enerji güvenliği konusunda Türkiye, Ortadoğu ve Hazar havzaları gibi ispatlanmış dünya doğal gaz ve petrol rezervlerinin üçte ikisinin bulunduğu dev kaynaklar ile enerji talep eden Avrupa ülkeleri arasında son derece önemli bir transit ülke ve merkez konumundadır. Karadeniz havzasından çıkışı sağlayan tek su koridorunu da kontrol eden Türkiye, aynı zamanda önemli deniz iletim hatlarının kavşağında yer alan ve Doğu Akdeniz'deki gelişmelerden doğrudan etkilenen büyük bir Akdeniz ülkesidir.

Dünyanın en zorlu bölgelerinden birinde, stratejik iletişim hatları ve enerji koridorlarının kavşağında yer alan Türkiye, kendi güvenlik ve istikrarının ancak bölgesel güvenlik ve istikrarın sağlanmasıyla mümkün olabileceğini dikkate almaktadır. Bu anlayıştan hareketle, sert ve yumuşak güç kapasitesiyle, ikili ve çok taraflı inisiyatifler/sorumluluklar almak suretiyle bölgesel barış ve istikrara katkıda bulunmayı hedeflemektedir. BM'ye ve önde gelen Avrupa-Atlantik örgütlere üye olan Türkiye, AB'ye tam üye olmak konusundaki kararlılığını da sürdürmektedir. Türkiye, ABD ve AB ülkeleriyle ilişkilerini güçlendirirken, sahip olduğu yakın bağları da kullanarak Balkanlar, Ortadoğu ve Kuzey Afrika, Güney Kafkasya, Güney Asya ve Orta Asya ülkeleriyle de ilişkilerini her geçen gün geliştirmektedir.

15 NATO's Relations with Georgia, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_38988.htm (Erişim Tarihi: 7 Şubat, 2014).

16 Davutoğlu, *Transformation of NATO and Turkey*, 15.

17 Suriye, Irak, İran, Azerbaycan, Gürcistan, Rusya Federasyonu, Ukrayna, Bulgaristan, Romanya, Yunanistan, KKTC, Mısır ve Libya.

Bu bağlamda, Türkiye'nin savunma ve güvenlik politikasının temel ilkeleri, NATO'nun "işbirliğine dayalı güvenlik" algılamasıyla da örtüşmektedir. İttifak, karmaşık güvenlik sınamalarının ve mali sıkıntıların yaşandığı bir dönemde, kaynakları verimli ve etkin bir şekilde kullanabilmek için sahip olduğu yetenek ve kurumların adaptasyonunu sürdürmektedir.¹⁸ Bu uyarılama sürecine paralel olarak da, mevcut siyasi ve askeri mekanizmalarını "yumuşak güç" kapasitesini geliştirerek güçlendirmektedir. Sahadaki tecrübenin de gösterdiği üzere, askeri araçların kullanımı, Avrupa-Atlantik güvenliğine yönelik karmaşık sınamalara cevap verebilmek açısından gerekli olmakla birlikte yeterli değildir. Türkiye, müşterek savunma, kriz yönetimi görev ve harekâtları, genişleme süreci ve ortaklık ilişkilerini, işbirliğine dayalı güvenlik kavramının olmazsa olmaz unsurları olarak görmektedir. Bu çerçevede, Vaşington Antlaşması'nın 10'uncu maddesine de uygun olarak, NATO'nun kapılarının, üyeliğin getirdiği yükümlülük ve sorumlulukları üstlenebilecek istekli Avrupa demokrasilerine açık tutulması fikrini desteklemektedir.¹⁹

Türkiye'nin NATO'ya Sahadaki Katkıları

Türkiye, BM, Avrupa Güvenlik ve İşbirliği Teşkilatı (AGİT) ve AB'nin görev/harekâtları haricinde geçmişte birçok NATO harekâtına katkıda da bulunmuştur.²⁰ Barışı koruma harekâtlarına desteğini bugün de sürdürmekte olan Türkiye, hâlihazırda yaklaşık 2000 personelini BM, NATO ve AB'nin harekâtlarında görevlendirmiş durumdadır. Bu harekâtlar içerisinde yer alan NATO Kosova Gücü (KFOR), 1999'dan bu yana devam etmektedir.²¹ Türkiye, en çok katkıda bulunan ülkelerden biri olarak KFOR'a desteğini bir motorlu

18 *NATO Şikago Zirve Bildirisi*, 20 Mayıs 2012, Erişim Tarihi 07 Şubat 2014, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_87593.htm?mode=pressrelease.

19 *Turkey's and NATO's views on Current Issues of the Alliance*, Ministry of Foreign Affairs, Erişim Tarihi 07 Şubat 2014, http://www.mfa.gov.tr/ii---turkey_s-contributions-to-international-peace-keeping-activities.en.mfa.

20 Türk Silahlı Kuvvetleri, Bosna Hersek'teki UNPROFOR VE IFOR harekâtlarıyla uyumlu olarak, 1992-1996 yılları arasında "Sharp Guard" harekâtına toplamda 18 firkateyn, 2 denizaltı ve 4 tanker iştirak etmiştir. Türkiye, eski Yugoslavya hava sahasının kontrolü için tesis edilen "Deny Flight" harekâtına da İtalya'da konuşlandırıldığı F-16 filosu ile iştirak etmiştir. Dayton Barış Antlaşması'nın uygulanması amacıyla teşkil edilen NATO Uygulama Kuvveti'ne 1995-1996 yıllarında 1450 askerden oluşan tugay seviyesinde bir görev gücü ile desteklemiştir. IFOR'un SFOR adıyla bilinen NATO İstikrar gücü'ne dönüştürülmesiyle bu tugay SFOR'a tahsis edilmiş 1996-2000 arasında 1450, 2000-2004 arasında 650 asker ile görevini sürdürmüştür. Türkiye, 2001 yılında "Essential Harvest" harekâtı kapsamında Makedonya'da oluşturulan çok uluslu tugaya da 200 kişilik bölük seviyesinde bir birlik ile katkıda bulunmuştur.

21 Türkiye Kosova'daki hava harekâtına 10 F-16 savaş uçağıyla iştirak etmiş, 1999'da Harekâtı Adriyatik denizinde bir firkateyn ve mayın gemisi ile desteklemiştir. Türkiye 2007'de tugay seviyesindeki Kosova Çok Uluslu Güney Gücünün komutanlığını bir yıl için üstlenmiştir.

piyade bölüğü ve destek unsurlarıyla toplamda 370 civarında asker ile sürdürmektedir.

Etkin Çaba Harekâtı (Operation Active Endeavour) 2001 sonrası NATO'nun terörizme verdiği çok yönlü yanıtının parçasıdır. Bu harekât, Akdeniz'deki terörist faaliyetleri tespit ederek engelleme hedefi kapsamında İttifak dayanışmasını ortaya koyan ilk NATO 5'nci madde harekâtı olarak da bilinmektedir. Terörist eylemlerden en çok zarar gören ülkelerden biri olarak Türkiye, harekâta tahsis ettiği yetenekler ve istihbarat paylaşımı ile dikkate değer bir destek vermektedir.

Türkiye, Afganistan'daki NATO Uluslararası Güvenlik Yardım Kuvveti (ISAF)'ne de göreve başladığı 2002'den beri etkin bir şekilde katkıda bulunmaktadır. Bugüne kadar, iki kez ISAF'a liderlik etmiş, Kabil Uluslararası Havaalanı'nın işleyiş ve idare sorumluluğunu üstlenmiş, 2009'da devraldığı Kabil Bölge Komutanlığı görevini de şu ana kadar üst üste dört kez uzatmıştır. Türkiye'nin ayrıca Vardak ve Şibirgan'da iki adet Bölgesel İmar Ekibi bulunmaktadır.²² Afganistan'da halen 900 civarında askeri bulunan Türkiye, Afgan Ulusal Güvenlik Güçlerine de hem Afganistan'da, hem de Türkiye'de eğitim desteği sağlamaktadır.²³

Tüm bu harekâtların yanı sıra, Türkiye bölgesel inisiyatiflere ve işbirliği mekanizmalarına da büyük önem vermektedir. Bu kapsamda, herhangi bir terörist ve/veya yasadışı faaliyeti tespit etmek ve Boğazların güvenliğini sağlayabilmek için 2004'te Karadeniz Uyum Harekâtı'nı (Operation Black Sea Harmony) başlatmıştır. Harekât, Rusya Federasyonu, Ukrayna ve Romanya'nın katılımıyla "çokuluslu" bir yapıya kavuşmuştur. Türkiye'nin Karadeniz'de güvenli bir ortamın tesis edilmesi amacıyla başlattığı bir diğer girişim, Karadeniz Deniz İşbirliği Görev Grubu (BLACKSEAFOR)'dur. 2001'de Karadeniz'e sahilgar devletlerin tamamının katılımıyla başlatılan bu girişimin²⁴ görevleri arama kurtarma, insani yardım, mayın karşı tedbirleri, çevre koruma faaliyetlerinin yanı sıra, güven tesis edici liman ziyaretleriyle deniz eğitimlerinden oluşmaktadır.

22 Şibirgan'daki imar ekibi görevini sürdürmektedir.

23 Afganistan'da Afgan Ulusal Ordusu'nun eğitimi için 2009 yılında Kabil Gazi Askeri Eğitim Merkezi kurulmuştur. 1000'in üzerinde Afgan askerine eğitim verilmesinin ardından merkez, Astsubay Eğitim Merkezi'ne dönüştürülmüş ve Afgan ordusu için 4000'den fazla astsubayın eğitim alması sağlanmıştır. Afganistan'daki eğitim faaliyetlerine ilaveten, 12 Afgan bölüğü (yaklaşık 1200 asker) Türkiye'de teçhizatlandırılarak eğitim almıştır.

24 Bu inisiyatife Türkiye, Gürcistan, Bulgaristan, Romanya, Ukrayna and Rusya Federasyonu katkıda bulunmaktadır.

Güneydoğu Avrupa Çok Uluslu Barış Gücü Tugayı (SEEBRIG) da Türkiye'nin teklifi üzerine 1999'da Bulgaristan'da kurulmuştur. SEEBRIG, bölgesel barış ve istikrarın teşvikine ve Balkanlar'da dostane ilişkilerin tesisine katkı sağlayan en önemli inisiyatiflerden birisidir. 2006'da ISAF'ın bir parçası olarak Afganistan'da da görevlendirilmiştir. Karargâhına 2007 ve 2011 yılları arasında dört yıl boyunca Türkiye'nin ev sahipliği yaptığı SEEBRIG'in komutanlığını da şu anda bir Türk generali yapmaktadır.

Potansiyel krizlere vaktinde ve etkin şekilde cevap verebilmek NATO'nun dönüşüm çabalarının en önemli bileşenleri arasında yer almaktadır. Bu bağlamda, 2002 Prag Zirvesi'nde bir inisiyatif olarak başlatılan ve 2006'da operasyonel hale gelen NATO Mukabele Gücü (NRF), NATO'ya, dünyanın herhangi bir yerinde meydana gelebilecek farklı nitelikte krizlere süratle cevap verebilme imkanı sağlamıştır. NRF'yi, NATO'nun askeri dönüşüm sürecinin itici gücü olarak da değerlendirmek mümkündür.²⁵ Türkiye başından itibaren NRF'ye kapsamlı katkılarda bulunmuştur. Bunun yanı sıra, İstanbul'daki Yüksek Hazırlık Seviyeli Kuvvet Karargâhı (NRDC-T), NATO bünyesindeki yedi Hazırlığı Tamamlanmış Kuvvet Karargâhından birisidir. Bu birlikler, NRF'nin kara unsurlarının komutanlığını nöbetleşe üstlenecektir.²⁶

2010 Lizbon Zirvesi'nde onaylanan İttifak'ın yeni komuta yapısına göre, NATO'nun Kara Kuvvetleri Komutanlığı (LANDCOM), Aralık 2012'de İzmir'de kurulmuştur. LANDCOM, İttifak'ın birden çok birlikle düzenlediği harekâtlarda komuta kontrol sisteminin çekirdeğini oluşturacaktır. LANDCOM aynı zamanda, ilgili unsurların eğitimi, değerlendirmesi ve denetimini yaparak NATO'nun komuta ve güç yapısının kara kuvvetleri yeterliliğini sağlayacaktır. LANDCOM'un, birbirini tamamlayan üç münferit komutanlık içinde Aralık 2014 itibarıyla tam harekât kabiliyetine kavuşacak ilk komutanlık olması planlanmaktadır. Bu tarih, NATO'nun Afganistan'da ISAF'ın görevlerini sonlandırarak Kararlı Destek Harekâtı'na dönüşümüne sağladığı destek için de miat teşkil etmektedir.

1998'de Ankara'da açılan Türkiye'nin Barış için Ortaklık Eğitim Merkezi, NATO'nun BiO faaliyetlerine destek amacıyla açılan ilk eğitim merkezi olma özelliğine sahiptir. Eğitim merkezi, NATO ve NATO ortaklık ülkelerinin sivil ve askeri personeline kapasite geliştirme, müşterek çalışabilirlik, güvenlik meselelerine yönelik stratejik ve taktik eğitimleri içeren kurs ve seminerler

25 *The NATO Response Force*, NATO, Erişim Tarihi 07 Şubat 2014, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_49755.htm,

26 Kuruluşundan bu yana NRDC-T iki kez ISAF'ta dört kez de NRF rotasyonunda yer almıştır. NRDC-T NATO'nun dönüşüm çabalarını da yakından takip ederek katkıda bulunmaktadır. Müşterek Görev Gücü Karargâhına da 2016'da ev sahipliği yapacaktır.

düzenlemektedir. Bu çerçevede, merkez tüm BiO, Akdeniz Diyalogu ve İstanbul İşbirliği İnisiyatifi ülkeleri ile Küresel Ortaklara açıktır.²⁷ Türkiye'deki BiO Eğitim Merkezi aynı zamanda "Mobil Eğitim Tim"leri ile eğitim veren merkezler arasında yer almaktadır.²⁸

Türkiye 2005'te Ankara'da kurulan Terörizmle Mücadele Mükemmeliyet Merkezi'ne de ev sahipliği yapmaktadır. 2006 yılında NATO tarafından akredite edilerek "Uluslararası Askeri Kuruluş" statüsü kazanan merkezin başlıca görevleri; terörizmle mücadele alanında yaptığı akademik çalışmalarla NATO birimlerine bilimsel destek ve uzmanlık sağlamak, edinilen bilgiler ve alınan dersler aracılığıyla doktrin geliştirilmesine yardımcı olmak, terörizmle ilgili NATO konseptlerinin test edilmesinde Müttefik Dönüşüm Komutanlığına destek olmak, müşterek çalışabilirlik ve standardizasyon ile imkân ve kabiliyetlerin geliştirilmesine katkıda bulunmaktadır.²⁹

NATO'nun güvenlik alanında işbirliğine yönelik yeni stratejik konsepti ile uyumlu olarak, Türkiye'nin lider ülke konumunu üstlenerek ev sahipliği yaptığı "Akıllı Savunma" projelerinden birisi de Çok Uluslu Deniz Güvenliği Mükemmeliyet Merkezi'dir. 2012'de Marmaris'teki Aksaz Deniz Üs Komutanlığı'nda açılan bu merkezin amacı; deniz terörizmi, kitle imha silahlarının deniz yoluyla yayılması, örgütlü suçlar ve yasadışı göç ile korsanlık ve silahlı soygun gibi konulara odaklanarak bölgede deniz güvenliği için stratejik iletişim merkezi işlevini görmektir.³⁰

Türkiye'nin Balkanlar Bölgesi ile İlişkileri

Balkanlar, sadece siyasi, ekonomik ve coğrafi ilişkiler açısından değil bölgeyle olan tarihi, kültürel ve insani bağları nedeniyle de Türkiye için öncelik teşkil etmektedir.³¹ Türkiye'de Bosna Hersek'te olduğundan daha

27 Merkezın bazı kurslarına BM ülkelerinden de katılımcı kabul edebilmektedir. Kurulduğundan beri 90 ülkeden 13.000'inin üzerinde katılımcıya ulaşmıştır.

28 Bugüne kadar, toplam 60 Gezici Eğitim Timi 19 ülkede 2000 üzerinde katılımcıya eğitim vermiştir.

29 COE-DAT'ın faaliyetlerine bugüne kadar 105 ülkeden 7000'nin üzerinde kursiyer, 56 ülkeden 1600'den fazla eğitmen iştirak etmiştir. Merkez gezici eğitim faaliyetleri de icra etmektedir. 2007'de bu yana 13 ülkeden 15 Mobil İleri Düzey Eğitim Kursu düzenlenmiştir.

30 Bu merkez deniz güvenliği konusunda uzmanların çalıştığı, ulusal, bölgesel ve küresel deniz güvenliği eğitimleri, tatbikatlarının, atölye çalışmaları, kurslar ve konferansların düzenlendiği bir düşünce kuruluşu gibi de faaliyet göstermeyi hedeflemektedir. Faaliyetleri NATO üyesi ülkeler ile and NATO Ortaklık ülkelerinin katılımına açıktır. Bugüne kadar 25 ülkeden 84 personel düzenlenen kurslara iştirak etmiştir.

31 *Relations with the Balkan Region*, Erişim Tarihi 07 Şubat 2014, <http://www.mfa.gov.tr/relations-with-the-balkan-region.en.mfa>.

fazla Bosnalı, Kosova'da olduğundan daha fazla Arnavut yaşamaktadır.³² Türkiye, Balkanlarda bölgesel işbirliği ve bütünleşmeyi bölgesel politikasının asli unsurlarından bir olarak görmekte ve Balkan ülkelerinin Avrupa ve Avrupa-Atlantik yapılarıyla bütünleşme hedefini desteklemektedir. Kendisi de bir Balkan ülkesi olan Türkiye, bölge ülkeleriyle ikili ilişkilerini bağımsızlık, egemenlik, toprak bütünlüğüne saygı ve içişlerine karışmama ilkelerini temel olarak geliştirmeye özel önem atfetmektedir.

Türkiye, Sırbistan ve Bosna Hersek arasında ve benzer şekilde, Türkiye, Hırvatistan ve Bosna Hersek arasında tesis edilen üçlü istişare mekanizmaları gibi araçlar üzerinden bölgesel diyalog ve işbirliğinin artırılması, Türkiye'nin Balkanlardaki dış politikasının bir diğer önemli eksenini oluşturmaktadır. Bakan düzeyinde gerçekleştirilen toplantılar, bu işbirliği düzenlemelerinin etkinliğini ve sağlamlığını kanıtlamıştır.

Güney Doğu Avrupa İşbirliği Süreci (SEEC) ve Bölgesel İşbirliği Konseyi (RCC) gibi yapılanmalar vasıtasıyla bölgesel işbirliğinin güçlendirilmesi de Türkiye'nin farklı ölçeklerde politika uygulamaları arasında yer almaktadır. Bölge içinden oluşturulan tek inisiyatif olması nedeniyle dikkat çeken SEEC'nin kurucu üyelerinden birisi de Türkiye'dir. Resmi olarak 2008 yılında hayata geçirilen ve SEEC'nin operasyonel kolu olarak değerlendirilebilecek RCC ise, Güney Doğu Avrupa'da bölgesel işbirliğini geliştirmeye ve bölge ülkelerinin Avrupa ve Avrupa-Atlantik yapılarıyla bütünleşmesini teşvik etmeye odaklanmaktadır.³³

Dışişleri Bakanı Ahmet Davutoğlu, bölgesel işbirliğininin daha da ileriye götürülebilmesi maksadıyla 2011 yılında yöntem ve politika ilkeleri setine dayanan alternatif bir yaklaşım önermiştir.³⁴ Buna göre; bölgesel işbirliği, kriz odaklı değil vizyon odaklı olmalı, geçmişe değil geleceğe bakmalı ve ideoloji yerine değerleri temel alan bir anlayışa sahip olmalıdır. Davutoğlu, bu metodolojik ilkelerin öncelikli olarak dört politika ilkesiyle tamamlanmasını önermektedir: bölgesel aidiyet, bölgesel bütünleşme, Avrupa bütünleşmesinin dikkate alınması ve bölgesel ve küresel kuruluşlarda ortak duruş geliştirilmesi.

Bu anlayıştan hareketle, Türkiye Balkanları Avrupa'nın ayrılmaz bir parçası olarak değerlendirmekte ve bölgenin geleceğini Avrupa-Atlantik

32 Ahmet Davutoğlu, "Turkey's Zero-Problems Foreign Policy", *Foreign Policy*, May 20, 2010, Erişim Tarihi 07 Şubat 2014, http://www.foreignpolicy.com/articles/2010/05/20/turkeys_zero_problems_foreign_policy.

33 *Overview*, Regional Cooperation Council, Erişim Tarihi 07 Şubat 2014, <http://rcc.int/pages/6/2/overview>.

34 Ahmet Davutoğlu, "A Forward Looking Vision for the Balkans", *Center for Strategic Research (SAM) Vision Papers*, no. 1 (2011).

yapılarında görmektedir.³⁵ Karmaşık siyasal dinamikler, etnik gerilimler ve bölge genelinde güvenlik durumundaki kırılganlık, Avrupa'nın barışı ve istikrarına yönelik ihtiyatla yaklaşılmasını gerektiren en önemli sınamalar olmayı sürdürmektedir. İkili ve bölgesel işbirliğini teşvik etmeyi amaçlayan girişimlere ilaveten, Avrupa-Atlantik yapılarıyla entegrasyon, bölgenin uzun vadeli ve kalıcı güvenliği ve istikrarı için en iyi yol olarak görülmektedir. NATO'nun sürmekte olan varlığı bölgedeki en önemli istikrar unsurudur. Türkiye'nin NATO'nun bölgeye yönelik genişleme politikasına verdiği desteğin de bu perspektiften değerlendirilmesi uygun olacaktır.

NATO İçerisinde Türkiye-Polonya İşbirliği

Polonya, Türkiye'nin başlangıcı 15'inci yüzyılda kadar giden tarihi bir dostluğu paylaştığı önemli bir müttefikidir. Bu yıl Türkiye ve Polonya arasında diplomatik ilişkilerin tesis edilmesinin 600'üncü yılı olarak kutlanacaktır. Geçtiğimiz yıl ise iki ülke arasında imzalanan "Dostluk ve İşbirliği Antlaşması"nın 90'ıncı yılı olarak anılmıştır. Bilindiği üzere, bu antlaşma ile Polonya, Kurtuluş Savaşı sonrasında kurulan Türkiye Cumhuriyeti'ni tanıyan ikinci ülke olmuştur.

1989'da Polonya'da komünist rejimin sona ermesinden bu yana iki ülke arasındaki ilişkiler her geçen gün daha da güçlenmiştir. 1999'da nihayetlendirilen Polonya'nın İttifak'a katılma süreci Türkiye tarafından güçlü bir şekilde desteklenmiştir. Türkiye'nin AB'ye tam üye olma sürecindeki en önemli destekçilerinden birisi de her zaman Polonya olmuştur. Mayıs 2009'da Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın Polonya ziyaretinde imzalanan Türkiye-Polonya Stratejik Ortaklık Deklarasyonu, ikili ilişkileri bir üst seviyeye taşımış ve mevcut potansiyelin daha etkin kullanılabilmesi amacıyla farklı alanlarda işbirliğinin ilerletilebilmesinin yolunu açmıştır.

NATO, Türkiye ve Polonya arasında giderek artan işbirliğinin en önemli ortak zeminini teşkil etmektedir. Her iki ülke de İttifak'ın etkin üyeleri arasında yer almakta, "sadece faydalanma değil güvenliği teşvik etme" prensibinden hareketle NATO'nun faaliyetlerine çeşitli biçimlerde katkıda bulunmaktadır.³⁶ NATO genişlemesini Avrupa-Atlantik alanında kalıcı barış ve istikrarın sağlanabilmesi için stratejik bir proje olarak gören Türkiye ve Polonya, NATO'nun "açık kapı politikası"nı ve aday ülkelerin üyeliğini desteklemektedir.

35 Bülent Aras, "Turkey and the Balkans: New Policy in a Changing Regional Environment", analysis, *German Marshall Fund*, October 2013, 4. Erişim Tarihi 07 Şubat 2014, http://www.gmfus.org/wp-content/blogs.dir/1/files_mf/1351696866Aras_Balkans_Oct12.pdf.

36 *White Book on National Security of the Republic of Poland*, (Warsaw: The National Security Bureau, 2013), 49.

Bu yaklaşım, her iki ülkenin de transatlantik alanın güvenliğinin bölünmezliği konusunda paylaştığı ortak vizyonun da somut bir kanıtıdır.

NATO'ya üye olmaya istekli ülkeler, Avrupa-Atlantik alanının güvenliği bakımından stratejik önemi haiz bölgelerde yer almaktadır. Türkiye ve Polonya, aday ülkelerin üyelik sürecini destekleyerek hem kendi bölgeleri, hem de geniş transatlantik alanı için yapıcı bir rol oynamayı amaçlamıştır. Gerçekten de, bu ülkelerin transatlantik kurumlarla kurdukları ilişki, bulundukları bölgelerde barış ve istikrarı sağlamaya yönelik gayretleri de beslemektedir.

Diğer yandan, NATO üyeliği kolay bir serüven değildir. Aday ülkelerin karşılaması gereken belli bazı zorunlulukları içermektedir. İttifak'a üyelik NATO ile dinamik bir angajmanı da içeren kusursuz bir hazırlık süreci içerisinde ve bireysel yeteneklere göre gerçekleşecektir. Bu bağlamda MAP, aday ülkeleri motive ederek katılım süreçlerine ivme kazandıracak faydalı bir araç teşkil etmektedir. Bu anlayıştan hareketle, Türkiye ve Polonya, aday ülkelerin süreci hızlandıracak, NATO'nun sunduğu araç ve mekanizmalarından en iyi şekilde faydalanmalarını sağlayacak adımları atması konusunda desteğini sürdürmek ve bu yolda devam etmek isteyen aday ülkelerin yanında olmak konusunda kararlıdır.

Türkiye ve Polonya, Romanya ile birlikte 2012 Şikago Zirvesi ve 2013 NATO Dışişleri Bakanları Toplantısı kapsamında düzenledikleri toplantılarla NATO genişlemesine verdikleri desteği göstermiştir. Bosna Hersek, Gürcistan, Makedonya ve Karadağ'ın da katılımıyla 3+4 formatında gerçekleştirilen bu toplantılar, açık kapı politikasına ve aday ülkelerin hedeflerine yönelik ilgiyi tazeleyerek sürece ilave bir görünürlük kazandırmıştır.

Türkiye ve Polonya, benzer yaklaşıma sahip diğer müttefikler ile birlikte karşılaştıkları zorlukların üstesinden gelebilmeleri için aday ülkelere yardımcı olmaya, Avrupa-Atlantik hedeflerine ulaşmaların mesafe kat etmelerini sağlayacak gerekli siyasi ve teknik desteği vermeye devam edecektir. NATO'nun bu yılki Newport Zirvesi'nde açık kapı politikasına yönelik taahhüdünü yeniden teyidi aday ülkeleri teşvik edecek bir başka adım olacaktır.

Sonuç Yerine

NATO üyeliği, Türkiye ve Polonya'nın savunma ve güvenlik politikasının köşe taşlarından birin teşkil etmektedir. İttifak'ın asli görevlerine yönelik aktif katkıları, her iki ülkenin de yaratılan güvenlikten fayda sağlamanın yanı sıra güvenliği teşvik eden / üreten ülkeler olduğunu da göstermektedir. Bu anlamda, Avrupa-Atlantik alanında sağlanacak kalıcı ve barışçıl düzen iki

ülkenin de yararınadır. NATO'nun açık kapı politikası da bu alanda güvenlik ve istikrarın desteklenmesi ve geliştirilmesi için kullanılan en önemli enstrümanlar arasında yer almaktadır.

Türkiye ve Polonya, Şikago Zirvesi'nde "genişleme Müttefiklerin güvenliğine ciddi manada katkıda bulunmaktadır; genişlemenin devamı ve işbirliğine dayanan güvenlik anlayışı Avrupa'nın istikrarını daha da kapsamlı biçimde artırmayı sürdürecektir" şeklinde ifade edilen yaklaşımı desteklemektedir. 2012 Şikago Zirvesi ve 2013 NATO Dışışleri Bakanları Toplantısı kapsamında aday ülkelerle 3+4 formatında düzenlenen toplantıları, Türkiye ve Polonya'nın bu konuda sürdürdüğü işbirliğinin somut bir ürünü olarak değerlendirmek mümkündür. Her iki ülke de aday ülkeleri üyeliğe giden yolda desteklemeyi ve cesaretlendirmeyi sürdürecektir.

MGK Genel Sekreteri Muammer Türker - Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı Stanisław Koziej (BBN)

Polonya'nın Perspektifinden NATO'nun Açık Kapı Politikası

Przemysław Pacula

İttifak'a yeni üyelerin katılmasını mümkün kılan açık kapı politikası, NATO'nun yasal çerçevesi ve faaliyet programının temel ve değişmez bir unsurudur. Washington Anlaşması'nın 10'uncu maddesi *"Tarafların oybirliğiyle anlaşmaları halinde, herhangi bir Avrupa devletinin bu antlaşmanın ilkelerini daha ileri bir seviyeye taşıyabileceğini ve bu antlaşmaya dahil olarak Kuzey Atlantik bölgesinin güvenliğine katkıda bulunabileceğini"*¹ ifade etmektedir.

1949 yılında kurulduğu günden bu yana, NATO üyelerinin sayısı 12'den 28'e çıkmıştır. Altı aşamalı genişleme sürecinin her biri, gerçek anlamda siyasi bir hedefe sahip olmuş ve Avrupa-Atlantik alanındaki güvenlik çevresini değiştirmiştir. 1954 yılında Türkiye ve Yunanistan'ın NATO'ya girmesi, SSCB'nin bu iki ülkeyi Komünist Blok'a dahil etme yönündeki girişimlerine son vermiştir. II. Dünya Savaşı'nda Nazi Almanyası'nın yenilgiye uğramasını takip eden karanlık bir dönemden sonra, 1955 yılında Batı Almanyası'nın örgüte katılmasıyla birlikte, ABD ve Avrupalı müttefikler, bu ülkeleri demokratik ülkeler dünyasına geri getirmiştir. Bu gelişme, aynı zamanda 35 yıl sonra Almanya Federal Cumhuriyeti ve Alman Demokratik Cumhuriyeti arasındaki "Demir Perde" dönemine de son vermiştir. İstikrarlı bir şekilde, 1982 yılında İspanya'nın örgüte girişi ise, kıtadaki istikrar alanının genişlemesi ve uzun yıllar yönetimde bulunan diktatör Francesco Franco'nun ölümünden sonra ülkedeki demokratik reformların hayata geçirilmesi açısından önemli bir adım olmuştur.

NATO açık kapı politikasının gerçek anlamda gelişmesi, 1989 yılında Polonya'da Sovyet Bloğu'nun çöküşü sonrasında tezahür etmiştir. Bu süreç, geçmişte İttifak'ın düşmanı olan blok üyesi ülkelerin demokrasiye geçişiyle sonuçlanmış, müteakiben AB ve NATO'nun Avrupa-Atlantik yapılanmalarına dahil olma girişimleri başlamıştır.

Esasen, siyasi koşullar net olmamakla birlikte, İttifak'a dahil olmak için hukuki düzenlemeler ve askeri reformlar gibi hazırlıkların başlaması, geçiş sürecini daha kolay bir hale getirmektedir. Her ne kadar bugün olduğu kadar etkili ve önemli olmasa da, Rusya'nın tutumu ve bunun yanı sıra Rusya Silahlı Kuvvetleri ve Gizli İstihbarat Örgütleri'nde komünistlerden günümüze miras

1 The North Atlantic Treaty, http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_17120.htm.

kalan kayıtlara sahip olan ülkelerdeki NATO belgelerinin emniyeti de dikkate alınmıştır. Bununla beraber, önde gelen batılı güçlerin (özellikle, bölgede ortaya çıkan stratejik boşlukta sağlam bir istikrar ortamı yaratma arayışı içinde olan ABD'nin önemli katkıları olmuştur) desteği sayesinde, siyasi dönüşüm için 3 ülke liderine fırsat verilmiş, böylece Polonya, Çek Cumhuriyeti ve Macaristan, AB'ye üye olmadan 5 yıl önce 1999 yılında NATO'ya katılmışlardır.² Bu ilk aşama, NATO'nun genişleme sürecinde çok önemli bir adım olmuş ve müteakiben Litvanya, Letonya, Estonya, Romanya, Bulgaristan, Slovakya (ilk olarak 1999 yılında İttifak'a katılmaları kararı alınmıştır) ve Slovenya'nın İttifak'a katılma sürecini başlatmıştır. Bahsi geçen iki genişleme aşamasında, hemen hemen tüm Merkezi Doğu Avrupa ülkelerinin, güvenlik mülahazalarının geçtiği batı bölgesinde yerleri sağlamlaştırılmıştır. Bu bir anlamda, Yalta'da Avrupa'nın bölünmesi sonrasında sembolik bir ilerlemedir.

NATO'nun Açık Kapı Politikası'nda Yavaşlama

Günümüzden bakıldığında; 2004 yılının, kendiliğinden ortaya çıkan açık kapı politikasına ve NATO'nun genişleme sürecine son verdiğini söylemek doğru olacaktır. Bu tarihten sonra, sadece iki yeni üye daha İttifak'a katılmıştır. (Hırvatistan ve Arnavutluk/2009) NATO'nun daha da genişlemesine yönelik talebin azalmasını açıklayabilecek birkaç neden bulunmaktadır.

Bu nedenlerden birincisi, NATO'nun 1999 ve 2004 yıllarındaki iki aşamalı genişleme sürecine, tartışmasız adayların tümünün dahil edilmesi olmuştur. Sürece katılan ülkeler iyi hazırlanmışlar, istikrarlı bir siyasi sisteme sahip olmuşlar ve kendi sınırları içinde aşılması zor sorunlara maruz kalmamışlardır. Aday ülkeler aynı zamanda, Silahlı Kuvvetler üzerindeki devlet otoritesine dayanarak gerekli tüm reformları gerçekleştirmişlerdir. Buna karşılık; NATO'da olası bir genişleme için listede yer alan ülkeler, güvenlik, siyasi çevre ve diğer unsurlar açısından muhtelif sorunlarla gündeme gelmeye devam etmektedirler. Balkanlarda 1990'lı yıllarda yaşanan savaş ve savaşın sonuçları, eski Yugoslavya ülkelerinin hazırlık aşamasına katılmalarını geciktirmiştir. Ukrayna ve Gürcistan, yaşadıkları siyasi istikrarsızlıktan dolayı mağdur olmuşlardır. Finlandiya, İsveç ve Avusturya ise halen tarafsız ve bağlantısız politikalarından vazgeçmeye hazır değildir.

İkincisi, 10 yeni üye devletin katılımının NATO'yu değiştirmesi ve Soğuk Savaş yılları sırasında Sovyet Blok karşısında duyulan korku nedeniyle NATO

2 March 12, 1999: Poland joins NATO, Warsaw Voice, <http://www.warsawvoice.pl/WVpage/pages/article.php/20415/article>.

çatısı altında toplanan ülkelerin önemli farklılıklar yaratması olmuştur. Yeni üyeler, kendilerine mahsus tehdit algılamalarını ve siyasi duyarlılıklarını NATO'nun gündemine dâhil etmişlerdir. Bunun yanı sıra; İttifak kendisini, SSCB'nin çökmesi sonrasında değişen dünyaya adapte etmek zorunda kalmıştır. Yeni oyuncular, NATO dönüşüm sürecini daha karmaşık bir hale getirmek ve uzatmak suretiyle kendi çıkarlarını öne çıkarmaya başlamışlardır. 2003 yılında Irak Savaşı'nın hemen öncesinde İttifak içinde patlak veren şiddetli anlaşmazlık, yeni üyelerin katılacağı "eski NATO"nun genişleme yönündeki hevesini azaltmıştır.

Üçüncüsü; genişlemeyi durduracak yasal vasıtaların eksikliğine rağmen, Putin döneminde Rusya'nın artan gücü ve kararlılığı, NATO'nun daha fazla genişlemesi hususunda Kremlin'e etkisini gösterecek şekilde söz hakkı tanımıştır. Rusya stratejik belgelerine göre, İttifak'ın halen bir düşman olarak görüldüğünü söylemek yanlış olmayacaktır. Bu nedenle; nüfuz alanında bulunması nedeniyle Moskova tarafından yönetilen Merkezi Doğu Avrupa bölgesinden yeni üyelerin İttifak'a katılımı, Putin tarafından Rusya'nın ulusal güvenliğine ciddi bir tehdit olarak algılanmıştır. Endişelerini ifade eden Kremlin'den üst düzey bir yetkili, 2008 tarihli Bükreş Zirvesi sırasında Gürcistan ve Ukrayna "Üyelik Eylem Planı/MAP" için önerilse de, bunu engelleyen önemli bir kararın alındığını bazı Avrupalı liderlere hatırlatma ihtiyacı duymuştur.

Açık kapı politikası, hızını kaybetmesine rağmen hala geçerlidir ve gelecekte birçok yeni üyeyi NATO bünyesine katacaktır. Polonya, mütemadiyen açık kapı politikasına destek vermektedir. NATO'nun genişlemesi konusu gündeme geldiğinde, Polonya temelde iki kuralı dikkate getirmektedir. Birincisi, Avrupa-Atlantik alanındaki her devletin NATO'ya başvurma hakkının bulunmasıdır. İkincisi ise, İttifak'a üye olmayan üçüncü taraflardan hiçbirinin NATO'nun genişlemesini veto etme hakkına sahip olmamasıdır.

Genişlemenin arzu edilen şekilde gerçekleşmesi gündeme geldiğinde ise Polonya'nın, İskandinavya ve Doğu Avrupa olmak üzere iki bölgeye bakışı oldukça dikkat çekicidir.

İskandinavya

Finlandiya ve İsveç'in muhtemel NATO üyeliği, her iki ülkenin ulusal güvenlik tartışmalarının en önemli konularından biridir. Bu iki ülke, 1994 yılında Barış İçin Ortaklık programına katılmış, ancak çok daha uzun bir süre İttifak ile işbirliği içinde olmuşlardır.

İsveç, tarafsızlığını ilan etmesine rağmen, 50'li yılların başından beri NATO ile yakın ilişkiler içinde olmuştur. Son on yıl içinde, İsveç ordusu Afganistan'daki İl İmar Ekipleri'nin Mezar-ı Şerif kentindeki idaresini alarak ISAF'a iştirak etmiş³ ve İsveç Hava Kuvvetleri sekiz adet Grippens ve bir adet C-130 Hercules ile Libya'da "Birleşik Korumacı" NATO hareketine katılmıştır.⁴

İsveç'in İttifak'a üye olması, son zamanlarda toplumda daha yaygın bir görüş haline gelmiştir. İsveç savunma sistemindeki eksiklikleri ortaya çıkaran, Rusya'nın 30 Mart 2013'ten⁵ bu yana Stockholm'deki temsili yoğun hava saldırısı gibi olaylar, ulusal güvenliğe dair tartışmalara yoğunluk kazandırmıştır. İsveç'in NATO yolculuğu, uzun ve engebeli görülmektedir. Konuyla ilgili siyasi görüş birliği bulunmamakla birlikte, son anketler İsveç halkının sadece % 32'sinin İttifak'a katılma fikrini desteklediğini göstermektedir.⁶ Böyle bir durumda, çok yakın zamanda herhangi bir girişim beklemek oldukça zor görülmektedir ki, bu da İsveç'in 200 yıllık tarafsızlık politikasına geri dönmesine neden olabilecektir.

Aynı şekilde Finlandiya da, NATO üyeliğine başvuru konusunda fazla istekli görünmemektedir. Bu ülke, ISAF ve KFOR⁷ içinde var olmasına rağmen, İttifak'la daha az işbirliği içerisindedir. Fin Ordusu, NATO'ya katılma fikrini desteklese de, son anketlerde halkın büyük bir çoğunluğun (%70) katılma fikrine karşı olduğu⁸, sadece %16'sının destek verdiği görülmektedir. Savunma Bakanı Stefan Wallin, mali kriz göz önüne alındığında,⁹ 2011 yılında NATO üyeliğinin Finlandiya'nın savunma kapasitesini sürdürmesine yardımcı olabileceğine işaret etmesine rağmen, bağılantısızlık politikası, hem Devlet Başkanı Suali Niinisto, hem de Başbakan Jyrki Katainen tarafından aynı zamanda onaylanmıştır. Finlandiya'nın eski Devlet Başkanı Martti Ahtisaari tarafından da ifade edildiği üzere, NATO üyeliği, İkinci Dünya Savaşı sonrasında dış politika alanında SSCB etkisi altına giren ülkenin *Finlandiyalaşmasını* tamamen ortadan kaldıracaktır.

3 *Afghanistan-ISAF*, Swedish Armed Forces, <http://www.forsvarsmakten.se/en/about/our-mission-in-sweden-and-abroad/current-missions/afghanistan-isaf/>.

4 C. Hoyle, *Sweden sends Gripen to join Unified Protector*, Fightglobal, 4 April 2011, <http://www.fightglobal.com/news/articles>.

5 *Russian "Attacks" Raises Questions Over Sweden's Readiness*, Defense News, 2 May 2013, <http://www.defensenews.com/article>.

6 A. Kulov, *Sweden: new member of NATO*, Global Research, 24 th December 2013, <http://www.globalresearch.ca>.

7 *Finland's participation in NATO-led crisis management operations*, Ministry for Foreign Affairs of Finland, <http://www.formin.fi/public/default.aspx?contentid>.

8 M. Rantanen, A. Teivainen, *Most Finns ready to increase aid to Syria*, Helsinki Times, 4 th December 2013, <http://www.helsinkitimes.fi/finland-news/domestic>.

9 *Budget Cost cut push Finn NATO membership: DM*, News, 18 th august 2013, <http://www.defensenews.com/article>.

Her iki İskandinav ülkesinin NATO üyeliği için yeterli destek görememesi, İttifak'a katılmak için gelecekte yapacakları olası girişimlere ciddi bir engel teşkil edecektir. Askeri ittifaklara girmeye yönelik toplumsal isteksizlik, hem geleneksel İskandinav pasifizminden, hem de Rusya'nın tepkisini çekme korkusundan kaynaklanmaktadır. Her iki ülkenin özellikle Finlandiya'nın Rusya ile karmaşık bir münasebetinin olduğunu hatırlamak yerinde olacaktır. Bu durum, anılan ülkelerin uluslararası alandaki kararlılıklarını da sınırlandırmaktadır.

Her iki ülkenin NATO'ya eş zamanlı katılımı (hükümetlerin bunu gerçekleştirmeyi istediklerini açıkça ifade etmeleri halinde)¹⁰ İttifak'ın kuzey kanadını önemli derecede güçlendirebilecektir. Polonya'nın konuya bakış açısı, bu katılımların, Baltık Denizi çevresindeki işbirliğini ve güvenliğini güçlendirebileceği yönündedir. Varşova aynı zamanda, İttifak'ın temel hedefi olarak kolektif savunmanın önemine vurgu yapan bu ülkelerin NATO'ya üyeliğini de memnuniyetle karşılayacaktır.

Doğu Avrupa

Merkezi Doğu Avrupa, NATO'nun genişlemesinde temel hedeftir. Ukrayna ve Gürcistan'ın Avrupa-Atlantik bölgesine dahil olma isteği ise Polonya'nın İttifak içindeki politikasının başlıca hedefi olmuştur. Bükreş Zirvesi Deklarasyonu'nda MAP'in kabul edilmediği hususu yer alsa da, ABD ve Merkezi Doğu Avrupa'daki müttefikler tarafından desteklenen Polonyalıların çabalarıyla, Ukrayna ve Gürcistan gelecekte eninde sonunda NATO üyesi olmak için hazırlıklara başlamıştır.¹¹ Ancak, halihazırda 2014 itibarıyla halen bu ülkelerin üyeliği uzak bir hedef olarak görülmektedir.

Ukrayna'nın NATO'ya olası katılımı konusu şu an, NATO'nun gündeminde yer almamaktadır. Devlet Başkanı Viktor Yanukovych tarafından yönetilen Ukrayna, MAP için girişimde bulunmuş ve 2010 yılında tam üyeliği hedeflemiştir. 3 Haziran 2010'da Ukrayna Parlamentosu, askeri ittifaklara iştirak dışında, bloğa dahil olmayan ülkelerin iç ve dış politikalarının ilkeleriyle ilgili bir tasarıya onay vermiştir.¹² Aynı zamanda, Ukrayna Parlamentosu Verkhovna Rada, NATO üyeliğine yönelik çabanın yanı sıra, Ukrayna'nın ulusal

10 G. O'Dwyer, *Finland, Sweden mull NATO opinion*, Defense News, 11 th September 2013, <http://www.defensenews.com/article>.

11 Paragraph 23 of Bucharest Summit Declaration: *NATO welcomes Ukraine's and Georgia's Euro-Atlantic aspirations for membership in NATO. We agreed today that these countries will become members of NATO.* http://www.nato.int/cps/en/natolive/official_texts_8443.htm.

12 *Yanukovych signs law declaring Ukraine's non-aligned status*, Kyiv Post, 15 th July 2010, <http://www.kyivpost.com/content/politics>.

güvenliğinin esaslarına ilişkin tasarımı değiştirmiştir. Kırım Yarımadası'ndaki Rus Karadeniz Filosu'nun görev süresinin uzatılması gibi alınan birçok tedbir, Kiev'de hükümetin aldığı kararları doğrular niteliktedir. Diğer taraftan; halen ISAF ve KFOR'da görevli olan Ukrayna, NATO ile aktif bir işbirliği içinde olmuştur. NATO-Ukrayna Komisyonu çerçevesinde yürütülen bu işbirliği, her iki tarafa da önemli katkı sağlamaktadır.

NATO'ya üyelik yolunda Gürcistan'ın durumu, Ağustos 2008'de Rusya ile yaşadığı savaş nedeniyle dramatik bir biçimde kötüye gitmiştir. Birçok Batı ülkesi bu krizden Cumhurbaşkanı Mikhail Saakashvili'yi sorumlu tutmuş, bu da NATO'nun Gürcistan'a olan güvenini sarsmıştır¹³. Daha da kötüsü, Rusya ve Rusya yanlısı güçler, Gürcistan topraklarının bir kısmını işgal ederek bu meseleye bir çözüm bulunmadan Gürcistan'ın NATO üyesi olma ihtimalini tamamiyle çıkmaza sokmuşlardır. 15 Eylül 2008'de NATO-Gürcistan Komisyonu'nun oluşturulması¹⁴ Tiflis Hükümeti'ne yönelik desteğin siyasi bir göstergesi olsa da, Gürcistan'ın NATO'ya üye olabilmesi için hala kat etmesi gereken uzun bir yol olduğu gerçeğini değiştirmemektedir. Her şeye rağmen, Ukrayna'nın aksine, Gürcistan Hükümeti İttifak'a yönelimini korumuş, aynı zamanda ISAF'a büyük bir askeri birlikle katkıda bulunmuştur (1500 asker ile Gürcistan NATO üyesi olmayan ülkeler arasında en çok katkı sağlayan ülke konumundadır). Bu politikanın Gürcülerin büyük bir çoğunluğu (%75) tarafından destekleniyor olması da Gürcistan'ın girişiminin zeminini güçlendirmektedir.

Her ne kadar Polonya bu iki ülkeyi de NATO içerisinde görmek istese de, Ukrayna ve Gürcistan'ın üyeliğinin uzak bir ihtimal teşkil ettiğini kabul etmek gerekmektedir. Her iki ülkenin de güvenlik sistemlerini dönüştürme sürecini devam ettirerek, adaylığı tartışılmayacak hale gelmesi gerekmektedir. Gürcistan'daki demokratik standartların güçlendirilmesi ve halkın İttifak'a üyelik için verdiği destek Gürcistan'ın lehine gelişmelerdir. Polonya Gürcistan'ın İttifak'a katılma hedefini desteklerken bu etmenlere de dikkat çekmektedir. Öte yandan halkın çoğunluğu İttifak'a üyeliği desteklememektedir. Tarafsız kalma beyanı geçerliliğini koruduğu sürece, Ukrayna'nın üyeliği gündemde yer almamaktadır. Kiev'deki yetkililerin iradesi yok sayılamayacak bir önkoşul oluşturmaktadır.

13 U. Klausmann, *A shattered dream in Georgia: EU probe creates burden for Saakashvili*, der Spiegel, 15th June 2009, <http://www.spiegel.de/international/world/a-shattered-dream-in-georgia-eu-probe-creates-burden-for-saakashvili-a-630543.html>.

14 NATO-Georgia Commission, http://www.nato.int/cps/en/natolive/topics_52131.htm.

Balkanlar

Doğu Avrupa'dan farklı olarak Balkanlar'ın, NATO'nun açık kapı politikası açısından daha ümit vadeden bir bölge olduğu ortaya çıkmıştır. 1990'lı yıllarda eski Yugoslavya ülkeleri, 2'nci Dünya Savaşı'ndan bu yana Avrupa topraklarında yaşanan en ölümcül ve kanlı savaşlara sahne olmuştur. Dolayısıyla, açık kapı politikası Balkanlar'a bir istikrar unsuru olarak hizmet etmiş, eski Yugoslavya ülkelerini demokratik standartlar uygulamaya zorlamış, bunun yanı sıra, bu ülkeler arasındaki kalıcı farklılıklar ve anlaşmazlıkların ele alınmasında gücün yerine diplomasiyi yerleştirmiştir. Esas çatışma alanının dışında kalan Slovenya, 2004'te İttifak'a üye olmuştur. Reformlarda ileri seviyede olan Hırvatistan, Arnavutluk ile birlikte 2009'da İttifak'a katılmıştır. Başarı şansları konusunda belirsizlikler olsa da diğer Balkan ülkeleri de İttifak'a üyeliğe giden yolda çabalamaktadır.

1999'dan bu yana MAP ülkesi olan Makedonya, tüm şartları yerine getirmiş olması nedeniyle Hırvatistan ve Arnavutluk ile birlikte 2008'deki Bükreş Zirvesi'ne davet edilecekti. Ne yazık ki bu davet, bu ülkenin resmi ismi konusunda uzun süreden beri devam eden anlaşmazlık nedeniyle Yunanistan tarafından engellenmiştir. Atina Hükümeti mevcut ismi, bugün itibarıyla Yunan hükümlanlığında olan eski Makedonya toprakları konusunda Üsküp'ün hak iddiasında bulunabileceği gerekçesiyle kabul edemeyeceğini belirtmiştir. Birleşmiş Milletler tarafından sürdürülen müzakere çabalarına, Atina Hükümeti üzerindeki ısrarlı baskıya, Lahey Uluslararası Adalet Divanı'nın Aralık 2011'de Yunanistan'ın Makedonya'nın NATO'ya girişini engelleyerek 1995 tarihli Geçici Antlaşma'daki yükümlölüklerini ihlal ettiğı yönünde aldığı tavsiye kararına rağmen, mesele çözümlenememiştir. Bu açmaz, Makedonya'nın Avrupa Birliği'yle yürüttüğü üyelik müzakerelerini de olumsuz etkilemektedir.

Karadağ, diğer aday Balkan ülkeleriyle karşılaştırıldığında şu anda üyeliğe yönelik hazırlık sürecinde en çok aşama kaydetmiş ülke olarak gözükmektedir. 2006'da bağımsızlığını ilan etmesinin ardından, Podgorica'daki hükümet Barış için Ortaklık programına katılmış, bunu süratle Bireysel Ortaklık Eylem Planı (2008) ve Üyelik Eylem Planı (2009) takip etmiştir. Karadağ, 2010'da bir ISAF misyonuna 45 asker göndermiştir (şu an 27 askeri bulunmaktadır)¹⁵. Bununla beraber, İttifak'tan 2014'teki Newport Zirvesi'ne davet almak amacıyla NATO ülkelerinden destek arayan Podgorica'daki hükümetin diplomatik gayretlerine rağmen, Karadağ'ın, bazı sorunların (düşük askeri harcamalar, Silahlı Kuvvetlerin modernizasyonu, İstihbarat Servisleri için istenen reformlar,

15 NATO's relations with Montenegro, http://www.nato.int/cps/en/SID-7C1DDD17-40E33088/natolive/topics_49736.htm.

yolsuzluk ve örgütlü suçlar) çözümlenmesi ihtiyacı dolayısıyla, üyelik konusunda daha uzun bir süre beklemeye zorlanması ihtimali bulunmaktadır. Ayrıca, NATO üyeliği ülke nüfusunun hala sadece %35-40'ı tarafından desteklenmektedir. Tüm bu etkenlerin, NATO'nun üyelik kriterlerine uyum konusunda Karadağlı yetkilileri gayretlendirmesi gerekmektedir.

Bosna Hersek'in üyelik süreci, son yıllarda bu ülkenin inanılabilirliği konusunda her geçen gün daha fazla şüphe yaratarak yavaşlamıştır. Saraybosna, Karadağ'ı takip ederek 2006'da BiO programına, 2008'de IPAP'a dâhil olmuş, 2010'da Talin'deki Bakanlar Toplantısı'nda da MAP'a kabul edilmiştir. MAP anlaşması koşullara bağlıdır. Bosna Hersek'in taşınmaz savunma mülkiyetlerinin devlet malı olarak tescili bu koşullardan birisi olmuş, nihayet 2012'de çözümlenmiş ve Şikago Zirvesi'nde müttetiklerce memnuniyetle karşılanmıştır.¹⁶ Yine de, iç sorunlar nedeniyle Bosna Hersek'in üyeliğinin bir süre daha ertelenmesi ihtimal dâhilindedir.

Açık Kapı Politikasına Karşı Ortaklıklar

NATO'nun açık kapı politikasını sürdürmesi gerektiği konusunda bir mutabakat olmakla birlikte, genişleme hedefinin tanımlanışında farklılıklar bulunmaktadır. Bazı üyeler, açık kapı politikasını demokratik reformların teşviki, İttifak'ın davetini ise bir mükâfat olarak görmektedir. Diğerleri ise, yeni üyelerin NATO'nun güvenliğini geliştirmesi gerektiğini ileri sürmekte ve yeni üyelerin kabulünde dikkate alınması gereken asli unsur olarak 5'inci maddenin önemini vurgulamaktadır. Genel itibarıyla Brüksel'de hem NATO, hem de AB yapılarında bir "genişleme yorgunluğu" olduğunu söylemek mümkündür. Aday ülkeler açısından, MAP mekanizması inandırıcılığını yitirmiştir ve açık kapı politikası mevcut durgunluğu değiştirecek şiddetli bir itici güce ihtiyaç duymaktadır.

Buna karşın ortaklık politikası, başta ABD olmak üzere, NATO oyuncularını içine giderek daha önemli hale gelmektedir. 2012'de Şikago Zirvesi'nde NATO-Ortaklar formatında düzenlenen özel toplantı, gayretlerinden ötürü NATO liderliğinde icra edilen misyonlara büyük katkılarda bulunan 13 ülkeye¹⁷ yönelik bir mükâfat olarak düzenlenmiştir.

16 NATO's relations with Bosnia and Herzegovina, http://www.nato.int/cps/en/SID-EA32D4E6-E16F9D7B/natolive/topics_49127.htm.

17 Avustralya, Avusturya, Birleşik Arap Emirlikleri, Fas, Finlandiya, Güney Kore Cumhuriyeti, Gürcistan, İsveç, İsviçre, Japonya, Katar, Ürdün ve Yeni Zelanda.

ABD'nin, kökleri 2'nci Dünya Savaşı'na kadar uzanan nedenlerle Pasifik ve Güneydoğu Asya bölgelerinde artan varlığı, Vaşington ile Japonya, Güney Kore, Filipinler ve Endonezya gibi ülkeler arasında yakın ittifaklar yaratmıştır. Soğuk Savaş'ın sona erişine kadar NATO sadece bir savunma ittifakıydı ve denizaşırı ortakları sınırlıydı. Sovyet Bloğu'nun çöküşü sonrasında yeni bir formül ve görev arayışına giren NATO çıkar sahasını genişletmiştir. Barış, istikrar ve demokrasinin desteklenmesi hususunda ortaklık ve işbirliği arayışı için çok daha fazla imkân ortaya çıkmıştır. Bu süreç İstanbul Girişimi, Akdeniz Diyalogu ve Barış için Ortaklık gibi programların doğmasını sağlamıştır.

ABD liderliğinde Irak ve Afganistan'da yürütülen harekâtlar daha geniş koalisyonlar ve uluslararası destek gerektirmiştir. Denizaşırı ortaklar, hem Kalıcı Özgürlük ve ISAF harekâtlarında, hem de Libya'daki Birleşik Koruyucu Harekât süresince önemli bir rol oynamıştır. Yüklenilen sorumluluklar, bu ülkelerin NATO nezdindeki rollerini artırmış ve bu tip bir işbirliğinin geleceği açısından yasal bir çerçeve ihtiyacını zorlamıştır.

2010'da Lizbon'da kabul edilen yeni Stratejik Konsept'te¹⁸ (paragraf 28); "Avrupa-Atlantik güvenliğini teminat altına almanın en iyi yolunun dünya genelinde ülke ve kuruluşlarla oluşturulacak geniş bir ortaklık ağı ile mümkün olabileceği, bu ortaklıkların, NATO'nun asli görevlerinin başarısına somut ve kıymetli bir katkıda bulunduğu" belirtilmektedir. 30'uncu paragrafta ise ortaklık politikasının tanımlanmasındaki en kritik unsur; "Operasyon ortaklarına, katkıda bulunacakları NATO'nun liderliğinde icra edilecek misyonlarda stratejinin ve kararların şekillendirilmesinde yapısal bir rol verileceği" şeklinde belirtilmiştir. Bu ifade, İttifak'ın, İstanbul Girişimi gibi sönük işbirliği girişimlerinin yerine gerçekten ilgilenen ülkelerle pratik anlaşmalara gideceği anlamına gelmektedir.

Polonya'nın Perspektifi ve Hedefleri

Polonya'nın bakış açısına göre, NATO'nun açık kapı politikası, önemli bir araç olarak geçerliliğini korumalıdır. Öncelikle, İttifak'ın sınır ülkelerinden biri olarak Polonya, istikrar ve güvenlik alanının Doğu'ya doğru taşınmasına ilgi duymaktadır. İkinci olarak, 15 yıl önce açık kapı politikasından faydalanan bir ülke olarak, kapının faydalananak diğer ülkelere de açık olmasını istemektedir.

Gerçekten de 1989 sonrası genişleme, siyasi değişim süreçlerine ve Avrupa'da istikrar ve demokrasinin desteklenmesine katkıda bulunmuştur. Bu nedenle Polonya, NATO'nun koşullarını karşılayacak ve İttifak'ın güvenliğine

18 NATO's New Strategic Concept, <http://www.nato.int/strategic-concept/Index.html>.

katkıda bulunacak tüm adaylar için açık kapı politikasını desteklemeye devam edecektir.

Diğer yandan, Polonya, NATO'nun ortaklık politikasını desteklerken coğrafi dengenin muhafaza edilmesini arzu etmektedir. NATO'nun köklerinin Avrupa-Atlantik alanında olduğunun ve bu bölgedeki ülkelerin tüm alanlarda ittifak ile işbirliği konusunda önemli bir yere sahip olduğunun unutulmaması gerekmektedir. Polonya, ara sıra küresel ortaklarla işbirliğine giden yerel bir NATO'yu, ara sıra yerel ortaklarla işbirliğine giden küresel bir NATO'ya yeğlemektedir. Polonya, ortaklık politikasının gelişimini de, bu politikanın NATO'nun görevlerini ve bakış açısını desteklemesi gerektiğini göz önünde bulundurarak büyük bir ilgiyle gözlemlemektedir. Diğer bir deyişle, ortaklık politikası, müşterek savunma ile alan dışı görevler arasında olması gereken dengeyi bozmamalıdır. Polonya, ortakların karar alma sürecindeki haklarının genişletilmesi konusundaki fikirleri de dikkatle incelemektedir. Kriz yönetimi misyonlarının planlanması ve tatbikatında ortakların daha etkin rol almaları olumlu bir unsur olarak gözükse de, müşterek savunma alanındaki görevler konusunda asli sorumluluk ve görevler sadece NATO üyeleriyle sınırlandırılmalıdır.

Bugün, açık kapı politikası NATO gündeminin öncelikli konu başlığı değildir. Hâlihazırda, Müttefiklerin, NATO'nun 2014 sonu itibarıyla ISAF misyonlarının sona ermesinin ardından sağlam, savunma odaklı bir ittifak'a dönüşümüne konsantre olmasına ihtiyaç duyulmaktadır. Diğer yandan, bu sürecin ardından, açık kapı politikasının canlandırılması ve NATO'nun yeni bir enerjiyle yakın komşularıyla angaje olması gerekmektedir. Tabiatıyla, Polonya öncelikle Merkez Doğu Avrupa ülkelerine bakacaktır. Polonya, şu ana kadar üye olamamış ülkelere NATO'ya giden yolda inandırıcı bir rota çizilmesinin, o ülkelerin siyasi ve askeri sistemlerinin istenen şekilde dönüştürülebilmesi için zorunlu olduğuna inanmaktadır. Ayrıca, Polonya 1990'larda Balkanları kanlı bir kaostan içinde sokan çılgınlığın geri getirilmesi gayretlerini engelleyebilmek için bölge ülkelerinin üyeliğini desteklemektedir.

Açık Kapı Politikası NATO içerisinde ve ikili seviyede Polonya-Türkiye işbirliği için de bir fırsat yaratmaktadır. Bu konunun, Bükreş 2012'de tesis edilen daha sonra Dışişleri Bakanlığı Müsteşarları'nın Mayıs 2013'te İzmir'de gerçekleştirdikleri toplantıda devam ettirilen Polonya-Türkiye-Romanya üçlü işbirliği formatının en umut veren alanlarından birini teşkil ettiğini de söylemek gerekir. Bu bağlamda, Polonya, Türkiye ve Romanya'nın, aday ülkelerin ittifak'a üyelik yönündeki gayretlerini müştereken desteklemeleri konusunda mutabakata varılmıştır.

Ulusal Güvenlik Bürosu'na bu felsefe rehberlik etmektedir. Merkez-Doğu Avrupa ülkeleri uluslararası işbirliği açısından asli hedefi oluşturmaktadır. Ukrayna Ulusal Güvenlik ve Savunma Konseyi Sekreterliği ve Gürcistan Ulusal Güvenlik Kurulu Sekreterliği ile yakın bağlar, Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı'nın başlıca ilgi alanıdır. Açık kapı politikası, Türk ve Romanyalı muhataplarımızın yanı sıra, Visergrad Grubu ya da Weimar Üçgeni ülkeleri ile yapılan görüşmelerin de konuları arasında yer almaktadır.

Polonya ve Türkiye İttifak'ın sınır ülkeleridir. Her iki ülke de güvenlik meselelerine benzer bir dikkatle yaklaşmaktadır. Bu durum kendisini en iyi, her iki ülkenin Vaşington Antlaşması'nın 5'inci maddesinden kaynaklanan ve müşterek savunmayı ilgilendiren NATO'nun asli görevlerine yönelik sarsılmaz bağlılıklarında göstermektedir. Türkiye ve Polonya arasında diplomatik ilişkilerin tesis edilmesinin 600'üncü yıldönümü, her iki ülke için de özellikle bugün için önem taşıyan konulara daha yakından bakabilmek için iyi bir fırsat teşkil etmektedir. Bu konulardan birisi de, yeni üyeleri davet edebilecek güce, güvenilirliğe ve hazırlığa sahip bir NATO'dur.

Açık kapı politikası NATO için aynı zamanda bir "ev ödevidir". Polonya açısından, açık kapı politikasının canlandırılabilmesinin başlıca koşullarından biri, NATO'nun cazibesini artırmaktır. Müşterek savunmanın ve taahhütlerin güçlendirilmesi komşu ülkelerin çıkarlarını NATO'ya yaklaştıracaktır. NATO, komşu olduğu bölgeleri demokratik bir dönüşüm içerisinde yeniden şekillendirmenin cazip bir yolunu bulmalıdır. Açık kapı politikası bunun için uygun bir araç olarak görünmektedir.

*MGK Genel Sekreteri Muammer Türker - Ulusal Güvenlik Bürosu Başkanı Stanisław Koziej
(BBN)*

Türkiye ve Polonya Arasında Havacılık ve Savunma Sanayii Alanında İşbirliği Potansiyeli

Canan Uslu – Murad Cinoğlu

Polonya ve Türkiye arasında 600 yıla dayanan diplomatik ilişkiler barış ve dostluk temelinde gelişmiştir. İki ülke arasında, Lozan Barış Konferansı sırasında 23 Temmuz 1923 tarihinde imzalanan “Dostluk ve İşbirliği Anlaşması” ile Polonya, yeni kurulan Türk devletini tanıyan ikinci ülkedir. İki ülke, Soğuk Savaş sırasında farklı Paktlara dahil olsalar da, Polonya’nın 1999 yılında NATO’ya, 2004 yılında da Avrupa Birliği’ne katılmış olması, iki ülke arasında daha güçlü ilişkilerin kurulmasını kolaylaştırmıştır. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan’ın Mayıs 2009’da Polonya’ya yaptığı ziyaret esnasında, iki ülke Hükümet Başkanları arasında imzalanan siyasi deklarasyonla ikili ilişkiler “Stratejik Ortaklık” olarak tanımlanmıştır. Cumhurbaşkanı Abdullah Gül’ün Haziran 2011’de yaptığı Polonya ziyareti de, söz konusu siyasi etkileşime büyük bir katkı sağlamıştır. İki ülke arasındaki ilişkiler ekonomik alanda da gelişmektedir. Polonya ve Türkiye arasındaki diplomatik ve ekonomik ilişkiler hızla ve sürekli ilerlerken, Havacılık ve Savunma (H&S) sanayiinin de, bir başka potansiyel işbirliği alanı olarak dikkat çekmeye başladığı izlenmektedir.

Esasen, her iki ülkenin de, H&S alanında yetenek ve kapasite inşasına ilişkin benzer hedefleri bulunmaktadır. Her iki ülke de, olabildiğince ulusal savunma sanayiine dayanmayı hedeflerken, H&S sektörünün ekonominin itici güçlerinden biri olarak rol üstlenmesini amaçlamaktadır. Polonya’nın Batı’yla ittifakı, askeri envanterini de Batı standartlarına göre yeniden ele alınmasını gerektirmiş, Polonya’nın ordusunu modernize etme ihtiyacı ise, Türkiye’nin savunma sanayii alanında, dostane ilişkiler içinde olduğu ülkelerle işbirliği yapmaya hazır olduğu döneme denk gelmiştir.

Bu çakışmanın, H&S sektöründe Polonya ve Türkiye arasında yakın bir işbirliğine dönüşüp dönüşmeyeceği sorusu ise henüz yanıt beklemektedir.

Türk H&S Sanayiinin Gelişimine Kısa Bir Bakış

1923 yılında Türkiye Cumhuriyeti'nin kurulmasını müteakip, Soğuk Savaş dönemine kadar, genç hükümetin savunma sanayii altyapısının kurulmasına yönelik gayretleri, iki tersanenin yanı sıra, mühimmat, silah ve uçak üretimi girişimleriyle sınırlı kalmış, yurt içi ve yurt dışı faktörlerin etkisiyle sağlam temellere dayalı bir savunma sanayii oluşturulamamıştır.

Soğuk Savaş süresince, Türk H&S sanayii, büyük ölçüde dış yardım ve kaynaklara bağlı kalmıştır. Bununla birlikte, 1960 ve 1970'li yıllarda karşı karşıya kaldığı uluslararası atmosfer, Türkiye'yi savunma araç ve ekipmanı açısından başka ülkelere bağımlılığı üzerinde düşünmeye ve kendi H&S sanayiini geliştirme seçeneklerini gözden geçirmeye zorlamış, böylece, ülke çapında "Kendi gemini kendin yap!", "Kendi uçağını kendin yap!" gibi sloganlarla çeşitli kampanyalar düzenlenmiştir. Bu atmosferde, 1970 yılında Türk Hava Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı, 1972 yılında Türk Donanma Vakfı (1981 yılında Türk Deniz Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı adını alacaktır), 1974 yılında ise Kara Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı kurulmuştur. Söz konusu vakıflar, 1987 yılına gelindiğinde, Türk Silahlı Kuvvetlerini Güçlendirme Vakfı çatısı altında birleştirilecektir.

Bu vakıflar yoluyla kurulan H&S şirketleri, Türk savunma sanayiinin gelişimine öncülük etmişlerdir. Söz konusu şirketler arasında ASELSAN (Askeri Elektronik Sanayi) 1975 yılında; HAVELSAN (Hava Elektronik Sanayi) 1982 yılında ve TAI (TUSAŞ Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş.) 1984 yılında kurulmuşlardır. 1973 yılında Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı bünyesinde kurulmuş olan Türk Uçak Sanayi Anonim Ortaklığı (TUSAŞ) ve TAI 2005 yılında birleşerek, TUSAŞ-Türk Havacılık ve Uzay Sanayi A.Ş. (TAI) çatısı altında faaliyetlerini genişletmiştir. TAI; sabit ve döner kanatlı hava platformlarından, insansız hava araçları ve uydu sistemlerine kadar entegre havacılık ve uzay sanayi sistemlerinin tasarımı, geliştirilmesi, modernizasyonu, üretimi, entegrasyonu ve yaşam döngüsü desteği açısından, Türkiye'nin teknoloji merkezi haline gelmiştir. Bu şirketlerin yanı sıra, H&S sanayii alanında bir diğer önemli kuruluş olan ROKETSAN, uluslararası "Stinger Avrupa Ortak Projesi" çerçevesinde Stinger Füzelerine ait sevk sistemlerini üretmek üzere 1988 yılında kurulmuştur.

Devlet sahipliğindeki bu şirketler, Türkiye'de H&S sanayiinin oluşturulması açısından önem taşımakla birlikte, 1980'li yıllarda mevcut kaynaklar ve ihale politikalarının, 1950'li yıllardan itibaren gittikçe büyüyen askeri araç ve

ekipman açığının kapatılmasında yetersiz kaldıkları anlaşılmıştır. Söz konusu açığın kapatılması ihtiyacı, küreselleşme sürecinin, tüm dünyada olduğu gibi Türkiye’de de ekonomik ve kurumsal reformlar gerektirdiği bir zamanda ortaya çıkmıştır. Bu zorunluluklar karşısında hükümet, savunma sanayiinin hızla gelişmesine olanak tanıyacak yeni bir zemin oluşturmaya karar vermiştir. Buna göre, H&S sanayii özel sektöre açılacak, ihraç potansiyeli taşıyan dinamik bir yapıya kavuşturulacak ve yeni teknolojilere uyum sağlayabilir olacaktır. Bu çerçevede, 1985 tarihli ve 3238 sayılı Savunma Sanayii Kanunu, modern Türk savunma sanayiinin gelişmesi ve Türk Silahlı Kuvvetleri’nin modernizasyonu için temel yasal çerçeveyi teşkil edecektir.

Söz konusu Kanunla, Genelkurmay Başkanı ile Savunma Bakanının üyesi oldukları, Başbakan başkanlığında, Savunma Sanayii İcra Komitesi oluşturulmuştur. Sağlam temelli bir sanayi için gerekli politikaları oluşturma ve yürütme yetki ve sorumluluğuna sahip düzenleyici bir mekanizma olarak, Savunma Sanayii Müsteşarlığı (SSM) da yine aynı kanunla kurulmuştur. Kanun, Türk H&S sanayiinin gelişimi açısından dönüm noktası niteliğindedir.

Modern bir H&S sanayii hedefi doğrultusunda, Türkiye’nin bu alandaki ihale stratejisi de önemli bir rol oynayacaktır. Buna göre, savunma projelerindeki Türk firmalarının, savunma sanayii satın alımlarındaki yerel girdi oranını artırmaları gerekecektir. Bu da, Türkiye’nin, savunma ihtiyaçlarının hemen karşılanmasını sağlayacak hazır sistemler satın almak yerine, “offset” anlaşmaları ve teknoloji transferi arayışı içinde olması anlamına gelecektir. Gerçekten de, tamamlanan projelerdeki yerli girdi oranının 2010 yılında %25 seviyesinden, bugün %54 düzeyine yükseldiği göz önüne alındığında, Türkiye’nin bu doğrultuda büyük bir ilerleme kaydettiği görülmektedir.

2011 tarihli ve 655 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameyle, Ulaştırma, Denizcilik ve Haberleşme Bakanlığına bağlı olarak kurulan Havacılık ve Uzay Teknolojileri Genel Müdürlüğü (HUTGM), ilgili kurum ve kuruluşlarla koordineli olarak, ulusal havacılık ve uzay sanayii ve uzay teknolojilerine ilişkin politika, strateji ve hedefleri belirlemekte, uygulamakta ve gerektiğinde güncellenmesini yapmaktadır.

1990 yılında kurulan Savunma Sanayii İmalatçılar Derneği (SaSaD) ve 2011 yılında kurulan Savunma ve Havacılık Sanayi İhracatçıları Birliği (SSI) de, modern bir H&S sanayiinin kurulması yolunda önemli unsurlar olmuşlardır. SaSaD’a 2012 yılında sivil havacılık alanında faaliyet gösteren şirketlerin de

katılmasıyla, derneğin adı “Savunma ve Havacılık Sanayii İmalatçılar Derneği” adını almıştır. Her iki örgüt de, H&S sanayii ürünlerinin imalatı ve ihracatında izlenen sürekli gelişme ve ilerlemede önemli bir rol üstlenmişlerdir.

Türk Hükümeti’nin H&S sanayiinin geliştirilmesi konusundaki kararlılığı, Türkiye’nin “2023 Stratejik Vizyonu” projesinde de kendisini göstermiştir. Bu projenin nihai hedefi, Türkiye Cumhuriyeti’nin kuruluşunun 100. yıldönümü olan 2023 yılında, Türkiye’nin dünyanın ilk 10 ülkesi arasında yer almasını sağlamaktır. Savunma sanayiinde üstünlüğün, siyasi platforma ve ekonomi alanına da avantajlar sağlayacağı göz önüne alınarak, “Güvenlik, Savunma ve Savunma Sanayii”, öncü sektörler arasında yer almıştır. Dışa bağımlılığı azaltılmış, yerli kaynakları optimum seviyede kullanan ve ileri teknoloji ürünleri imal eden bir savunma sanayii, güçlü ekonomi, barış, istikrar ve güvenliğin garantisi olacaktır.

Bu noktada, özellikle havacılık ve uzay, savunma ve güvenlik alanlarına odaklanan Türk sanayilerinin başarılı dönüşümünde, araştırma-geliştirme (AR-GE) merkezlerinin kilit önem taşıdıkları göz ardı edilmemelidir. Bu nedenle, Türk Hükümeti, son 10 yıldır, AR-GE merkezlerini desteklemekte, tekno-kentlere fon sağlayarak üniversitelerle işbirliği yapmakta, özel sektörü teşvik etmektedir. Türk Hükümeti’nin, 2011 yılında, enformasyon ve bilişim teknolojileri (BT) alanında toplam yatırımının 2 milyar Dolardan fazla olduğu bildirilmiştir.

Bugün, Türk H&S sanayi, uluslararası piyasalarda, havacılık ve uzaydan, gemi inşası, tekerlekli ve paletli zırhlı araçlar, mühimmat, füze ve roket ve elektroniğe kadar uzanan geniş bir ürün yelpazesinde güçlü bir varlık sergilemektedir. 2012 yılında, H&S sanayii cirosu yaklaşık 4,7 milyar Dolara ulaşmıştır. Bu rakamın, 2016 yılına kadar 8 milyar Dolara ulaşması ve ihracat hacminin de, 2013 yılındaki 1,391 milyar Dolarlık düzeyinden 2 milyar Dolara yükselmesi hedeflenmektedir. Ayrıca, toplam savunma sanayii ihracatı içinde Türk havacılık sektörünün payı, off-set anlaşmaları yoluyla %42’ye ulaşmıştır.

Tüm bu çabalar, Türkiye’nin H&S sanayiinde NATO standartlarına ulaşmasına yardımcı olan adımlardır.

Türk Havacılık ve Savunma Sanayii Projeleri :

Türk savunma sanayiindeki gelişmeler çerçevesinde, öne çıkan bazı projeler şu şekilde sıralanabilir:

Yerli Uçaklar: Gündüz ve gece görev kabiliyetine sahip Temel Eğitim Uçağı **HÜRKUŞ**; AgustaWestland tasarımı A129 gövdesinin, yurt içinde geliştirilmiş aviyonik ve silah sistemleri ve Türk Silahlı Kuvvetleri'nin ihtiyaçlarına uygun şekilde değiştirilmiş motor, aktarma organları ve kuyruk panelleriyle teçhiz edilmesiyle ortaya çıkan İleri Taarruz ve Taktik Keşif Helikopteri **T129 ATAK**.

Yerli İnsansız Hava Araçları (İHA'lar): İstihbarat, gözetim ve keşif yeteneği olan, Orta İrtifa Uzun Havada Kalıslı İHA **ANKA**; yerli tasarım Orta İrtifa ve Uzun Menzilli Taktik İHA **BAYRAKTAR**; bir keşif ve gözetleme sistemi olan İHA **KARAYEL**; aviyonik test ve pilotaj eğitimi için İHA **BORA**; çabuk sökülüp takılabilme özelliği ile kullanım kolaylığı sağlayan ve sınıfındaki hava araçlarına göre daha uzun uçuş ve gözlem imkanı veren İHA **EFE**; Hedef Uçak Sistemi **TURNA**; Yüksek Hızlı Hedef Uçak Sistemi **ŞİMŞEK**; Operasyonel mini insansız helikopter sistemi olarak dünyada bir ilk olan, otomatik kalkış/iniş yapabilen ve her koşul ve zamanda otomatik süzülüş kabiliyetine sahip Döner Kanat Mini İHA **MALAZGİRT**.

Yerli Uydu: Yerli tasarımıyla Yüksek Çözünürlüklü Yer Gözlem Uydusu **GÖKTÜRK-2**.

MİLGEM Projesi: Türk donanması için 8 korvet ve 4 firkateyn üretilmesinin öngörüldüğü ve ihracat potansiyeli de taşıyan bir projedir. Proje kapsamında ilk iki gemi, İstanbul Tersanesi Komutanlığı tarafından inşa edilmiştir. Projenin %60 oranında yerli girdi içermesi ve gemi yapımı, sualtı akustiği, savaş sistemleri ve elektronik harp alanlarında altyapı kabiliyetlerinin geliştirilmesine yardımcı olması beklenmektedir.

Askeri Zırhlı Araçlar: “*Milli Tank Üretim Projesi*”, 1990'lı yılların ortalarından itibaren, Türk Silahlı Kuvvetleri tarafından kullanılan ana muharebe tanklarının üretimi, geliştirilmesi ve bakımı için bağımsız ve güçlü bir altyapının oluşturulması yönünde başlatılan bir girişimdir. Bu girişim çerçevesinde, geliştirme çalışmalarının 2007 yılında başlatıldığı **ALTAY**, Türk ordusu ve ihracat pazarları için yurtiçinde tasarlanan ve geliştirilen 3+ nesil ana muharebe tankıdır. Diğer taraftan, Taktik Tekerlikli Zırhlı Araç **PARS**,

Amfibi Tekerlekli Zırhlı Araç **ARMA**, Amfibik Zırhlı Muharebe İstihkam İş Makinesi **AZMİM**, askeri zırhlı araçlar açısından öne çıkan örneklerdir.

Yerli Füze Sistemleri: Lazer Güdümlü Füze **CİRİT**, Uzun Menzilli Anti-Tank Füzesi **UMTAS** ve Orta Menzilli Anti-Tank Füzesi **OMTAS**, başlıca yerli savunma ürünleridir.

Yukarıda kısaca özetlendiği üzere, Türkiye SSM öncülüğünde, uçak ve helikopter, zırhlı araçlar, insansız hava araçları, gemi, füze ve roket üretiminde oldukça başarılı sonuçlar almıştır. Yerli uydu üretiminde hızlı adımlarla ilerlemektedir. Türkiye, ayrıca savunma elektroniği, simülasyon sistemleri, C4ISR sistemleri, aviyonik ve benzeri ürünlerin üretimine de yönelerek, ulusal savunma sanayiinin güç kazanmasını sağlamaktadır. F-16 savaş uçakları ile C-130 Herkül ve CASA tipi nakliye uçaklarının modernizasyonu alanlarında da tecrübe sahibidir.

Modern Silahlı Kuvvetlere Sahip Olma Yolunda Polonya

Batı'yla ittifakı, Polonya'yı, askeri envanterini Batı standartlarına uygun olarak yenilemeye zorlamaktadır. Ekonomik kriz nedeniyle, NATO ve AB askeri bütçelerinin çoğu ciddi bir baskı altındayken, Polonya, Avrupa ülkeleri arasında savunma bütçesini artırma yoluna giden ender ülkelerden biri olmuştur. Bu bağlamda, Polonya'nın savunma bütçesi, yasayla GSYİH'sının %1,95'i oranında belirlenmiştir. Böylece, Polonya ekonomisi büyümeye devam ettiği müddetçe, Polonya savunma bütçesi de büyüyecektir. Örneğin, dünya finansal krizinin etkilerinin başarılı yönetimi sayesinde, 2013 yılındaki Polonya savunma bütçesi, 2012 yılına kıyasla %7 oranında büyümüştür. Diğer taraftan, Polonya Cumhuriyeti Devlet Başkanı Bronislaw Komorowski, Polonya Silahlı Kuvvetleri Günü vesilesiyle 15 Ağustos 2013 tarihinde yaptığı açıklamada, Polonya'nın Afganistan'dan çekileceğini ve yakın gelecekte bu türden bir göreve katılmayacağını, ulusal toprakların savunulmasına ve ordunun modernizasyonuna odaklanılacağını bildirmiştir. Polonya Silahlı Kuvvetleri'nin 2013-2023 yılları arasında bütünüyle modernizasyonunun 44 milyar Dolara mâl olacağı hesaplanmaktadır. Polonyalı yetkililere göre, modernleştirilmiş bir ordu ile Polonya, müttefiklerin güvenliğine katkıda bulunarak, NATO ve AB içinde daha güvenilir ve güvenli olacak ve kendi topraklarını savunma kabiliyetini artıracaktır.

Polonya halihazırda askeri ekipman ve hizmetlerinin %50'sinden fazlasını yerli kaynaklardan elde etmekle birlikte, savunmaya ayrılan bütçe büyüklüğü sınırlıdır. Bu durum, Polonya'yı, modernizasyon hizmeti almaya, başlıca Avrupa ülkeleriyle teknik işbirliği yapmaya, ortak programlara katılma arayışlarına ve üçüncü ülkelere ihraç olanaklarını geliştirmeye yöneltmektedir.

Polonya'nın askeri modernizasyon projeleri, genel olarak, hafif ve ağır zırhlı araçlar ile uçaklar, suüstü ve sualtı deniz araçları, hava ve uzay savunma sistemlerine yöneliktir. Polonya Cumhuriyeti'nin Milli Güvenlik Stratejisine ilişkin "Beyaz Kitap"ına göre, ülkede, F-16 çok amaçlı uçakları, CASA C-295 nakliye uçakları, Spike anti-tank güdümlü füzeleri ve ROSOMAK tekerlekli zırhlı araçlarına yönelik birçok modernizasyon projesi yürütülmektedir. Ayrıca, Polonya ordusunda bilgisayara dayalı bir sisteme geçiş ve Bilgi Teknolojileri'nin (BT) uygulanması süreci de başlatılmıştır.

Türkiye-Polonya İlişkileri ve Savunma Sanayileri

Polonya ve Türkiye henüz savunma sanayii alanında somut anlaşmalar yapmamış olmakla birlikte, bu alanda yüksek düzeyli temaslar devam etmektedir. 2012 yılının sonlarından itibaren, iki ülkenin savunma makamları ve uzmanları, karşılıklı olarak, askeri ekipman ve yazılım üreten hemen hemen tüm tesisleri ziyaret etme fırsatını bulmuşlardır.

Savunma sanayiinde işbirliğini daha fazla teşvik etmek amacıyla, her iki ülkede çeşitli savunma sanayii fuarları düzenlemekte olup, bu fuarlarda iki ülkeden katılan ulusal şirketler aktif olarak yer almaktadırlar. Bu çerçevede, Mayıs 2013'te İstanbul'da İDEF'13 Fuarı, Eylül 2013'te Kielce'de MSPO Savunma Sanayii Fuarı düzenlenmiştir.

Türkiye, MSPO Fuarı'na ilk kez Savunma Sanayi Müsteşarlığı koordinasyonunda 13 Türk şirketiyle beraber "lider ülke" olarak katılmıştır. Bu fuar sürecinde, Polonya'nın Huta Stalowa Wola (HSW) Şirketi ile Makine ve Kimya Endüstrisi Kurumu (MKEK) arasında, Polonya'nın Krab Kendinden Tahrikli Howitzer programı için, Türk T-155 Fırtına obüs gövdelerinin satışı konusunda bir niyet mektubu; HAVELSAN ve Polonyalı GDNYA Tersanesi (Stocznia Marynarki Wojennej) arasında ise gemi inşa ve modernizasyonu alanında işbirliği konusunda bir Anlaşma Muhtırası imzalanmıştır.

İki ülke arasında bir diğer potansiyel işbirliği alanı, Polonya'nın yurtiçi kaynaklarla radara yakalanmayan üç korvet inşa etme planlarıyla ilgilidir. Polonya halihazırda Türkiye'nin bu alandaki tecrübelerinden yararlanmak istemektedir. Öte yandan, Türkiye yerli ALTAY tankının üretimi ve Leopard tanklarının modernizasyonu alanındaki tecrübesiyle, tank modernizasyonu hizmeti için de bir fırsat sunmaktadır. ASELSAN'ın, Polonya'nın açacağı bir tank modernizasyon ihalesine Polonyalı bir ortakla katılacak olması, tank modernizasyonu alanında iki ülke arasındaki işbirliğinin gittikçe güçleneceği ümidini vermektedir. Bu proje için ASELSAN ve Polonyalı BUMAR PCO şirketleri arasında Aralık 2013'te bir konsorsiyum anlaşması imzalanmış durumdadır.

Kısacası, Polonya ve Türkiye arasında, küresel ekonomik kriz şartlarında, ulusal silahlı kuvvetlerini ve H&S sanayiini güçlendirmek için önemli bir işbirliği potansiyeli bulunmaktadır. Bu çerçevede, şu alanlarda çeşitli işbirliği fırsatlarından söz edilebilir: Firkateyn modernizasyonu; yeni denizaltı alımı ve modernizasyonu; mayın avlama; hava füze savunma sistemleri; helikopter alımı; Leopard 2A4 tanklarının modernizasyonu; İHA'lar, C4ISR sistemleri; jet eğitim uçakları alımı; simülasyon sistemleri; C-130 Herkül nakliye uçaklarının kullanımı, bakımı ve lojistiği; ARMA 6x6 Zırhlı Taktik Araç; uydu keşif sistemleri; F-16 bakım ve lojistiği; askeri kamyon alımı; deniz güvenliği vb.

Sonuç:

Türkiye'nin bağımsız ve kendine yeterli bir H&S sanayii oluşturma macerası, ilk olarak modernizasyon projeleriyle başlamış, bunu yerli ürünlerin imalatı takip etmiştir. Bugün, yüzden fazla özel imalatçının faaliyet gösterdiği bu sektör hızla büyümektedir. Türkiye'nin bu alandaki başarıları, önemli bir tecrübe kaynağı oluşturmaktadır.

Modern yerli bir H&S sanayiine sahip olma yolunda hızla ilerleyen Türkiye, yüksek standartlara sahip savunma araç ve ekipmanının imalatında belli bir uzmanlık düzeyine ulaşmıştır. Türkiye'nin bu açıdan kaydettiği ilerleme, uluslararası alanda da ilgi uyandırmaktadır. Diğer taraftan, ordusunu modernleştirme ve savunma sanayiini geliştirme konusunda kararlı olan Polonya ise, bu alanda işbirliği yapacak uluslararası ortaklar arayışındadır. Polonya ile diplomatik alanda olduğu kadar ekonomik alanda da ilişkilerini

geliştiren Türkiye, savunma sanayii alanında Polonya'nın potansiyel ortağı olabilecektir.

Her iki ülke de Küresel ekonomik kriz karşısında, ekonominin itici gücü olarak savunma sanayilerine yönelme ihtiyacını hissetmiştir. Bu kapsamda, uygun olduğu oranda bilgi paylaşımı, iki ülke arasındaki çabalara katkı sağlayacaktır. Benzer şekilde, savunma sanayiilerinin geleceği, inovasyon ve yeni patentlerle şekilleneceğinden, AR-GE harcamaları ve nitelikli insan gücü ihtiyacı açısından, H&S sanayiinde ortaya çıkacak yeni mali kaynak ve insan gücü ihtiyacı, Türkiye ve Polonya arasında işbirliği için yeni bir fırsata dönüştürülebilir.

Halen Türkiye, helikopterler, uçaklar, deniz araçları ve elektronik sistemler vb. dahil çeşitli silah sistemlerinin modernizasyonu konusunda Polonya ile işbirliği yapmayı arzu etmektedir. Ayrıca sivil havacılık da, iki ülke arasında bir başka işbirliği alanı oluşturabilecektir.

Türk savunma sanayii, sadece modernizasyon projelerinde değil, aynı zamanda askeri yazılım alanında özgün ürünler üretilmesinde tecrübe sahibidir. Türk şirketleri bu tür savunma sistemleri ve ekipmanında, maliyet ve teknik uzmanlık açısından birçok avantaja sahiptir. Sonuç olarak, Polonya ve Türkiye'nin, H&S sanayii alanında işbirliğinin geliştirilmesinde birçok ortak çıkarı olduğundan söz etmek mümkündür.

BBN

Savunma Sanayiinin Önemi ve Savunma Sanayii Alanında Polonya ve Türkiye Arasında İşbirliği

Witold Lewandowski

Polonya Cumhuriyeti Ulusal Savunma Bakanlığı halihazırda Ulusal Savunma Bakanı tarafından onaylanan bir modernizasyon programını uygulamaya koymuş durumdadır. Program esasları, Silahlı Kuvvetlerin Başkomutanı da olan Polonya Cumhuriyeti Devlet Başkanı tarafından ilan edilen “2013-2022 Yılları Arasında Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin Geliştirilmesine Dair Yönerge” başlıklı belgeye dayanmaktadır. Belge çerçevesinde benimsenen esaslar, bu amaç için ayrılan fonların, öncelikle ulusal savunma sanayii kapsamındaki kuruluşlara tahsis edilmesini öngörmektedir. Polonya sanayiinin belli kabiliyetler açısından eksik kaldığı durumlarda ise, ihtiyaçlar genellikle, her savunma programının uygulanmasına bağlı olarak, stratejik ortak olarak adlandırılan yabancı tedarikçilerden karşılanacaktır.

Avrupa savunma sanayiinin gelecekteki konsolidasyon süreçleri göz önüne alındığında, Türkiye, Polonya’nın ortaklarından biri olabilir. Türkiye’nin savunma sanayiinin üretim potansiyelindeki dinamik değişiklikler, Türkiye’yi Avrupa’da bu sektörde önde gelen üreticilerden biri konumuna taşımıştır. Ancak, iki ülkenin bu alanda ortak haline gelebilmesi için, Polonya savunma sanayiinin, en güçlülerle ortaklık yapabilmesine olanak tanıyacak güçlü bir merkezin kurulmasını amaçlayan yeniden yapılanma ve konsolidasyon sürecini tamamlaması gerekmektedir.

Polonya Silahlı Kuvvetlerinin Teknik Modernizasyonu

25 Mayıs 2001 tarihinde, zamanın Savunma Bakanı, bugünün Polonya Cumhuriyeti Devlet Başkanı Bronislaw Komorowski’nin girişimiyle, “Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin Yeniden Yapılanması, Teknik Modernizasyonu ve Finansmanı Hakkında Kanun” kabul edilmiştir. Söz konusu kanunla, Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin dönüşüm sürecinde bir sonraki aşamaya geçilmiştir. Kanunun kabulü, siyasi eğilimlere bakılmaksızın, seçkinler arasında varılan anlaşmayla mümkün olmuştur. Kanunla paralel olarak, “2001-2006 Yılları Arasında Silahlı Kuvvetlerin Yeniden İnşası ve Teknik Modernizasyonu Programı” hazırlanmış ve uygulamaya konmuştur. Program, Polonya ordusunun dönüşümü için uygulamaya konan, NATO savunma planlaması sürecine göre uyarlanmış bir dizi programdan ilkinin oluşturmuş ve önce askeri silah ve araç gerece ilişkin (modernizasyon) harcamalar için savunma

bütçesinde belirlenen % 20 sınırına ulaşılmasını, sonra da bu sınırın aşılmasını mümkün kılmıştır. Büyük modernizasyon projeleri içinde öne çıkanlar arasında, çok amaçlı F-16 uçağı, CASA nakliye uçağı, SPIKE anti-tank güdümlü füzesi, Rosomak zırhlı modüler araçları, füze fırkateynleri ve Kobben sınıfı denizaltılar yer almaktadır. Polonya ordusunun, bilgisayar ve bilişim teknolojileri (BT) ihtiyacı büyük ölçüde sağlanmıştır.

Devlet Başkanı Komorowski, Kasım 2011’de, Polonya Silahlı Kuvvetleri Başkomutanı sıfatıyla, “2013-2022 Yılları Arasında Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin Geliştirilmesi ve Devleti Savunmak Üzere Hazırlanması Yönergesi” olarak tanımlanan bir karar yayımlamıştır. Yönerge; BT sistemleri, hava savunma (füze savunma dahil) ve genel anlamda kara kuvvetlerinin hareket kabiliyeti gibi, Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin dönüşümü ve modernizasyonu sürecindeki öncelikleri tespit etmektedir. Kilit önemdeki bu üç alanda ilerleme, Ordunun 21.yüzyıl sınamalarına hazır hale gelmesinin sağlanmasında temel rol oynayacak “nesil adımı”nı getirecektir. Daha sonraki bir tarihte, yine Polonya Cumhuriyeti Devlet Başkanının girişimiyle, Donanmanın geliştirilmesi, Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin teknik modernizasyonuna ilişkin öncelikler listesine dahil edilmiştir. Bu doğrultuda, Ulusal Savunma Bakanınca, “2013-2022 Yılları Arasında Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin Teknik Modernizasyonu Planı”nı geliştirilmiş ve onaylanmıştır. Bundan başka, söz konusu planın, öncelikle ulusal savunma sanayiinin kabiliyetleri ve potansiyeline dayanarak uygulanması gerektiğine dair bir karar alınmıştır.

Daha sonra Nisan 2013’te, Polonya Cumhuriyeti Devlet Başkanı, yukarıda değinilen “Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin Yeniden Yapılanması, Teknik Modernizasyonu ve Finansmanı Hakkında Kanun”da, 2014-2023 yılları arasında füze savunması modernizasyonuna kaynak sağlanmasına yönelik bir değişikliği imzalamıştır. Kanun, devlet bütçesinden yıllık olarak savunmaya GSYİH’nın % 1,95’i oranında ayrılan pay çerçevesinde, ekonomik büyümeden kaynaklanan miktarların, Orduya füze ve hava savunma araçları temini için tahsis edilmesini öngörmektedir. Söz konusu değişiklik, aynı zamanda, Savunma Bakanlığının bu kabiliyetler için, Ordunun teknik modernizasyonuna ayrılan kaynakların % 20’sinden az olmayacak şekilde harcama yapması gerektiğini açıklığa kavuşturmuştur. Ordunun teknik modernizasyonuna ayrılan kaynak ise, mevcut kanun uyarınca, Savunma Bakanlığı bütçesinin en az % 20’sine karşılık gelmektedir.

Teknik modernizasyon sürecinde öncelikleri doğru tespit etmek, stratejik planlama çabalarında en temel görevlerden birini teşkil etmektedir. Bu tür önceliklerin, operasyonel stratejiden kaynaklanan ihtiyaçlarla ilişkili olduğu açıktır. Bu nedenle, başkanlığını Polonya Cumhuriyeti Devlet Başkanının yaptığı bir komisyon tarafından, 2010-2012 yılları arasında yürütülen Ulusal Güvenlik Strateji Gözden Geçirme faaliyetinin, Polonya’nın güvenliği için dengeli

uluslararasılaşma ve bağımsız eylemler stratejisi önerdiğini vurgulamak gerekir. Strateji, özellikle büyük çaplı tehdit durumunda, Polonya'nın güvenliğinin garanti altına alınmasında müttefik desteği olasılığının, kolektif müttefik desteğinin yetersiz kaldığı durumlarda, bu tehditlere karşı tek başına karşı koymak yönündeki hazırlık ve kabiliyetinin gerçekçi değerlendirilmesi anlamına gelmektedir. Burada söz konusu olan, asimetrik, seçici, topraklara yönelik olmayan, gizli veya beklenmedik türde tehditlerle yaratılan, üzerinde uzlaşılması zor durumlardır.

Bu tür tehditlere yanıt vermeye hazır hale gelmek ve beklenmedik tehditlere karşılık verme kabiliyeti başta olmak üzere, tüm gerekli savunma imkân ve kabiliyetlerini geliştirmek, Polonya stratejisinin öncelikleridir. Operasyon ve hazırlık stratejisini teşkil eden bu türden esaslar, Polonya Cumhuriyeti Devlet Başkanı Bronislaw Komorowski tarafından yıllardır uygulanmakta ve *"Komorowski Doktrini"* olarak adlandırılan bir stratejik kavrama temel teşkil etmektedir.

Polonya'da Savunma Sanayi

Bir ordunun güç ve kalitesinin sağlanmasında belirleyici unsur, sadece modern araç gereç veya silahlar değil, aynı zamanda ulusal ekonominin gücüdür. Mümkün olduğu oranda silahlı kuvvetlerin ihtiyaçlarını karşılayan, verimli işleyen, görece modern savunma sanayii de, ulusal ekonominin ayrılmaz bir parçasını oluşturmaktadır.

Son yıllarda, Polonya savunma sanayiinin, hem ulusal ekonominin potansiyel itici gücü, hem de ulusal güvenliğin teminatlarından biri olarak taşıdığı önem, politika yapıcılara kendini açıkça göstermiştir. Bir modernizasyon planının geliştirilmesi, sektördeki işletmelerin birleştiricisi rolünü üstlenen Polonya Silah Grubu'nun oluşturulması ve aynı derecede önemli, ortak savunma politikasına yönelik Avrupa Birliği Konseyi toplantısına hükümet yetkililerinin aktif katılımı, yukarıdaki hususu destekleyecek niteliktedir.

Polonya Silahlı Kuvvetleri'nin teknik modernizasyonu çerçevesinde, devletin güvenliğinin garanti altına alınması için, modern silah ve askeri araç gereç geliştirilerek envantere dahil edilmesi ve kendi ulusal üretim kapasitesinin oluşturulması gereklidir. Yönetim, Silahlı Kuvvetlere silah tedarikinin güvenliğinin teminat altına alınması ve bunların tüm yaşam döngüsü boyunca iyi işleminin sağlanması konusunda (garanti süresi, tamirat, genel bakım, eğitim) sürekli bir riskle karşı karşıyadır.

Bakanlar Konseyi Komitesi, Eylül 2013'te, sorunu analiz edip, tüm sürecin sistematik hale getirilmesi gerektiğini söyleyenleri dikkate alarak, "Operasyonel Programlar Çerçevesinde Polonya Silahlı Kuvvetleri'nin Teknik

Modernizasyonuna İlişkin Öncelikli Görevler” başlığı altındaki programı kabul etmiştir. Belge, sadece Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin kilit önemdeki modernizasyon programlarını tespit etmekle kalmamakta, aynı zamanda 2022’ye kadar ilgili görevleri de tanımlamaktadır.

Yukarıda değinilen program uyarınca, Polonya Ordusunun, 2022 yılına kadar yeni araç gereç ve silah satın almak için 91.5 milyar Zloti tahsis etmesi beklenmektedir. Belgede, belli bir bütçe yılında, her bir modernizasyon programına ayrılan, ancak harcanmayan fonların kaybedilmeyeceği, bir sonraki yıla aktarılacağı belirtilmektedir. Ayrıca, halihazırda bağlayıcı Kamu Maliyesi Kanununa göre de, operasyonel programların hükümet programı olarak belirlenmesi, tahsis edilen paranın başka amaçlar için kullanılamayacağının garantisi olmaktadır.

Bu nedenle, yukarıda sözü edilen belge, Polonya Silahlı Kuvvetleri’nin uzun vadede güçlendirilmesi yaklaşımına yeni bir nitelik kazandırmaktadır. Bakanlar Kurulu, programı kabul ederek, teknik modernizasyona ilişkin öncelikli görevlerin, yalnızca Savunma Bakanlığına değil, aynı zamanda hükümete de ait olacağını karara bağlamıştır. Bu, uzun vadede, Polonya Ordusu’nun modernizasyon süreci için daha iyi bir istikrar sağlayacaktır.

Bundan dolayı, küresel savunma sanayii pazarının liderleri arasından ortak arayışı veya Avrupa kıtasında pazarın konsolidasyon sürecinde aktif olarak yer alma ihtiyacı bile, Polonya’nın, dış politika dahil, bir başka politika hedefi haline gelmektedir.

Avrupa Savunma Sanayiinin Konsolidasyonu

Uzun süren ekonomik krize ve Avrupa ülkelerinin askeri bütçelerinde sürekli kısıntıya gitmelerine rağmen, Avrupa savunma sanayii halen iyi durumda görünmektedir. Dünya savunma sanayii sektöründe, Amerika’dan sonra ikinci sırada gelen Avrupa, Amerika ile kıyaslandığında önemli oranda küçük kalmasına rağmen, Çin veya Rus savunma sanayiilerinden daha fazla potansiyel taşımasıyla, Amerikan savunma sanayii ile rekabet edebilecek güçtedir.

Kıtadaki tartışmasız liderler şunlardır: Hep birlikte, Avrupa savunma sanayii sektörünün toplam değerinin %90’ına sahip Fransa, İngiltere, İtalya, İspanya ve İsveç. Bu nedenle, Polonya dahil, geri kalan Avrupa devletlerinin sanayilerinin, toplamda yalnızca küçük bir paya sahip olduğu açıktır.

Avrupa devletleri arasında, konsolidasyon ihtiyacı ile ilgili olarak geniş bir uzlaşma söz konusudur; ancak, konsolidasyon sürecinin şekli ve yönü halen belirsizdir ve tartışılmaktadır. Bir taraftan, konsolidasyonun İngiliz BAE Systems, Fransız ve Alman EADS, Fransız Thales veya İtalyan Finmeccanica gibi büyük Avrupa imalatçılarının liderliğinde yürütülmesi gibi bir düşünce

söz konusuyken, diğer taraftan, Polonya gibi daha küçük sanayilere sahip ülkeler, sahip oldukları potansiyelden yararlanacakları, daha rasyonel bir konsolidasyon beklemektedir.

Aralık 2013'te Avrupa Birliği Konseyi'nin, son beş yılda ilk kez, devlet ve hükümet başkanları düzeyinde Avrupa Ortak Güvenlik ve Savunma Politikası'nı tartışmasından da anlaşılacağı üzere, konsolidasyon konusu son yıllarda önem kazanmıştır. Kabul edilen kararlar çerçevesinde, Konsey, insansız hava araçları (İHA'lar), uydu iletişim ve siber savunma ile ilişkili konuların da yer aldığı çeşitli alanlarda, gelecekteki işbirliğine ilişkin esasları belirlemiştir. Başlıca çok uluslu programlar arasında, Polonya'nın da dahil olduğu yedi AB ülkesi tarafından yürütülmesi düşünülen, İHA sistemlerinin 2020-2025 yılları arasında oluşturulması programının yer alması önemlidir.

Türkiye – Savunma Sektörü İşbirliğinde Potansiyel Bir Ortak Mıdır?

Ülkemiz için potansiyel bir ortak, resmi şartların¹ yerine getirilmesi ve işbirliği kapsam ve alanlarının tanımlanması kaydıyla, Türkiye'dir. Türkiye, son yıllarda, büyük bir ilerleme kaydetmiş ve savunma sanayiini, Avrupa'da en büyük ve en dinamik gelişen savunma sanayii haline getirmiştir. Bunu yaparken de, küresel pazarda güçlü bir oyuncu olma niyetini ortaya koymuştur.

Türk hükümeti, 2014-2016 yılları arasında, silah, havacılık ve uzay teknolojileri alanında 70'den fazla araştırma ve geliştirme programına kaynak sağlama düşüncesindedir. Türkiye, bugün itibarıyla, askeri araç gereç ihtiyacının % 52'sini ulusal şirketlerden karşılarken, ihtiyacının % 33'ü yabancı şirketlerle işbirliği çerçevesinde karşılanmaktadır. Yabancı tedarikçilerce karşılanan % 15'lik pay ise, son teknoloji ürünlerine ayrılmıştır. Türkiye, modern araştırma ve sanayi merkezlerinin kuruluşu ve işleyişinin nasıl destekleneceği, uluslararası işbirliğinin nasıl geliştirileceği, teknolojilerin nasıl sağlanacağı ve savunma projelerinin nasıl uygulanacağı konularında iyi bir örnektir. Bu başarılı politika, Türkiye'nin ulusal savunma sanayiini, savunma alanındaki olası tüm sözleşmeler için değerli bir taraf konumuna getirmektedir.

Türk sanayii bugünlerde, global standartlara ulaşan silah ve araç gereç olduğu kadar, gemi, tank ve diğer kara araçlarını da pazara arz etme kabiliyetine sahiptir.

Türkiye'nin, kendi uydu fırlatma sisteminin inşasını başlatmış olması da dikkate değerdir. Türk uydu montaj ve test merkezinin bu yıl açılması planlanmaktadır. İlk aşamada, objelerin alçak dünya yörüngesine, diğer bir ifadeyle, 500-700 km'lik irtifaya yerleştirilmesini sağlayacak imkân ve kabiliyetlerin geliştirilmesi düşünülmektedir.

1 Polonya'da bağlayıcı Kamu İhaleleri Kanunu gibi, silah ve askeri araç gereç temini ilkelerini düzenleyen hükümler veya AB'de silah pazarının işleyiş ilkeleriyle ilgili diğer yasalar kastedilmektedir.

Türk Hükümetinin benimsediği politikanın güç kazanması ve başarısında en önemli unsur, silah ve askeri araç gereç ihracındaki artıştır.

İhracat açısından, özellikle Endonezya veya Malezya gibi Asya'daki müşterileri cezbetmenin amaçlanması önemlidir, çünkü bu ülkeler, silah sektöründe aktif olan Polonyalı şirketlerin de ilgi alanında bulunan başlıca ülkelerdir.

Geçmişte, Polonya-Türkiye askeri işbirliği önemli bir yoğunluk taşımazken, Mayıs 2009'da Polonya ve Türkiye Başbakanlarının iki ülke arasında stratejik ortaklık deklarasyonu imzalamaları, iki ülke Silahlı Kuvvetleri arasında yoğunlaşan işbirliği için ilgi çekici fırsatlara kapı açmıştır.

Aynı tür uçak (F-16 ve C-130) kullanan Hava Kuvvetleri, işbirliği açısından en fazla potansiyel taşıyan alan olarak görünmektedir. Son dönemde, yukarıda sözü edilen uçakların modernizasyonu ve bakımı yönündeki Türkiye'nin sunduğu teklif özellikle dikkat çekicidir. Türk tarafının, LEOPARD tanklarının modernizasyonu konusundaki deneyimleri de göz ardı edilmemelidir. Polonya Kara Kuvvetleri'nde hizmet gören aynı tür tanklara yönelik planlanan iyileştirme için bu deneyimler yararlı olabilecektir.

Türkiye'yle askeri ve teknik işbirliğinin daha da geliştirilmesi imkanı, Polonya için değerli bir fırsat olarak görünmektedir. Polonya, modern askeri teknolojiler (elektro-optik uydur ve sentetik ekipmanlı uydular, İHA'lar) alanında Türkiye'yle işbirliği seçeneklerinin belirlenmesine sıcak bakmaktadır. Ayrıca, füze savunma sistemlerinin temini yönünde ortak faaliyetler yürütülmesi ve bölgesel füze savunmasının desteklenmesi kapsamında "*Akıllı Savunma*"nın geliştirilmesi de mümkündür.

Güçlü bir Polonyalı üreticiyle işbirliği yapılabilecek alanların mevcudiyeti, Türk ortaklar açısından cazip bir seçenek oluşturabilecektir. Bu özellikle, Türk polisi ve özel kuvvetlere yönelik çeşitli el bombalarının yanı sıra, küçük-silah mühimmatı, opto-elektronik ekipman (örneğin, termal görüş ve gece görüşü) gibi ürünlerin üreticileriyle ilgili olarak geçerlidir. Bununla birlikte Polonya, savunma sanayii alanında diğer ülkelerle işbirliğinin geliştirilmesinde, her şeyden önce, ileri savunma teknolojilerinin temini ve geliştirilmesi açısından karşılıklı yararlar sağlayabilecek, güçlü savunma sanayiileriyle işbirliği olanakları üzerinde yoğunlaşacaktır.

Aynı zamanda, Polonya ve Türkiye'nin NATO'nun sınır ülkeleri olmalarından hareketle, kendi savunma sanayi potansiyellerini oluşturmaya çalışırken içinde bulundukları koşulların, bir çok açıdan, birbirine benzer olduğu göz ardı edilmemelidir.

Türkiye, savunma sanayiinde bugünkü yüksek teknik seviyeye ulaşma sürecinde, birçok değerli dersler almıştır. Şüphesiz, tecrübe paylaşımı, her iki taraf için de yararlı olacaktır.

BİYOĞRAFİLER

Şehnaz Tokatlı- 1997 yılından bu yana MGK Genel Sekreterliği'nde çalışmaktadır. Lisans derecesini Ortadoğu Teknik Üniversitesi İktisat bölümünden, Ekonomi ve Finans yüksek lisans derecesini ise Loughborough Üniversitesi'nden almıştır. Güvenlik alanında, Yakın Doğu - Güney Asya Stratejik Çalışmalar Merkezi Yönetici Semineri ve Cenevre Güvenlik Politikası Merkezi Güvenlik Alanında Yeni Meseleler kursu gibi çeşitli programlara iştirak etmiştir. Hâlihazırda Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı'nda Müşavir-Grup Başkan Vekili olarak görev yapmaktadır.

Dominik P. Jankowski- AB Ortak Dış ve Güvenlik Politikası ve Avrupa-Atlantik güvenliği konularında uzmandır. Halen Polonya Cumhuriyeti Ulusal Güvenlik Bürosu'nda Uzman/Analizci olarak görev yapmaktadır. Daha önce Polonya Genelkurmay Başkanlığı J5 Stratejik Planlama Direktörlüğü'nde kıdemli uzman ve Cumhurbaşkanı Aleksander Kwasniewski "Amicus Europae" Vakfı'nda dış politika uzmanı olarak görev yapmıştır. Eğitimi Varşova Ekonomi Üniversitesi, Varşova Ulusal Savunma Üniversitesi ve Viyana Diplomatik Akademisi'nde tamamlamıştır. 2013 yılında, Mainz Johannes Gutenberg Üniversitesi'nde Konuk Araştırmacı olarak bulunmuştur. Şu anda, 1990 sonrası dönemde Avrupa'da askeri sanayinin rolünün değerlendirildiği doktora tezi üzerinde çalışmaktadır. 2012 yılında Atlantik Konseyi'nin Genç Atlantikli Çalışma Grubu'nun üyesi olmuş ve prestijli iki burs kazanmıştır (German Marshall Fund tarafından verilen 2012 Marshall Memorial Bursu ve Fransa Savunma Bakanlığı tarafından verilen 2012 "Geleceğin Savunma Şahsiyetleri" bursu). 2014 yılında Körber Vakfı ve Münih Güvenlik Konferansı'nın müşterek bir girişimi olan Münih Genç Liderler'in üyesi olmuştur.

Özgür Ay – 2002 yılından bu yana Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nde çalışmaktadır. Lisans derecesini Orta Doğu Teknik Üniversitesi (ODTÜ) Sosyoloji Bölümünde tamamlamıştır. Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanındaki ilk yüksek lisans derecesini ODTÜ'den (2003), ikinci yüksek lisans derecesini Türkiye ve Ortadoğu Amme İdaresi Enstitüsü'nden (2008) almıştır. ODTÜ'de Siyaset Bilimi ve Kamu Yönetimi alanında Doktora Programını sürdürmektedir. Halen, Araştırma ve Değerlendirme Dairesi Başkanlığı'nda uzman olarak görev yapmaktadır.

Przemyslaw Pacula- 2007 yılından itibaren Ulusal Güvenlik Bürosu'nda dış ilişkiler analisti olarak çalışmaktadır. Temel ilgi alanları NATO ile ABD'nin

dış ve güvenlik politikasıdır. 2008-2010 döneminde Uluslararası Güvenlik Departmanı'nın bölüm şefliğini yürütmüştür. Halen Stratejik Analiz Departmanı'nda çalışmaktadır. Daha önce, Varşova Ekonomi Üniversitesi Küresel Ekonomi Enstitüsü'nde çalışmış ve bir dönem de Varşova'daki Kore Ticaret Merkezi'nin piyasa araştırma ve geliştirme Yöneticiliğini yapmıştır. NATO, ABD dış ve güvenlik politikası, Balkanlar ve Orta Doğu Avrupa konularında çok sayıda makalesi bulunmaktadır. Yüksek lisansını Varşova Ekonomi Üniversitesi'nde Uluslararası Siyaset ve Ekonomi alanında tamamlamıştır.

Canan Uslu - 1997 yılından bu yana Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nde Uzman olarak görev yapmaktadır. Bilkent Üniversitesi Siyaset Bilimi Bölümünden Lisans (1995), Türkiye ve Orta Doğu Amme İdaresi Enstitüsü'nden Kamu Yönetimi Yüksek Lisans (2008) derecelerini almıştır. 2006 yılında Almanya'da, George C. Marshall Güvenlik Çalışmaları Avrupa Merkezi'nde İleri Güvenlik Çalışmaları Programına katılmıştır. Halen Ankara Üniversitesi'nde Afrika Çalışmaları Yüksek Lisans Programı öğrencisidir.

Murad Cinoğlu – 1997 yılından bu yana Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliğinde Uzman olarak çalışmaktadır. Ankara Üniversitesi Siyasal Bilgiler Fakültesi İktisat Bölümü'nden 1992 yılında mezun olduktan sonra, Gazi Üniversitesi Kamu Yönetimi Bölümünde Yüksek Lisans eğitimini tamamlamıştır. Güvenlik alanında icra edilen çeşitli program ve etkinliklere katılmıştır.

Albay Witold Lewandowski- Askeri Teknoloji Akademisi Elektronik bölümü mezunudur ve lisansüstü eğitimini Lodz Teknoloji Üniversitesi bilgisayar bölümünde tamamlamıştır. 1992-2004 döneminde çeşitli askeri birliklerde görev yapmıştır. 2003-2004 yıllarında Irak'a gönderilen Polonya birliğinde görev almıştır. Daha sonra Milli Savunma Bakanlığı Silahlanma Politikası Departmanı'nda çalışmıştır. Ekim 2007'den itibaren Silahlı Kuvvetler Teftiş Departmanı'nda Kurumsal Teftiş Timi'nin başkan yardımcılığı görevini yürütmektedir.